

7650

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోఽధ్యాయము

శ్రీ యోగా రథ పంచకము

Confidential
Subscribers Edition.

Copy Right

Reserve

కామగ్రంథమాల—నాలుగవ గ్రంథము.

శృంగార.ప్రచయము

K. Gopalakrishna Rao

31. 12. 60
Rajamahendravaram

ఇందుగల గ్రంథములు

కామములు

గ్రంథకర్త

సెట్టి లక్ష్మీవరసింహస్వామి

గరహాక్షియుక్త

కృష్ణ శతకము

గ్రంథకర్త

సెట్టి లక్ష్మీవరసింహస్వామి

రసికాభిలాషము

గ్రంథకర్త

కవిసార్వభౌమ

శ్రీనాథుడు

సరసచాటువులు

గ్రంథకర్త

సెట్టి లక్ష్మీవరసింహస్వామి

పూర్వకవులు

చాటువులు

Copy Right

Reserved

చందాదారులకు మాత్రమే.

పోస్టుచుట్టు సహా

వెల రు 1-4-0

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయము

గ్రంథాలయము

జమీన్ సంఖ్య 48594

సి. 4-9-99

మ. రా. రా. శ్రీ సెట్టిలక్ష్మీనరసింహము గారిచేరచింపఁబడిన
1 జాబులు - మొదటిభాగము. 2 జాబులు - రెండవ భాగము.
3 వరసాక్రియ కృష్ణశతకము. 4 వరదాటుపులు. 5 కవిసార్వ
భౌమ శ్రీనాథకృతి మగు - రసికాభిలాషము. ఇంక 1 తిరకపులదాటు
పులు. ఈమొదటిది నిందు ముద్రించి శృంగారపంచక మని నామ
కరణ మొనర్చి 4వ గ్రంథముగా వెలువరించితిమి. కావున చూచందా
దారు లెల్లరు సాదరముగా నాదరింతురని తలంచు చున్నారము.
మాకు సర్వహక్కుల నొసంగి యీశృంగారపంచకమును మాచే వెలు
వరింపఁజేసిని శ్రీ శ్రీ శ్రీ సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారి కేంతయు
కృతజ్ఞులము.

స్వవిషయము:— ఆంధ్రరతిరహస్యము కొరకు చందాదారు
లందఱాత్రముతో వ్రాయు జాబు లందుకొను చున్నారము. రతి
రహస్యమున మేము బ్రకటించిన యర్థవాశీతి కాక మిగిలిన యర్థ
చాశీతి బొమ్మలు మా యశ్రద్ధవలన చెడవురుగుల పాలాయెను
కనుక సంభోగసమయమున విజముగాఁ దీయఁబడిన యస్యదేశీయుల
ఛాయవటముల నొండి చేయఁబడిన చిత్రములతో నాంధ్ర రతి
రహస్యమును వెలువరింపఁ దలఁచితిమి. ఇంక నానుమానములలో
5 వ గ్రంథముగా నాంధ్ర రతిరహస్యమును వెలువరింపఁగల మని
చందాదారులకుఁ దెల్పుకొను చున్నారము.

10-12-1922 }
పు డు చేసిరి }

ఇట్లు
యన్ చిన్నయ్య.

శ్రీ రస్తు.

★ జాబులు ★

మొదటిభాగము

శ్రీ

మద్రాసుమారు స
శీమహినివిలాసవతిని దీర్ఘాయువుగా
ప్రేమంబున దీవించుచు,
అమోఘదలఁ బ్రయోజన నాయకుని యేమనఁగా.

ఈ, ఏనిమిషంబునందు నిను నే గనుగొంటినో యంతనుండి నా
మావనమిన్వదంతలను మాని, యజ్ఞేమి కళంబొగాని, నీ
పై నె స్థిరంబుగా నిలిచి, వంతము పట్టివచ్చుచు చూడ్క నీ
ధ్యానముకల్ప నేఱువిషయంబులు తోపగ నీయదోచెలి. 2

చ, రమణుని నాల్కపై నొక సరస్వతిమాత్రమే సంతతంబు వా
సము నొనరించు వందు; రది, సత్యముకాదు, మనీయజిహ్వాపై
రమణీ చిరనితవంబుగ నిరంతరమున్ వసియుంతు వీవు ధ్యా
నము జవమున్ ఫలించి, మఱి నాకు లభించుత నీదు పొందికన్. 3

ఈ, ఇందిత యొరై తాను హృదయేశుని డెందము పాయ దన్న పే
రొందె పటంచు లోకు లనుచుందురు, నీవును గాపురంబు నా
డెందము వందులెట్టి కదలింపవు కాలిని నిన్ను నాడు భా
గ్యేంద్రిర వండునో, స్మర జయేంద్రిర వండునో! ముందరీయః. 4

శ, సగముశరీర మొక్కలై కొనంగె, శిరంబువఁ దాల్చె నొక్కలైన్
 తగులము కల్గి యాశ్వమఁడు తప్పిరో, నేడను నీ నిమిత్తమై
 సగ మయితిన్, భవచ్చరణ పారసముఁ శిరమండుఁ దాల్చు నం
 టిఁ గనుకఁ గైకొవంగడపని హృదయేశ్వరుఁగా గృహ సమన్
 డి, కన్నులు వేయి యింద్రునకుఁ గల్గుట నిక్కమొ గాదొగాది, వే
 గన్నులు నేను జెప్పకొని గాతమనాతిని బోలు రూపనం
 వన్నను, నిన్నుఁగందుజాది, భాదిని నీ యొడ లెల్ల రాయి గా
 కున్నను, నకటా! హృదయ మొక్కటి మాత్రము రాయియే
 యగున్.

6

డి, చాలదు నీకుఁ గంతె దొరసానియు, మంతన కెక్కినట్టి యా
 వేలుపుసానియన్ పరస విధ్రమరూప విలాసనంపడక,
 లోలవిలోచనా, జగతిలో దొరసానులు పాను లెల్ల నీ
 కాలిని గల్లు గోళ్ళ కెవగా రిక జక్కనిచుక్క లైసనుగా 7
 — (గొలుమ నీనము) —

సీ. ఓ బళా! యో యబలా నీ కులుకులు! రూ
 వునయి గోవునను నిన్ బోలరు పర
 లోకమున కలుకులును, వేలుపుఁ జిలుక
 లకొలుకలు, సహబళా! మదనుప
 దను ములుకు లగుఁ గదా నీ కనులెళుకు
 లు ! బరీబరీ ! నీ జిలిబిలి పలుకు
 లు! పులకందపలుకులు, బరీ! నీ మెయ తళు
 కలు తొలి మెజవులకుం గరపుఁ గ
 తే, నీ కుకులు, మొగము నెన్నెలలఁ జిలుకును, పెదవి
 నుండ్లి యొదవి! మధు నొలుకును, వృద్ధివిని నె
 తోకును లసితి కాంచులతో నలుకును, ముంగు
 రు లరీకులమునకు నమకూరుచు నళుకును.

8

ఈ, సమ్మ మమాస్తు నానగ భువమ్మమమా సెరవేరి, మేను నూ
సమ్మమమా, ముఖమ్మ సతిసమ్మమమా, చిలువవ్వ వవ్వ ఫే
సమ్మమమా, మొలుంగు రతసమ్మమమా యధరమ్మ, చూపుమీ
సమ్మమమా, మృగాక్షి గగనమ్మమమా మమగోమ నీ కహా 9

ఈ చిల్వలరాయ దూడిగము చేయగ వచ్చును నీదు వేణిక్, 10
కల్వలవిందు నీ మొగము కన్నాని పంతన తో హుక మ్మమన్
కొ ల్వానరించు నీదు తళుకుంగనుచోయి గండుమీలు, నీ
చెల్వము నన్న నల్వకుదు చిల్వలతేని నాన చెల్వరో.

ఈ కొలికాకల్పవలకన్ గురువీకము నీదుకంఠఁ మీం
తీ, కలహంససంతతికి నీ గమానం బునదేకకర్త, నీ
యాత్మతి మేనకాదిలతాంగులకగ బడి పెద్ద యద్దిరా!
నీకడనేకదా యెరులు నేర్పులు తీర్పులు నేర్పు కొనలెగ. 11

నీ. కడుపునఁ గన్నట్టి గారాలుబిడ్డలు
మొలకతుమ్మెదలు నీ ముంగురులకు,
దరిఁ తేరి శుశ్రృషి దగ్గరచుట్టాలు
గండుబేడినలు నీ కిన్నుఁ గవకు
చెవిలోప మంతనాలఁ చెప్పునేర్పఁబులు
పదమకొయిలలు నీ పలుగులకును,
అడుగుల మడుగులొత్తెడి పనికల్తెలు
చిగురుగుర్తులు నీదు చేతులకును,

ఆ వె. ఒడిగి మెదిగి తిరుగు చున్నట్టి యాశ్రతు
లంచగములు నీదహనాసముఖకు,
జాతిబంధుగులు పసందైనజాజులు
కులుకులాడి, నీదు పలువరునకు.

మొదటి భాగము

- దాన సువర్ణదానమును నల్పును నీడు శరీరకాంతి, భూ
దానము నల్పు నీ కటి, నదా తిలదానమునల్పు నాన, యో
రా! నిరకాష్టదాన మమరాళి! నల్పును నీడు మోవియున్,
నే నిను నీచి నేడితిని నీవిక లే దవఁ జోహానంగుమా. 17
౪. రజముచు చాల్చు పుష్పనికరంబును, చెమ్మచు బూను పల్లవ
వృక్షమును, తేజముం గల సువర్ణము, గాలికి నూఁగు తీగ ల
భ్రీవనికమైవ క్రొవ్వుచుండు పంక్తియు నీ తనువండుఁ గూర్చి ని
ష్పజాడలు పంచభూతనివయంబునఁ శృతీయంచెఁ గోమలీ. 18
- ౫ తేనె యనంటిపండ్లఁ గల తియ్యదనంబుల దొండపండ్లలోఁ
గానఁగ వచ్చునేని, యటుగాక యనంట్లకు దొండపండ్ల కెం
పైనను గల్గెనేని, సరియో వనవచ్చును నీడు మోవికిన్,
మానిని! నీ చెడంగు లనమానములై చిలనిల్లు నృప్తి. 19
౬. తామరతొండట్లంటుచును, లతాయుగిమంచును, బువ్వుచంగలం,
చీ మెయి నీడు బాహువుల నెన్నుచు రన్ని విధాల పండఱున్,
కాముఁగు చీకకుడ నను గట్టిగఁ గట్టివ మోహపాశము
ల్గా మది నేఁ దనంచెవరు గామిని, గంధగజేంద్రదామరీ. 20
౭. ఇలవయి నీడు కొడు గుజియించి వితాదము లుడ్చుచిల్లఁగా,
కలదని, మింటికిం బయిది గ్రాలు పటంచును గొండతాస్తికుల్
పలుకుచు రద్ధి కేవల మబద్ధ, ముంతయుఁ గొను చితుఁ దొ
య్యలి, పహి, లేడు, లేదనుచు నాస్తికవాదము లిను నల్పెదన్. 21
౮. మదచూదంతి వాటకు నమంబుగ నీనడ లేన్లు నన్నడల్
గద తొడ లేన్లుతుండములై, గండకుచుల్ కరిదంతయ్యముల్
గద మరె యొక్క-సామ్యమును గదది చెప్పితినేని, నీకు నీ
కొరపు నటంచు జంకుమొలు మారకయొందుఁ జూరలోచనా, 22

డి, తేతగలబిడేకల వలెం జెలు వాణును నీ కవలముల్,
 వాలెఱి జాతికెంపనగ వచ్చును, సంపెంగ వాస, చంద్రులో
 పారిక నెన్నోనల్, కనులు వద్యజళంబులు. శ్రీలు 22 ముల్
 నారి, భవమ్మఖంబు నలినంబులవైయె యెల్ల రీతులక. 23

కా. పట్టాకల్తయె సుమ్ము నీదుజడ, యాపై కన్నోమల్ విండె, య
 ట్టింబుం బర్వడి చూపులమ్ములె, యయాగే! నీయెయూనింబులే
 కొట్ట వచ్చిన యట్టిమాడ్కిగను నాకుం జూడఁ జూడంగఁ జూ
 ప్పెన్. దిన్ కరణంటి నన్ గరుణఁ జేపట్టంగఁజే యొంగనా. 24

నీ గిరగిర నీదు ముంగురుల సుశృంబడి
 మరలలే కుండె నా మానసఖంబు,
 బిరబిర నీదు బిత్తరపుఁ జూపాఁదూపు
 గుమ్ములు నాఁజెను నాదు గుండెయందు,
 గరగర లాడు నీవిరును పయ్యెడవల
 లోఁ జిక్క-పడియె నా లోచనములు,
 జరజర నీదు కేళంబులం దొంగు చీఁ
 కటి నాకుఁ కామాంధగార మయ్యె,

గీ. పరవంగ గుత్తుకను గోయు కిరునుకల్తి
 యాచు నీదు కీల్పడి నాకు దోచు చుండె
 చుఱచుఱక వెన్నెలట్లు నీ చిఱునగపును
 సోఁకుచుండె నా మేఁకొ సుందరాంగి. 25

చ. దిరిసెనపూవె చూసె భవదీయకరీరము, నీదు నేత్రిముల్
 విరిసిన కర్వపువ్వు, లరదండము నీవడనంబు, మల్లెపూ
 పరుసను బోలుఁ బల్వరుస, వాలెఱి మంకెన, పువ్వుతోడి, నీ
 విరిసెన మబ్బు మున్ను మమధ్వమని బువ్వులఁ బూజచేసినక. 26

౧. చక్రసామ్యంబు నీ జఘన్మదేశ మొ

కృటిక కా, దింక రెండిటికిఁ గలదు

దాడిమీజయము నీ దంతవిరాజ మొ

కృటిక కా, దింక రెండింటికిఁ గలదు

కరులతో వాడు నీగమనవిలాస మొ

కృటిక కా, దింక రెండింటికిఁ గలదు,

బింబరూపము నీ పెదవి చక్కదన మొ

కృటిక కా, దింక రెండింటికిఁ గలదు

గీ తమిళి, సంఖ్యచే రెండవి ద్వైతముగను

చెప్పటే గాని, సరిగ చర్చించి చూచు

వారి కెల్ల సభేనభావంబు లోచు

చుంట నద్వైతముగఁ జెప్పఁబుచితమేమొ.

20

కా నానెం బొ రిత గలదుద్గులును, సాన్నాటంకపుం బేను వి

న్నాణంబొ పుదుచేరిచేత జగిసి నానున్ సువర్ణంపు బొ

ద్దాణంబుకా, రకమైన నాగరము మేల్వంకిలునున్. శంకరార

రాణింపక మదురాశివాస మన నానాశి, విరాజల్లతే.

24

తీ. కామిని, వచ్చుపట్టరవికన్ దిగి గల్గి ధరించి, మేలీ కా

లామణిచీరఁ దాలిచి, తళతళ లాడెడి దుద్దు లాదిగా

హేమవిభీషణప్రకరు లెన్నియొ మేనున. బూని నట్టి నీ

గోము తలంచుచున్ ముఱపు గొందుగదే యితరప్రపంచమున్.

కా బాకెట్టన్ బలకొడుచీరయును భూపల్ దాల్చి, బోహగరక

చోకెట్టం గలమోముతో నెలయు నీ చెల్వంబు వీక్షించినకా

వాకట్రాఁ గద యెట్టివారికిని, చెల్వ విల్వకే యిత్తునో,

కాకల్లుంతునో నీమనంబు పక తెలుదంతయునూ నాచిగన్.

చ. విప్రులము గాఁగ కుచ్చకులు వీరులమచ్చువ శోచుచుండ పైఁ
టవరిగేని కట్టకొని, దగ్గఱపింజలు కల్గినట్టి స
న్నపు తెలిరైకయుండొడిగి, నాడపుగుమ్మటమల్లు నీవు నా
శ్రుతును దోచుచుండువుగదే జగదేశ విలాసినిమనే. 27

ఉ. బాటుగ కేశముల్ ముడిచి చక్కనిదొక్క గులాబిపువ్వు పై
జేరిచి, బాగుగా చలువచేసిన తెల్లనిచీరకట్టి, క
బ్బాకవికన్ ధరించి, మెఱు భారపుసొమ్ములులేని నీవు సిం
గారము కన్న వారలకు కన్నులవండుగ కన్నెమిన్నరో. 28

చ. వదులుగ వల్లినట్టిజడ, వంగి మొగంబువ మహాగుముంగురుల్
నుదుటి నీలాయుచుక్కయు, కనుగవ కాటుకలేఖ, నన్నవై
పొడలెడి తెల్లపుట్రమును ఇక్కిటవీడము చేతనెఱనా
పెనవియు, నీకు పెట్టియును బెట్టనిసొమ్ములు కావొమ్మరో. 29

ఉ. బాపురె! నీ మొగంబునకు పొడరువల్లుటయేల! నబ్బుశో
రాపిడియేలమేల! కథరంబునకుం దములంపుఁ గెంజగిం
దోవగ జేసునేల! కనుదోయికి కాటుకయేటి! రో వడం
తీ! వునరుక్తిదోమమున వివి యుదాహరణంబు లాఁ జూచి.

చ. దిటముగవల్లి గుండ్రముగ దీర్చినకీల్పడ యొక్కమారు, ప్రేర
జట యొకమాటు, గుత్తమగు జార్జుడి ముంగొకమాటు, మేలిము
చ్చటముడియొక్కమారు, కడుచక్కనియొప్పిగ యొక్కమారుగా
కుటిలకచా, ధవత్కచము గూర్తువు నామది చిక్కుపొందగన్. 31

చ. విరియని మల్లెమొగ్గ లొకనేళను, వీడిన యిట్టిసంపెగల్
మఱియొకనేళ, చక్కలి గులాబులు వేరొకనేళ, శేడగుల్
మఱియొకనేళ గాఁగ కుసుమంబులు వేణిదాల్చి పువ్వుబోఁ
డిరొ, పువ్వువిల్లునారసము శేవను నామెదు నామనంబునన్. 32

చ, సగము సరీరమున్ తలుపుచాటున చాచి, సగంబు వీధిలో
 కగవడు పట్టుగా వహరపాంబును నిల్పినయట్టి కన్ను ర
 క్రిగఁ గనుచుండుటక భ్రమరకీటక నీతిని నాశరీరముక
 ముగించ సగంబె యయ్యెఁ బరిపూర్ణకృపం గనిపింపుమా యిఁకన్ 33

ఉ. చేతలవారీ, స్నానమయి పెన్నరులం దడియార్చి మేడపై
 తేళచయంబు చిత్తులొలగించుచు నీపు వచారుచేయుచో,
 రాశిగనున్న మబ్బులఁ దొరంగు కళాంకుషిణీలు నీ మొగం
 బాళ మదీయదృక్కు-వలయంబులకుం గలిగించు తృభిమే, 34

క. బాబూ! దను నందచేటితితీన్ బాబూ! నీవు ము
 స్తానై చల్లనిగాలికై దిరుగఁగా, స్వర్లోకమందుండి రం
 భాబింబోష్టియై యేగుదెంచెనని విశ్రాంతిన్ దలంతుంగదే!
 యో బాబూ! నినుఁ గోరకుండెడి శుకం దుర్వీధులం గలుగె. 35

ఉ. అన్యము ముందు పెట్టుకొని యందిముగాఁ గనునీవు పావలన్
 దిద్దుచు నుండిగా, తెరువదేయని చొచ్చిన నాదుచూపులో
 ముద్రియ, రెండుచెంపలక మూఁగి నొసంబకిపాఁగి చెక్కులన్
 కొద్దిగ, నాఁగి, మోముపంపు గ్రుమ్మరిపాగెను జావలంబునక. 36

ఉ. గానః శావికారదపు గావున చల్లనివేళ, ముందు జా
 ర్మోషియమీపు పెట్టుకొని మోహవిగ్రహి, జంత్రిగాత్రముల
 విమలకాశరీరి వినిపింపఁగఁ బాడిన పాటచేత నా
 మానసమందు కోర్కె పలుమారుచిగిల్చి, ఫలించుటెన్నడో. 37

ఉ. బాలిక స్నానముక నలిపి, పట్టుదుకూలము కట్టి నీవు చే
 బాలయ నీమచేర నుపశాసముచే పసివాడి ముచ్చటం
 బాలగ గొల్పు నీ మొగము చందము కన్గొనమోహమొంది, యా
 వేళను నీదుపొందు నొదవింపుమటంచును శివుఁగొల్పితిన. 38

బి. చేతను బుస్తకంబులను జేసిని మెల్లగఁ బారకాలకై
యో తరళాక్షి, నీ పరుగుచున్నద, మువ్వధరాధచేత నా
చేతము వ్రలుచుండ, నిను జేమయఁ గుట్టినయట్లు కాదయో
భూతదయాగుణం బెవను బుట్టని నీచదువేలఁ జెప్పుమా! 39

చి. నెలఁత, కొళాయి కీవరిగి నీళ్ళను బుట్టుచు నిల్చియుండఁగా,
బాళబాళ ముచు గొట్టమున బుట్టిననీళ్ళు నీడుబిందెలో
వలఁ బడివట్టిరితి నుతివాత్రమవో నిను జూచి నామన
స్థలిని ద్రవించుకొంకలు ధారనుగట్టి ద్రవించెనీవయిన. 40

డి. బోటిలో, మొన్న నాటకము చూచుటకై చతుడెంచి, యచ్చటన్
బోటులలోల విన్నుఁగని బుద్ధిమరల్పఁగ లేనివాడనై,
నాటక మేమియోయెఱుఁగ, నాయకీవీరగు చిత్రనాటకం
బాటగ మువ్వఘండు సనువాదగతేసెను సూత్రధారుడై. 41

డి. సంబరమీపు చూచుటకు చక్కనివేషముతోడ బండిలో
నం బయి కాన్యమించుగ కనంబడునట్లుగ వంగియున్నచోఁ
ళంబర నేత్ర నేత్రములు నాపుగవివృచు విన్నుజూచుటే
సంబరమయ్యె నాకు, ఎఱుసంబర మతియు వ్యర్థ మీమమీ 42

కా. బొట్లంజెప్పఁగ భూషితాంగి వగుచుం బువ్విల్లు వట్టపుటే
స్థటి వేగుచునుండ. దీపపు వెలుగందున్ విడువఁగాంచి, నీఁ
కట్లన్ నీమెరుగారువవృత తొలంగంజేసెనో. లేక గా
స్లేటిమూలకుఁ ద్రోసెనో, యెఱుగ కాశ్వర్యంబు కంటింజెలి. 43

డి. బండుగులింటి పెండ్లికయి బాలరొ నీవును నేనుబోయి యం
దరుఁ బెండ్లి సంపదల యందుచునింగి వెలంగఁగా, వదే
నందడియంచు నుంటి మడిజ్జావక మున్నదో లేదో నాటి యా
నందము విన్ననే గలిసికంగద క్రమ్యురఁ గల్గగావలెన్. 44

చ. చిలుకలు పెల్లుగాంగ రొదనేయు, బిళంబులు కూయు, పట్టదం
బులు కడు మోయఁ దీవగమిపూయఁగఁ బూవులు తావులీయఁగన్
గలిసి విహారమున్ సుమవసంబుల సల్పుఁగ నేర నేని తొ
య్యలి, మఱి యీవసంతము నిరర్థకమే ఋతురాజమయ్యునన్.

ఉ. ఆరివతాప మొక్కదెస, సంగజతాప మింకొకదిక్కునన్
నా తను వేర్పు చున్నయవి నాతిరొ, గంధపులేతపూతలన్
శీతలమైన నీ యెదను తేరిచి తాపము తాపతిష్ట, నే
రీతిగ వాతరం బగును గ్రీష్మదీపంబుల నెల్ల దాటగన్. 46

చ. జలదము మోసి పెట్టి దివసంబుల రాత్రుల జేయుచుండ, లో
పలియడు గించుకేనియను పైకిది నీయని వాన జోరుగా
ఇలఁబడుచుండ, వెచ్చదన మిచ్చెడి యింటను లేవవల్పు నన్
గలిసి సుఖంపగా మదిని గాంక్ష జపించెను గామినీమణి. 47

ఉ. కీరదపంక్తిలేమిని వినిర్భూమా గగనస్థంబునన్
తొరదపూర్ణచంద్రమఁడు చల్లెడి చల్లని చంద్రికలే భవత్
స్మేరముచే కిరర్ధకత చెందుచుండఁగ, విన్నగూడి యిం
పాగనుభాంగి, వెన్నెలబయ్య సుఖంచుట యంద్రభోగమే. 48

ఉ. ఇంతయు సందు లేక బిగియించిన గాధపు కొగలింతలన్
సంతస మీపు నా కొనఁగ నమ్మరిల వలె నెల్లు కానిచో.
కాంతరొ. మంచుచే వడిఁకుగల్గచేసెడి దీర్ఘమైన పే
మంతపురాత్రులం గడవ మార్గములేదు వైతేది యేనియన్. 49

చ. కుటిలశిరోజ, దట్టమగు కంఠమచర్చలచేత రక్తిమన్
దిటముగఁ బూసెట్టి భవదీయకుచద్వికయంబు తొమ్మిదం
పటువిధాన కట్టకొని, మానునొ యాశీరింబునందు హృ
త్పుటముననుండిపుట్టు చలి పోవునె యిందుకెపాటుపడ్డట. 50

ఉ. వీధినిబోవ తెప్పలను చేయకవన్ కనుగొంటగాని, నా
బాధమెరింగి నీదు మది భావము తెల్పు తెల్పుఁ దలంపవేమి! శ్రీ
నాధుని బ్రావిడాంగనల నైజముచూపక, యేనియేనియన్
సాధనముగా వచింపగదే సారసలోచన, గూడి కేళికిగ. 51

ఉ. ఇప్తము నీకుగల్గినటు లించుకయేసియు నీవువలకు ని
స్సప్తము చేయకున్నయెడ, బాకులు కత్తులునై మమంబులే
కష్టముపెట్టు నామదిని కామిసి, నీదుకటాక్షమున్నచో,
ముప్పీశ్వరంబులన్ మరుడు మూలకు పాఠంగనైవఁగావలెగా, 52

ఉ. ఏర్పకతేయకుంటివికదే భవదీయసుపంబు నీదు ని
టూర్పులు, పైటజాపులు నొకొక్కపుడాకనుగొల్పు, వంకటను
మూర్పులు నీ! ప్రవర్తనమునం గనుపట్టి నిరాశపట్టు నే
నోర్పువహింప, దర్శకుడిఁగోర్పు వహించునె దర్పహీనుడై
చ, అడిగినయంత నొప్పుకొనువట్టులె కప్పడి, వేడి వెంత ని
య్యెడఁ గడుజ్జ్వోవర్త వహ! యియ్యదితోయ్యలి నీకెకాదు, మీ
ఁడఁకుకజాతికంతకు స్వభావము, భావమెరింగి నిన్ను నే
విడువకయుంటి, నేలుకొనవే, యిటు బెట్టినరింప నేటికే, 54

చ. అభిమత మున్న యట్టు లొకయవ్వడు, లేనటలొక్కయంబు
యిభగమనా, కంబుడద వేటికే? కాంతలచిత్తమిలే జగతే
ప్రభుఁడె యెఱుంగఁగా నలయు తానకత్తము తెల్పుకుంట, బె
ట్టు, భయమొ! యిట్లుచంపఁగ నెటులే మడచున్ మనసిచ్చియేలవే

ఉ. నోటను నాకు తావకమనోవిధముం దెలుపంగ నికు మో
మోటము కల్గె నేని, మినుమున్ కనుసెగలు లేవే! లేన ప్రేరే
మీటులు! మందహాసములు లేవే! య వేదయు చేతగానిచో,
చీటులు వేవే వంపుటకు చేటులు లేరే! యుపేక్ష యేటికే. 56

ఉ. సిగ్గును గొంకనుంగలుగు లేడియ లండచు! వారు సేవలెన్
దగ్గఱ చెంతి చేరఁగన దాఁగఁగ యుజ్జ్వల పాటిపోదురే!

- యిప్పుడైన, మఱియొక్క కాగిత నుండనేర్చునో
 దగ్గన మామమొక్క వనితా, యెటులొప్పున నిల్వనెరుచుగ 57
- ఉ. సిగ్గునఁ గొంతు చుంటివాళా చిన్నవయస్సురుడేని విష్ణుకున్
 తన్నుడ నుంటివో! చతురతన్, మఱియొన్ మురిపించు చుంటివో
 యొగును జూపుచుంటివాళా! ముద్దియ, మత్స్యక మైవదెద్దియో
 యొగ్గు ఘట్టిలైనో! దయవహింపుము, దోసిలియొగ్గి నేడితిన్ 58
- ఉ. గుట్టను నేమదాచవని కొంతుచునుంటివో! యట్టులైన, నే
 వొట్టను బెట్టుకుందు నినుమోచెని, నామది కాముడయ్యులగ
 గట్టిగ క్రవ్విచూచినను గప్పదకుండెడి లోతునందు నే
 బెట్టి, భవత్స్వరూపమును బ్రీతినిగాంచెద దైవసాక్షిగఁ, 59
- మ. నెలకా, కాళ్ళకుగఁగ నే దిరిగితిగ, నిల్వంబడఁగా, నదే
 నిలకాంటింజమి నిల్వంబడెముగ, నే విడిచివనే, లేదు రా
 తులయం, దిల్లుగ నాశ్రయించినను, నాశోఃఖంబునుంబల్క, విం
 దలికాభన్ నగమేని పద్మయెలన్, స్వర్గంబె సాధింపనా. 60
- ఉ. లోకవశోక్తరీతిని సరోజముఖ, చరియించుచుందు, ప
 బ్యాజకృపావిశేషము నొకప్పుడుచూపెద, నొక్కయెన్నడే
 దే జగదంబు పెట్టుకొని యొద్దకునెవను జేరనీయ, ప
 న్నా! జవరాండ్రచిత్తగతులన్న, క్షణక్షణములే విజంబుగఁ 61
- ఉ. సమ్మతి నీకులేదని విటయ్యుగఁడోచివ. లేదటాచు న్న
 వ్యయ్యుగఁ జెప్పకుండనుజంపగ నేటి! చెప్పినంత, ప్రే
 మ మొద్దవంపఁగాఁగలుగు మందులు మాకులు వెల్లఁబెచ్చి ప
 శ్వ మొప్పవించుకొందు పసజాన్య, యవశ్యముగాఁగ విన్నికన్. 62
- కా. అంగీకారములేనిచో! దెలుపగాదా! శామునుగ చావకుం
 డాఁ, గజ్జయు సైతమున్ విరుగకుండగా నిలెలా! ప్రనూ
 నాంగీ, నీవరచేక్ష తెల్పుగనే, విన్నవించు! జ్ఞులు నా
 కుం గోపంబులు జూపుకష్టయిక నీకు, గల్గకుండుంగదా. 63

- డి. మాతికలోడ నీడకు తొయ్యలి, నేగబురంప. దానిన
బూచులుతిట్టి నోలితింట! బుద్ధిహీనతయే, ముఱోత్తువో
ఈ తెలుగొ రహర్యమను నేనువదించుట; తప్పవచ్చె నే
కేతులు మోడ్చి మొక్కిరిసి, కేసినదోనము సైచియెలుమా. 64
- ఈ. సంకీర్తనలి కేతుముందుచని, యో చానా, ఇం! నవత్తువో,
ఇంకేవత్తువో! యందు కామిగొని, నీవెన్నింటికీ రాలు "ఆ
టంకంబేదియొకల్లి మానితివో, యివ్వంబుదమిన్ రావో! యన్
శంకంబొదిలి, మాకుకాగకలునిరాకల్ చేయ న్నాయంబుట! 64
- డి. రాతిరిరాగ ప్రాద్దుటను రమ్మని, ప్రాద్దుటరాగ నింక నే
నీనోతిటి రమ్మటంచు, నిలులోతరుగేమణి, కమ్మద్రెప్పుట
తియంట! యెదోయొక నిర్ణయమా నమయంబు తెల్పినా
చేతులు నేను గట్టుకొని చేరన, యెట్టియకాలమై న్. 66
- డి. లోకలుగోరెదో, పగలుగోరెదో, కానుక లేని లోరెదో.
రూకలుగోరెదో, చెలియగో, తెలియంగను కేయకీపు న
న్నీరినిగో శ్రమంపటకె దేమిటికీ పులిజన్ను నేనియగా
లోకముతెల్లజూచి తృటిలో గొప్పవచ్చెద నీవుగోరి. 67
- ము. ఉవిదా, యక్కర తీసునంతవట కేవో యచ్చికల్ బుచ్చికల్
చెవికొప్పంబునఁబల్కి, యామెనుక నికచేరంగ కేరానో య
న్న విచారంబును బెట్టుకోవలద, మేనం బ్రాణమున్నిన్నినా
బిల్వి విధేయుండనునీకు, నావలపు నేండ్లుంటాండ్లు తగ్గించునే. 68
- డి. ముక్కు-లనీకు కద్దనిన మాత్రముచేత లాధిమేను నా
యక్కర దానఁదీతెనఁట! యక్కట, నీనిడు మిర్చులబైవో!
అక్కుననిన్ను కేక్కుకొనుటచ్చెవో! నీమధురాధరోష్ఠమున్
నొక్కుట యబ్బెవో! మణి మనోహరి, పట్టిప్రియం విదేటికే. 69
- డి. వారికి వీరికిం చెలియ వచ్చునటంచును పంతుచున్న. వో
వీరకన్నేత, యెన్నఁటికీ నేనియొ గార్యము పానుకూలమా

- నే! రమణీజనంబులకు విండుగ సాహసముండు నందు; తే
దారియొచూపి, నాడుసరదా కొర దావడకుండఁ దీర్చుమా. 70
- కా. పాత్రివత్కము కల్లుదానివలెనే భాషించుచుగా నిష్టలుగా
నితుల వల్కిన, ముద్దరాల వనుచున్ విష్ణుండురే! యెన్నియో
చేతుల చూచిన జాణవంచెరుగనా! చెల్వ, యిదేరితిగా
చాతుర్యంబుల చూప కేలుకొనవే సంప్రీతిచేతస్కవై. 71
- చ. మగఁడు మనంబునందు ననుమానముపొందెను గాన నన్నురా
దగదని వార్తవంపితివి, తప్పకొనన్ మిషగాని, నిశ్చయం
బుగ మదిలోనవిపు వలపుం గలదానవయేని, భర్తక
న్నుఁగవడుకప్పు నేరవె చునోహరి, యింతటిజాణ వయ్యునున్, 72
- కా. గోడల గొందులుదాటి, జంతుమఱి నంతుగొలేక, కన్దోయి
వ్యాఁడింపై కనిపించినన్ సరియె యవ్వానిను యభేచ్ఛను రతి
క్రీడంజేల్చిన ప్రాడవీవని ధరిత్రన్ నీదువిఖ్యాతి వి
న్నాఁడను, నేఁడు ననున్ వరింతువని యున్నాఁడను పుత్రులొడివో73
- ఉ. చెప్పెద నింటివారి కనిచీకటిసన్ బెరించెదేల! యే
తప్పుచుమోపి చెప్పెదప్ర! తావకరూసము చూడఁగూడదో
యొప్పుమటంచు వేడవగదో! యటుచెప్పెదుగాని, ముందుగా
తిప్పలుపెట్ట కేలుముగదే జగదేక విలాసిని ననున్. 74
- చ. ఆతివరో. యింటఁదెల్పెదనటంచును నన్ బెదరింపఁబోక, నీ
పు తెలుప, నేనుమాన, తగవున్ విరువారలె తీర్చుగక, యె
ట్లు తొయత నాశపెట్టితివో, లోకువయైతి నటంచు నెల్లనా
హితమును దీర్చ మానితివో, యీసకలంబును బైకి చాటెదన్. 75
- కా. పాపంబీవనియందు పన్నిపుడు చేపట్టంగ రోవేని నీ
కే పాపంబయి, నాకుకాదె, నరలకంటివొండ, నేనొందుదుం
దాపం బచ్చటఁబొందఁగా వలయు నన్నం దాపమిచ్చేట లే
నే! పూఁబోడి భయంబు పొవిడిచి, నన్నేలంగదే నరకపురిన్. 76

- డి. పాపమటంచు నన్నుఁబరిపాలనచేయు కొప్పువేల! తా
రావతి నేలివట్టి గురురామకుఁగలగని యట్టిపాపమున్
గోవకుమారు గోపికలు కూడఁగల్గనియట్టిపాప మో
నీ పుత్రుఁడే నీకొకతెకే యుపుకల్గునయ్యుగంటుగన్. 77
- మ. అతివా, అంగనవమ్మరా, దనెడి యెద్దఁబెన్నుచో మున్ను చి
న్నతనంబందు వరించినాడను, ననుకొ నమ్మించి నమ్మించి, యి
ట్లుతుడన్ నీకొనిరించు మోగుమిసెడు డాలోకించుచును, దారికన్
స్తుతికా, దక్షులక్షలీయఁదగువంతున్ నేడునే నెఱెంచితిన్. 78
- చ. నలఁతెరొ, కన్నెప్రాయమున నీవు చుడంకమునకన్, నీచుచు
కల గిలిగింతగొల్పుచుచు, కామము నెల్లస్పృశించి బుగ్గము
ద్దులుగొనుచున్, ననునవలదితితో చగలాడి' యటన్నవ్వి నా
వలపులకాంతోనంటి, వలవాక్యమునికన్ము సేయుమియ్యెడన్. 79
- డి. ఈడుకునీవువత్తువన, నింటనుగల్గినవారు నిన్నుఁగా
పాడుచు చేడియూఁ బయట పాదమువెట్టఁగ నీనివేళ, నీ
కూడఁగ నేనుబద్ధశ్రమచూచితివేనియు, నివృత్తైన నా
వేడుకదీర్చుకంటుదువె వేపులకాపుగ కూరుచుండినన్. 80
- డి ఎన్నటికింక నీవెదిగి యీడుకువత్తువోయన్న వాంఛతో
కన్నులనీడు సాష్టవ మెగాదిగిఁజూచుచు వత్సరంబులే
నెన్నుచునుండ, నిప్పటికినిపు రజస్వలవైతి, వింక నో
కన్నె యుపేక్షమాని వడిగా మడపేక్షను దీర్చిప్రేపుమా. 81
- డి మందగి, పెద్దదానవయి శోభిలుకాలమునందు నొంటిగా
నందు లభించినంత, కనుసైగలు, నవ్వులు, మేఘపులున్
తొందరపాటుముద్దులును దొంగతనంబుగ మూర్ఛకొన్న యా
చందము నీకొకించుకయు జ్ఞప్తియులేవటులుంటి వియ్యెడన్. 82
- చ. ఇటుకుగలట్టిదారి మనవిద్వజ్జ మొంటిగ తానెట్లగా,
చిలువగవొప్ప నీభుజముచేనకుఁ జెచ్చరఁ ద్రోసికొంచునీ

వరిగి నాటిచందమును నందము దెందమువందు నాటుటన్
 ముఱవకయున్న బాడను సుమా కుసుమాంగి సుమాన్సునానగన్
 డి అంబెనో నీకు సూర్యముగి నచ్చట నేదియో భాగ్యచుత్తబా
 రింటికి బోయి వచ్చిన యిటివల బాల్యపు నేస్తకాని న్
 కంటకు జూడినైతివి, ముఖముఖయైన, మొగంబు వాల్చుకొం
 చుంటివి, బాల్యకాలపుప్రియల్ కనిపించురె భర్తవచ్చినన్. 84

చ పొరుగున కీపువచ్చుటను బుగ్గమువండెను నాకటంచు గం
 బరవడుచుండ వన్నుగవ జైకినిరా, నొకేళ వచ్చి న్
 శిరిమును నాత్ర, వెత్తినను, కేసిన్సైగకు మారుచేయ, ఏ
 విరుగువక తేరినట్టిఫలమే కనిపింపక తూన్నదో చెలి 85
 నీ. బొట్టు పెట్టెరు మచ్చకట్టకుండగఁ దేట

యై ముచ్చటం గొల్పు మోముతోడ
 నగలు క్రిందను మీఁద దిగవేతుకొనమి వ
 ల్పొందక జగి గల్గు నొడలితోడ
 నూనె బాడుకను మానుటఁజేసి జడ్డును
 బొరయకయున్న పెన్నెఱులతోడ
 రవికలేమిఁ దెలిచీరను స్పష్టవనా నటు
 కనిపించు మేని పొంకంబుతోడ

గీ. తరుణీ, యిప్పటి బాలవితంతురూప
 మే! వెనుకకంటె నెక్కువ హిరిముకొల్పె
 భర్తకంటెను నీకువభర్తనాచు
 నెక్కువహితంబు కూర్చు నే నింకమీద,

86

వి. విధవాత్వంబున కీపు చింతిలకుమీ వీరేశలింగంబుగా
 రు ధరన్మీఁకొర కేసినించి రలపాయన్ దారిచూపింపకు
 న్ను, పృథివీ మానగబోకు, నీకుదయ యున్నంతానునో బాలికా
 వృధగా నీయెల్ల పాయముం గడవఁగానీయంజమీ యెన్నడున్ 87

ఉ. బొట్టుచు బొట్టుకోఁ దగిన పుణ్యము పోయెనటంచుఁ గుండ కే,
ఇట్టులు లేతప్రాయమున స్వేచ్ఛలభించుట భాగ్యమే గదా;
ఎట్టివిధంపులోన ముదయింపని యట్లుగ, నీకు బొట్టునుం
బెట్టి ప్రియంబునం బిలుచు బ్రేమనీ, రాఁగదె నాదుప్రక్కనున్.
సీ. ముంగురుల్ నొసటిపై ముసరితుం పెసలారఁ

గను నీవు నాట్య మాడిన తెఱంగు

వీనులఁ దేనల సోవలఁ గురిపించు

చను నీవు పాట పాడిన తెఱంగు

కిరకంకణముల విక్రణ మనుక్తణము గ

ల్లవఁగ నీవభిసయించిన హారంగు

కూపుల రూపున చూపఱ మృదయముల్

కలగించు నీదు చూపుల మెఱుంగు

గీ మేళముల తోడి వారకామినులతోడఁ

గూడి నీవున్న యట్టి యంగును గడుంగొ

నంగనె యనంగుఁ డేచఁ గడంగె; నంగ

నామణి నీమఱుంగు నొందంగ నిమ్మ

కా. కొక్కొకంబును నేర్చి, బాక్కులను టక్కుల్ పెక్కుగానేర్చి వే
తోక్కలైవ్వలె నీకు పాటియగు నోహా! వేళ్ళలంజేనియున్
రొక్కం బెంతయునకా సరే యొనగెడన్ రో చేడనో, పన్నికన్
చొక్కింపంగదె, నేర్చులెన్నికలనో చూపించుచున్ బుక్కువన్. 9

ఉ. కాంతిలె మాయకలై లనగా వెలకాంతయు మాయకలై లం 10
చింతిలో, వేతె చెప్పసలెనే యిది స్ఫుష్టముగా నెఱియున్,
స్వాంతము పండు నిన్ వలచి వచ్చితి, తక్కిన వేళ్ళలల్లె కా
వింతునో, నమ్మకంబు నొడవింతునో యావయి జూడగా వలెన్.
మ. మగవారల్ వశమాట కెల్ల గణికల్ మందుల్ ప్రయోగింతురం
ట! గుణించిచ్చుటంచు నాకెవియొ పెట్టుటోడు వేమోమటూ;

- వగలాడియట పెట్టకున్నపుడ యోర్వకరాని యాగాలిం
డెగదా పెట్టిన, ముప్పదుండనుపులేనిన్ విల్వంగాఁచునే 92
- సీ. చవిచూపితి నెకాని చావ, నీయధగను
ధల్ పల్కొనలుగ్రుచ్చి త్రావనైతి,
అఁచితి నెకాని యతివ, చెక్కిటమోవి
ననుకొన్నరీతి ముద్దాడనైతి
స్పృశియించితి నెకాని చెలి, నీయశోకముల్
గట్టిగా వలమారు వట్టనైది,
తఁగించితి నెకాని తరణి, మేకమేను వ
ల్లెగొనఁగాఁ గొగిలించనైతి,
సీ. మచ్చుచూచితి నెకాని మగువ, ప్రభమ
నిమవనఁబొడి ద్విప్రజనింపఁగా రి
మింపనైతిని, గాననీయింపుమై పు
వస్సమాగమవంబునకు నింతగఁ దపించె. 93
- ఉ. కౌగిట నిన్నుఁజేర్చుకొనఁ గల్గెడిభోగము నిండ్రభోగమిం
గా గఁవఁచింతు, నెంతనిన్నుఁ గౌగిటఁజేర్చివఁ ద్విప్రకల్గెలి
దో గజరాజయావఁ యింకనొక్కవరిన్, మఱియొక్కమాటు, త
దోగము నేనుబొందిదలఁతున్ వినువుంగవ కిల్లగుంగుమా 94
- ఉ. కాముకవృత్తిమై రకరకంబుల భామలతోడ నేస్తమా
కామిని మున్నుపల్పినిగాని, యొకరుకఁదోవి నేర్పునన్,
గోమున, నిన్నుబోలఁగలకోమలి కన్నడలేదు, నేనింక
కామునిసాక్షిగాఁగ నినుఁగాక మఱొక్కతె నొల్ల నెన్నఁడన్. 95
- ఉ. ఓ ఛోరాజవేణి, మనమొండొరుమోమలు చూచుకొన్న వే
ళాఫలమో, మఱేమియో, బా! నినుఁ గన్నులఁగన్నదాదిగా
సాల్చగ నవ్యకామినుల నంగతిన్ మనసాగ్గదాయె, ద్వై
లేధము వేటువువృథులఁజరించునె, నీరజమే లభించినగా. 96

భ. జా. జడభారతాక్షి సరసంబునకుం బొలయుల్కాయండఁగా
వలయునటంచు పల్కితివో! వృద్ధపుణ్యము తెచ్చుకొంచు, నీ
పులుకకవల్ల కీరిణి యూరకయుండటనితికాదు, నన్
పిలిచి, యధావ్రతారముగఁ బ్రేమనుగొఁగిటఁ జేర్చుకొఁగదే 07

ఉ. ఇంకొక కామిన్ మరగి యివ్వాడిపోవుచునుంటినటంచు నో
సంకటనేర్పి! య్యోయపవాదమునావయి మోపెదేల! యి
ష్టింకులుగొన్న మోహముననివ్వాడెకా, దిశనెవ్వరుకా భవత్
శంకరుడన, మఱింకఁ దొలగించుకొనంగదె నీమళంకలన్. 98

ళా. ఏయటంకములెన్నికల్గినను నిన్నే నేను, పన్నీపు కాం
తా! యిన్నాభిన్ను నాశ్రయించుకొని యున్నా, మింతో
యంగో మఖం
బే యెల్లప్పుడూ బొందినారముగదా! యిట్లన్న యన్నాభిన్నును
హాయింగూర్చుగ నిన్నవేడకొనిది. దైవంబు,
ప్రార్థించెదగా, 99

సీ. మంగళం ఎగుఁగాక మానీసి తారకా
సఖములౌ తావకపఖములకును !
మంగళశంఖగుఁగాక మగువ, చక్రవర్తి
లింబమా నీదునిరింబునకు !
మంగళంబగుఁగాక మహిళామణి, కోక
రాజములౌ నీయుకొంబములకు
మంగళంబగుఁగాక మదిరాక్షి. శశికళా
సదనమా భవదీయ పదనమునకు !

గీ. మధువుక్రొవినూ మోలికి మంగళంబు
మల్లెపువ్వులగు పవులకు మంగళంబు !
మరులు గనులగు కనులకు మంగళంబు !
మధుకరులగు ముంగురులకు మంగళంబు !
ప్రభవే భాగము సంపూర్ణము.

★ జొ బు లు ★

రెండవ భాగము

సందవ నమమందకః

దైవ మనోహరునకుఁ బ్రియురా లనురాగం
బూని కి పుంగిట గాఢము

గా నాఁచుచు మ్రోక్కి, చేయగల విన్నవముల్.

ఉ కంటికి నింపుగాఁగ నినుఁ గప్పది యాదిగ కామబాధచే
గంటగమయ్యె నాబ్రతుకు, కంటికి విద్దుర రాకయ్యుండె, ఆ
కంటికి పన్నమైనఁ దినఁగా వెగటయ్యెను, విన్నుఁగావమిన్
గంట ముగంబు కైవడిని కన్నదుచున్నది ప్రాణనాయకా. 2

చ, ఆల దివమందు నా గమయమరి, గల, చోటున, నీటుగోటు, లిం
పులు వలు సొంపు, లందమును బొల్పుగు చందము, షోకురీకు, తే
పులుబలుగోపులుంగల యపూర్వపు నీ చెటవంబుచూచి, నా
తలఁలు నీవయిన్ నిలిచె, తవవయో! యెటు త్రిప్పగొన్ననున్.

సీ. లేతవెన్నెలను బోలివ చిటనవ్వతో

మరియుచునున్న నీ ముద్దుమొగము

కర్మరంధ్రములడ్డుగారాఁగ నిల్విన

గతిఁ బొల్పుచున్న నీకన్నురొయి,

చలరాజ పూర్తిగా వంచిన వింద నై
 ఖరీదెలువారు నీ కన్నబొమ్మలు
 మోవి తేనియ మీద ముగరు తుమ్మెదలట్లు
 మిసమిసలాడు నీ మీసములను
 నీ నీవెడలఁజూమ్ము వఱియు నీనిడుదభుజయు
 గమ్ము నీనడలే నీయొడలే గాంచి మది
 రించి, తపియించుచుంటి నో ప్రియుఁడ యెట్టి
 గతిగఁ బ్రోతువో యింక నాదుగతిని నీవె.

4

ఉ. చక్కదనంబువెన్ సరిగ సంపెగ మొగ్గయు, తమ్మిపువ్వు, నీ
 ముక్కు, మొగంబు వానిగని మోహముపొందిరి, నాడు ప్రాణములే
 దక్కఁకయుండ, సంపెగఁలఁ దామరలున్ మదనండు నావయిం
 గ్రమ్మన జేయసాగె, వనుఁ గావుము నీమరుగిచ్చి నాయకా.

ఉ. సంపెగమొగ్గలో తగవునల్పేడిముక్కును, మల్లె మొగ్గల
 చెంపలగొట్టు పల్వరున, సింగములన్ బెడరించు మధ్యమున్
 కెంపుచు నీరసంబును గేలియొనర్చెడి మోవిదగ్గి, నీ
 వింపుఘటింతువోయి వ్యాదయెక్కర, నాకనుదోయి కెప్పుడుకా. 6

ఉ. తుమ్మెదతెక్కతోడ తులఁతూగఁగజాలెడు నీదుమీసమున్,
 తమ్మల నేను నీకనులు, తల్పుచుబోలె వెడందయైన నీ
 బొమ్మనుగాంచి, మోహము నెఱుంగని నామది యిప్పుడక్కటా
 కుమ్మరిసారెలోపల తగుల్కొనునట్లుగ నాయె నాయకా. 7

ఉ. నాపెనుమోహమంతయుఁ గపంబునునట్లుగ మాటిమాటికిం
 జాపుల దెల్పుచుంటి, వరుఁజూచుచు నవ్వచునుంటి వీవునన్
 నావయికుర్మిపై యటునవ్వితివో, యటుగాక నాదు సం
 తాపముగాంచి కేలవని నవ్వితివో, యెఱుంగన్ మనోహరా. 8

చ నరిగను, మోడిగాఁగ, నరసంబుగ తేలికగాఁగ, నోరగా
చుఱుకుగ. పన్నుఁజూతుఁచల చూపులభాషను నేనఱుంగ, పలే
తెఱవక, యిండుకే తెఱది లేతగ పూర్ణముగాఁగవిప్పి నుం
దరముగ నప్రయంఘ, పలనప్రయలభాషను నాకునేర్పరా. 9

శా. నీవెవ్వడవు, నేనెవరై! పహహ! నీమీదనీమాడ్కి నా
భావించేటికినిల్వ, కల్పమిరికిన్ వచ్చాచిపైరికి! యా
పూవుంబోగిక దూంపుంజెలిమియె పొందక నాకబ్బునో!
నీవున నేనును బూవుఁదావియులలెన్ నెయ్యంబుమైచుందుమో. 10

చ. ఒకరికేమెచ్చుగొల్పుసాగ, పొక్కరికంటికి వచ్చుదోయి నా
యక భిషదీయరూపము మదక్కులకుంబ్రయమైనయట్టి పో
లికగని, నాదురూపమునలేని విలాసములేని నీడుకం
టికిఁగరిపించుత, ప్తకుఁడు నేర్పుమెయిగ ఘటియించుచూడుచే! 11

ఉ. ఒక్కొక్కకాంత కొక్కొక్కప్రియుగనునంతకు లోకమంతయుగ
నిక్కముగా నెదాపివలెనే కనుపట్టును, కన్నదాదియుగ
చక్కని వందనోపవని చందమునంగనుచ్చు, నీవునా
దృక్కులవద్దయంతటని, దిక్కులు వ్రుష్పయయంబు లయ్యెరా 12

ఉ. ఓరమణుండ, స్త్రీపురుషులొండొరులన్ సమవాంఛ నేలఁగాఁ
బో రదిజన్మవాసనయెవో యని పెద్దలుపల్కలేదె! తా
గోరిన పూగుఘండు తనఁగోరుటంటెను భాగ్యమున్నె! నిన్
గోరితి, నీవునాకు ననుకూలుడఁవొడువో, లేదో, యిక్కటా! 13

చ. పల పెదలేనియట్టి మగవానివయిగ మునసుంచి, కానితోఁ
గలయఁగ గోరుకంటె నరకంబిక స్త్రీలకు వేతెకల్లనే!
తెలియనివయిన్ నిలిపితిన్ మది, నీవేయి నీదుచిత్తమో
చెలుపుడ నాదుభాగ్యమిది చేతులుమోడ్చితి యేలుమాననగ. 14

మ. పలవుం చాతురుగాని, పూరుషులతో వాడెత్తి న్నవ్వంబుగం
 బెలువంజూడని స్త్రీలు, నాదువలపున నేనావుకోలేక, ల
 జ్జలకుండన్ వెలిఁ బెట్టుకొంటి ననుచున్ సిగ్గయ్య, నెమ్మొమునిం
 కిలలోఁ జూపఁగలేదు, దాచుకొననిమ్మా నాధ సిగ్గుండెనై.

ఉ. కన్యనో యన్యకామినినో కావలెపంచు దలంపఁ బోక, సా
 మాన్యగ నెంచి ప్రావకము మోటతలంపుము నిన్నుఁ దక్కనే
 నిన్ముల కంటనైన వరయన్ రతివేళన వేళ్ళ నొచు నొన్
 ధన్యునిగా నొనర్తు, గులనారు లెరుంగని యట్టినేర్పుతో. 16

మ. నిరుఁజూడన్ వలెనంచు, ఏలయివచో నీతోడ సంభాషణం
 బు నొనర్పన్ వలెనంచు, వాకిటన తేవున్మావు నేఁ గాపురం
 బొనరింపందొరకొంటి, మోహముననోహో! సాహసం బెక్కువా
 యెను: నే నే చనుదెంచి, నైఁ బడెదఱమ్మా నీపురాకుండినన్.

ఉ. నిన్నుఁగనంగ, నామనసు నిక్కముగా నెగపొంత వెన్నయా,
 “వెన్నవలెం గరంగు వలవేణుల కొఁగిటఁ జేర్చుట సుఖం,”
 జన్న వరూధిని వచన మారసి, కన్ వరియింపు, మట్లుగా
 కున్నను, నామన స్సుకుకుతో నవనువృధ, మనకథాగ్నిచే. 18

మ. మగరాజా, దిగువేల! బ్రహ్మధనదాత్రీం జేసెనా యేమతా
 యిగి! నేనే మగవాడ నై, మఱియు నీవేకాంతనై, నావయి
 మిగులన్ మోహముచేతఁ గ్రాఁగుచును నీమే నున్నచో, నూరకీ
 పగిదిగ బెట్టానరించి నీయుసురులన్ బాలాటకుం జూతునే.

ఉ. నమ్మక మైనదావ ప్రియనాయక, నాహృదయంబు నీకు నే
 నమ్మెద రమ్మ నీదయకు, నయ్యది చాల ప్రియంబటంచు బే
 రమ్మను బెట్టి నీవు కొనరం దొడఁగఁజెల్పెను నెప్పుడూ మనం
 గమ్మ నొనంగడక నడలఁగా వల దింతటిగ్గతొల్లెమునోలి

చ. అవసరముండి నేఁబలుకుమన్నను బల్కవు పంచదార చి
ల్క వంటర! నిశ్చయం బగు శుకంబుగ నాభుజపంజరంబున
వివిధవిసోదవాక్కులను వీనులవిందుగఁ బొక్కుచుకా వనిం
తువనివ, నీకు నాపెదవిదొండనుతిండిగఁ బెట్టెదం బ్రీయా.

చ. వనిత దనంతఁ చా విలసివచ్చినఁ జల్కనయంచు, వన్నఁ జ
ల్కవగను బూడఁబోకుముర, కాదని చుల్కగఁ బూడ నెంచుకొ
న్నను, పురుషాయితంబులను నామెయిభారభుగ్గఁగనుండఁ బో
దని యెయినన్ వనిం గలయరా వలరాఁదనికేళి నాయకా.

చ. ముగ్ధదప కింటికింపగుచు ముక్కువగొల్పు వలండ్లయంచు ము
న్నగవును దెల్పెదార, యలతారకుఁ సంద్రుఁడనోలె నీవు నా
ముగ్ధదపు త్రాగిడులేని యనుమానము తీఱగ, బాహుపాశమున్
విగువుగ నాగళంబునను బ్రేమను గట్టగఁదోయి నాయకా.

సీ. ముద్దాడెదను రార మోహనాకార సన్
ముద్దాడ నీకు మోమాటమైన,
పెదవి నొక్కెదరార ప్రియనాయకా నాదు
పెదవి నొక్కట నీకు విడియమైన,
కొఁగిలింపెకరార కామనీమూర సన్
కొఁగిలింపుట నీకు కష్టమైన,
సరస మాడెద రార సరసుఁడా, నాతోడ
సరసిమాడుట నీకు శంకయైన.

గీ. కటకటా! నోటవేరే పెట్ట కఱవలేని
కరణి నున్నావుగాని, యెందల పెదవుల
గఱచినట్టి భుజంగళిభామణి నొకా!
ఎల్లిపుట్టలో, నేపాము యెవరికెఱుకె

కా. నీపొందదగ్గము కాంచి యాశ పడితిన్ నీ చిత్తమేతీరొ నీ
మీనం బట్టువ్రేగన్నమై తవరు నో! యారీతిగాఁ గాక, నీ
మీనం బట్టులు పక్కిమో యెఱుంగ; నీమీసాలలో పవ్వులన్
నా సందేహము వృద్ధిచేసె; పది మాన్పం జెత్తమిమ్మాప్రీయా,

ఉ. నాయక, నీవు పన్ వలచినాడ వటంచును నాకుఁ దెల్పఁగా
నే, యొడలెల్ల జల్లుమరుయెన్, వలేగాలికి తీపకై పడిన్;
కాయము దాల్చినందులకుఁ గల్గె నదృష్టము నేటి; కింక నా
ప్రాయము ధన్యుయ్యె; నిటుపై మఱి యే డెటు లైవనన్ పరే

ఉ. ఎన్నఁడు నీకు మోహముదయించునో నాపమునంచు నుండగా
ఇన్నిదినాల కద్ది లభియించెను కాంతల ప్రాయచున్ననో
క్రొన్న పవంటి దోయి 'యిదిగో' యన నాఱునెలలో గలిప వుం
డ, న్నను ధన్యురాలిఁగ నొప్పర్పఁగ రాఁగడవోయి నాయకా,

ఉ. కోకలు గోర, రూకలును గోరను, సొమ్ముల బెట్టఁగోర, నే
కోకముగోర నీకరుణ సోకుటయే పదివేలు నాకు, నీ
రాకన కోరుచుండెదను రాకను జెందొవ గోరుమాడ్కి ప
త్రాకలు పన్ను బెట్టకుమురా. కలకాలము నేలరాకృతగా. 28

చ. తపఃప్రియుఁ నూడకుండ వసుధం గులకాంతకు పత్తయించు. మా
మని, మఱియూడుబిడ్డలని యడ్డులు గంగకు నొడ్డులల్లుగా
కని కనినాడు కాపురము గంగను దింప తెగింపు పుట్టెను, గం
గను శివుఁ డేలుకొన్నటులుగా పను నేలెడ పన్నిచో ప్రియా.

చ. పులిపవరేయ్య! స్వాతికయి ముత్తైవుఁ జప్పలరీతి నాకనుల్
త్వరపడుచుండ తావకవిలాపము కన్గొన స్వాతిలిందువుల్.
కురిసిపగాని ముత్తయిపు కోవ జనింపదు శుక్రలందు ని
న్నరయనికాలమందె యడయంబగు నాకనులయందు ముత్యముల్

మ. నిదురన్నావి మెఱుంగగా పలికిన నీవయ్యచాదులే పడిం
బది నాకాటుకకన్నులం బఱచి, రమ్మా నాకు కన్పించుగా,
ఎదురుం జూచుచు నుంటి 'ఇల్లులుకీగానే పండుగా?' యందును
వ్వెదవేమో! యొకయిల్లెగా, కలికిన వీధిన్, మఱిన్నాడయ్యన్.

డి. మందులు మంత్రములే, వలెనె మామకచిత్రము మెత్తఁజేయ నీ
నుందరమందజూసములె చొక్కఁగఁ జేసెడి మందులొ, భవ
చ్చందసశీతలోక్తులె ముదం బిడు మంత్రము జూసఁ జెందవూ
నంతముఁ బొంద నొక కలిపి వచ్చుచు జేరుదు నుండరా ప్రియా.

చ. రమణుడ. నాదు మానస నరస్సుదరిన్ వలరాజ నీదు మీ
న మనెడి మేలిగాలపుకొనన్ నునుమోవియెరం దగిల్చి నే
ర్చు మెఱుంగి వేటరాడఁగను. మోసమెఱుంగనిదై మదాత్మమ
త్యమకట! యందఁ జక్కవడి యట్టిటు కొట్టుకొనంగఁ జొచ్చెరా

కా. నాకున్ నీకున్ గొంత యుష్మదని నానారీతులం బేరులన్
లోకులే పెట్టిరి, జాదు రాఁదగిన దెల్లక వచ్చె, పోదెన్నఁదన్
కాకులే లోకులవంగఁజోకు, జవవాక్యంబుద్ధి కర్తవ్యమే,
కైకొమ్మాప్రియకాంత గాఁగ నను నేకాంతంబువం గాంతుఁడ.

డి. రోసముకల్గినట్లు లలిరూక్షముగాఁ గను నన్నుఁ జూచుచున్
మీసముత్రిచ్చె దేవింటి! మేటిమగండపె యైవ అంతలే
కో నుకుమార, ర, మృతమయ్యుద్ధము నందు పెనంగి చూత, మా
యానమటంచు ముందెవర మందుమొ పారలె యోడినట్లుగనె.

డి. వ్యాకులమేల! వల్లభ, పరాంగవఁగూడినఁ బాపమంచు తా
టాకులలోన వ్రాసిరనియో! యల వ్రాతలెటున్న, నేమిరా
నీకును నాకు బ్రహ్మమును వికృతుఁగాఁగను వ్రాసియుంచె, నే
పోకల పోయినన్ జరుగుఁ జోరుడ కాతనివ్రాత దీరిగన్.

డి వానవచూడఁ జిట్టి ప్రియసంబు నటంచును గొప్పలేలి వి
నాఁక, నరపాళులక వలపునం దనియించినదాన; పితృకున
వాసిగ నన్ని పూవులనొఱచిరినతేటివి యూటచేత, ఏ
దీ; నరసుండ, నా పెదవి తేనెయచులే చవి చూచి చెప్పమా.

మ. ఆసురాగం బెదనీకు నావయిని లే దన్నట్టి లోపపు నూ
టను బల్కంగనుబోకు; కుంకుమతోడం గూడి వాసించు చం
దనపుఁబూతల నెఱుంగెం యరముందాఁచించిన నిన్ కౌగిలిం
తును బ్రాణేశ్వర, దాన నీ హృదయమెందున్ రక్షింజులంబిరా.

కా. ఆకాంక్షన్ నిను నే గడుగ వలచి నిద్రాఁగరములే మానుటం
తేనూరెన్ శివరాత్రి జాగరణనం సేవాఫలంబున్, విశు
ద్ధకాదశుపవానపుష్కలముం; బ్రాణేశ, కైలాసమున్
నైకుంకంబునుగాఁగ నీ కవులెల్ల వాంఛించి నే నాంబెదన్

చ ముడుపులు గట్టుకొంటి, మఱి మొక్కులు మొక్కితి, దేవుడెవ్వఁడె
క్కడఁ గనఁబడన్ నీ గులిమి కల్లఁగఁ గోరిం బఠింపదాడె నా
ముడుపులు నీవెక్కొనుము, మొక్కులు గైకొను, దానెనాడుదే
వుడవు, దయాస్వభావుడవు ప్రోవుము పన్నిక జీవితేశ్వరా.

చ. ఇలవయి నాడు దొచు జనింపఁగరాదు, జనించె నేనియన్
వలపును పొందఁగూడ, దధవా, కలహించితి, లోనఁ గ్రుక్కఁగా
నలయునే కాని దాని మగవానికి జూపఁగరాదు; చూపింక,
చెలువకు రోత యై బ్రదుకు ఛి యనిపించు గదా మనోహరా.

చ. వదనమునైపఁ జూప; విదివాడటరా! “యిటరా” యన్న నీ
“వదెయిదో” యిందు; విద్దినుదియాడుటరా! మృతరాగమూతునన్
కదియెపు; భార్యకొనిట నైదటరా! కట! రాతిగుండె దా
తృప్తి; యిదియనంగనుము చేడటరా; విటరాజేశ్వరా. 49

సీ. కంటిని కన్నులు కలుపు నీటంగ. నుమ
 ఈ ధిక్కరించు నీ చక్కదనము
 వింటిని రతిశాస్త్ర వివిధరహస్యము
 తెలింగిన నెఱజూని వీవ యనుచు
 అంటిని "కరుణామయా, నీకు నే దక్కి-
 తిని, నీవె నాకీక దిక్క"టంచు
 ఉంటిని, "నీకృప యొకనాడు గాకున్న,
 నొకనాటికైన నాకొదవు" వనుచు,

గీ. వింటిని కరాలిసంధించి విషమబా-
 డొంటిని జురుక్కునం గొల్టుచుండె, వాలు
 గంటి, నిదే కేలుమోడ్చి నేగరుల మేడు
 కొంటిని, గవుంగిటంగప్పుకోడగాడ.

ఆ. పె. నిన్ను గన్న మొదలు నిముగమున్ మగనితో
 అంతుతన మొనర్ప బంతుపుట్టె
 నన్నుఁ జెట్టవట్టి నాదుపాతివ్రత్య
 విధిని నిలుపు మయ్యవిటవరేణ్య

44

ఉ. హెయపుమాట లన్యులన నీ, కలబంధపు లెల్లకున్ వెలిగ-
 వేయగనీ, చెలులే విడువనీ, పతి మున్నగువార లల్లరులే
 చేయగనీ, భయంపడను. చిత్తము నీకయి దాడియుంచినా
 నోయిమగండ, వేరు మనముండము రమ్మ యభేచ్ఛగానికన్.

ఉ. సామి, యిదేమిపావ! మొక జాబువలైన జవాబు వ్రాయ వే
 మీ! మృదులాంగుళిలులకు మిక్కిలి కష్టమటంచు వ్రాయ లే
 దేమో! యిదొక్కకష్టమని యింతభయంపడుచున్న నాయుర
 స్సీచును బందనద్రవము చిక్కగ రాయుటకేమి యందునో!

ఉ. చిత్రజయావ నీవు కృపనులేను నాకివుడంపినట్టి నీ
యత్తరమందివంత నె, పీయన్దనుగన్నటులాడె, జన్మమే
నెత్తుట రిత్తకోక, ఫలియించిన కట్టునాడె, నేలపై
హత్తక మిన్ను మట్టికటు లాడెను, చింతలన్నియుక.

తే గీ అక్షరము లమృతకణంబులొచ్చు మాట
లమృతపుండ్రేట, వాక్యంబు లమృత
ధారలొచ్చు, నాజీవనాధారమయ్యె
నీవు వ్రాసిపంపినచీటి నీటుకాడ.

ఉ. కంటిని నీదుజాబు వగకాడ, కనుంగవ కిద్దకొంటి, జె
క్కిటను జేర్చుకొంటి, పలుకేవల ముద్దిడుకొంటి, మానసం
బంటగ నొత్తుకొంటి, శిరమందిడుకొంటిని, దుంటవింటివాఁ
డింటను బంటుగాఁగనిక నేలగ నుంటిని నేటినుండియుక.

ఉ. సామిగ, పన్నరమ్మనుచు జాబును బంపిరి, పట్లసేయ, న
మ్మా! మరియింక నేమయిన నున్నదె! యెందఱుకైన నేను కన్
బ్రాముడు! నారహస్యమును పైబడకుండగ నీవుచాచెదో
యేమనియుంట గోర్కెగల దేని వలంపకమిట్టి కోరికలే.

ఉ. వింటివో, లేదో! పైకడుగువెట్టగఁగూడని క్రొత్తకోడలక
వెంటన నీదు కోరికకు వీలొడవించుట కెట్లునేర్చు! ఏ
ట్టింటికి పోవు పంతపరకించుక యోషికపట్టితేన, నా
నంటిది యాటకత్తెల ధ్రువంబుగ లేదనిపించు కాంతుఁడా. 51

ఉ. చాలును జాలు పూరుపుల నంగతి, యే సతులేని మీపయి
లేలకనంబునన్ మనసు వెట్టిన, వారల గుట్టు వీధిలో
నాలవనాటి కుండుగద! నానదునోటను నూపుగింజయుక
బాలిక, మీక, గోలనగు బాలను గామర గోతిలో బడన్, 52

చ. సరసుఁడవయ్యవచ్చు వెతనల్పగఁ జెల్లునో చిన్నదాన నే
మొఱుగను సిగ్గుచీమ, కని యెన్నివిధంబుల పాటపాడినన్,
మఱిమఱి ముట్టసిం చెడవు మామకచిత్తము నీదుమాటలం
గరఁగునో! నీదువుణ్యమగుఁగాని, ననుక విడుమయ్య జూఁడ

చ. ఎవరికె నన్ను నమ్మఁగల రింటికి నింటికి ముగ్గుపెట్టినా
వవనర మంతయుం గడచి నంతటనే నుడిపెట్టినాడ; వె
ల్లవిధులు మాతనప్రియు లిలాసలి న న్నటులే చరించు చుం
టి వపుర! నీదు చెల్వీని నీకును దండము జారకేఖరా. 54

మ. ఒకరా, యిద్దఱి, ముగ్గురా, మొదట నెంతో నీవునమ్మించి గొం
తుకలంగోసిన యాఁడువారు! వరులున్ మాన్లుంగదా! వారు తా
లక, వన్నోరిని ద్రోయ నెంచిరివో! బేలంగాను, నా మోహ మా
వుకొనం జాతునుగాని, యెప్పుడును నీపొత్తోల్ల జారాగ్రో!

కా. నీపైనే తమయాశలెల్లగల కన్నెల్ వేసకేలో ప్రియా!
ఆపై వేరిక నేల! మీచెలిమి కేనడ్డంబుగా వచ్చివన్,
పావంబుబ్బుచు, జారలన్ వదలి. నాపైనేతమిన్నిల్చి న
న్నే పాలించువనంగ న్యాయమగునా! నీవైవఁ జాలించువా!

చ. విభుడ వనున్ వరించుమునువిన్నోకసంగరి, యిప్పుడున్నయీ
రథమను తగ్గినంతటని రాకెడపెట్టితివేని, న్యాయపు
నభలకు నక్కినేడగవు నల్లకమావదు నిశ్చయంబుగా,
ఉభయుల మువరివ్వు వడకుండకు మార్గము చూడుమిప్పుడే.

కా. న్యాయంబైన తెలుగు నేడలిచెదన్, నాకీపు నీమాననం
లియెన్ వచ్చును, మానవచ్చు వది నీయిష్టంబెయ్యఁ, గాని వి
న్యా, యాదిన మనసిచ్చి, యాచెనుక మానంబోవ, నేనొప్పుగో
నోయినాయక, చక్కగా మొదటనే యూహించి వనగోరుమా.

- చ. పరవశమయ్యె నాయెడలు, భాగ్యవశంబున నిన్నినాళ్ళకున్
దొరకిన నీదుపొందువ. మనోహర యయ్యెడనొత్తుకోని మేల్
వడుపున మొత్తనావిరుల పై నెవరుంటిమొ, చావమీద ని
ర్దుర మెడమీని గుత్తపుగవంగిట నుంటిమొ నేనరుగరా.
చ ఒడలిని చేతితో నిమిరి, యొయ్యవ జెక్కులు ముద్దులాడి, నీ
తొడల వసింపఁ జేరి, తమిళోఁ బ్రియనాక్కుల బుజ్జగించి, నా
జడుపుడుగంగఁ జేసి రతిశాస్త్రము నేర్పిన యొజ్జవాట నీ
కడఁకువనో నొనంగితి బ్రిహ్మ గురుదక్షిణగాఁగ గొగిలిన.
- ఉ. నీదుకపుంగిలింశలును నీ గిలిగింతలు, నీదు వేరమున్
నీ దరహాసమునా, వగల నేర్పులు దీర్పులు, నీ నయాటలున్
నీ నయగల్గు మాటలును, నీమురిపెంపులు బుజ్జగింపులన్
నేఁ దలపోయుచున్ మఱవనేరమరా ప్రియ, నీదుకూటమిన్.
- నీ. కను విప్పి నను నీపు కనుఁగొవం దెలికల్పు
విరులు జల్లునరాలు కరణిదోఁచు
మోవి విప్పి యొకింత నీపు నవ్వివఁ బండు
వెన్నెలన్ మునింగిన విధము తోఁచు,
పలువిప్పి తీయ పల్కులు నీపు వల్కి-ప
అమృతధారం రొగిసల్లు తోఁచు,
కేల్గన విప్పి కొంగిట నీపు ననుకేర్ప
స్వర్గంబు పండున్న నరఁగి దోఁచు,
- ఆ. వె. మనసువిప్పి నీపు మన్నింప, నాదు జ
స్మంబు ధన్యమైన మాడ్కిఁ దోచు
నీదు పొందు కంటె పైదలులకు తేదు,
లేదు, లేదుభాగ్యమో వయితుడ.
- నీ. నీ పల్కులను విన్న నిమిషమంటే నాకు
జల్లునఁ గన్నీరు చిమ్ము చుండు,

నీ కేలుతాకిన నిముసమందే, తను

వెల్లను నాకు జ్జల్లమనును

నీవు ముద్దాడిన నిమువంబునందె, చె

కులు మిక్కిలిగ నాకుఁ బులకరించు,

నీకొగిలిం గన్న నిమువమ్మునందె, డెం

దమ్ము దట్టమ్ముగా జెమ్మగిల్లు.

ఆ. వె. నిన్నుఁ గూడి నవుడె నమ్మేచు కంపించు

చేత లుడుగు గనులు మూతవడును,

హృదయ మదరఁ దొడగునది సుఖమో, కష్ట

మో, యెరుంగజాల నోయి సామి.

63

సీ. పలుమారు నిన్ను ముదులుగొంటి, నీకు చె

క్కిళ్ళు కందు ననిశెంకింపకుండి,

ప్రియమారగా నీదు పెదవి నొక్కితిడి, బ

ల్లొన నాటనంచు మోమూటపడక.

గాడంబుగా నిన్నుఁ గొగలించితిని, నీ

యురము నొచ్చునటన్న యూహలేక,

కసితర నీతోడ గలిసి పెనంగితి,

పలయుదు పనియును దలఁపబోక

గీ. మున్ను నీ పొందుకై వాచియున్నదాన

నొట, నీవ మెత్తిపటుగా వైతిఁ గాని

యింతయొత్తును కలిగింప నింకమింద,

బెదరు మాని క్రమ్ముతిను రాగదర హ్నుతి.

64

చ హృదయములోన భావముల నెల్లను దెప్పగఁ బోవ, భీతి నా

పెదవులు దాచియుంచి మన ప్రేమకు నడ్డుగవచ్చె, వాని నీ

పెదవుల బిగ్గఁ బట్టి పలుపీడ లొనర్చుచు శిక్షచేయగా
బెదును మాచుచుగ మణితథేవములఁ హితమున్ ఘటించురా,

౩. స్త్రీవశ్యంబులెఱిగి, నామనను స్వాధీపంబు కావించు కొ
న్నా వం చెంచెదఁ లేచిచో నెచట వైనన్ నావలెన్ సర్వమున్
నీవేయంచు దలంది, యొక్క-మగవాఁన్ నమ్ముకొన్నట్టి స్త్రీ
లీ విశ్వంబున నుందుగా! చెప్పును, నీవేయాయి ప్రాణేశ్వరా.

చ, తనివి జరిపెకున్నయది తావకరూప మదెంత చూచు చు
న్నను, ఎలుమారు చూచు నివనం, జనుదేఱక యుంటిపివునుగ
విను, సదుపాయ మొందు వినిపించెదఁ బూర్తిగ నిన్నుబోలు చ
క్కని మగవాని నొక్కరుని గాంచుము నావలనన్ మనోహరా.

సీ. అల్లరిదూరంబునందుండియే నేను

వివ 'ఈలలఁ' వేసికొనుచు వచ్చె,

వెవరినో వీధిఁ జోయెడివారలం బిల్చి

నలు గట్టిగను చప్పటు చఱచు,

వింటిగుమ్మమునకు నెదురుగానిలుచుండి

కేంద్రించి యుమియగా కేకరింతు,

వేను గప్పడినంతనే కృష్ణముగను తే

తులనెత్తి నాకు సైగల నొనర్చు

గీ వెవరు చూచురో యనియు నూహింపవేరే!

మాయులే పండువంటి నా మనువునకును

నీళ్ళుపోయకయున్న చో, నీవు నాకు

రంకుమగడపు కావటర! విటకాడ.

చ నలుపురిలోన నన్నుగని వత్సయ నిల్చువు, కంటిసైగలం
దలపు లెఱుంగజేసెద వెదం జెఱుచేర్చి శిరంబు వంతు, పూ

- స్వలు నిగిడింతు, వోవ్వమును ముద్దుల కొగ్గెడ, విట్టులెవ, నెట్టులు మవగుట్టు నిల్చు! మగడు బనివట్టుగదా మనోహరా!
- చ. గడ్డ కొకబాలు సంపెదవు, కప్పడకన్నను మాటిమాటి కిక్కడ కదలెంచు, వింతకమకంబున వేగిరపెట్ట నాకెటున్ గడచును! నీవు కొరివ ప్రకారముగా నను రేపవల్గు నీ కడఁ బడితావులుండుమనఁగా, వశమా! మగనాలరా ప్రియా.
- చ. రమణుడ, నేను రామికి జరకును జెందకు, కిత్తిలోత కాడు మగఁడు బ్రహ్మరాక్షసువటుల్ ననుఁ గాచియెయించు నట్లుగా నచుయము చిక్కునో యెఱ్ఱగ, సంబోధించుక కల్గెనేని, నీ సముఖమువంతు వ్రాలుదును చవ్వన రెక్కలు చాల్చియెననుక.
- డి. ఇంచుకయేని పై కిరుగ నీయవు, పై మగవారిలోడ భాపించుట కొప్పు, విల్ నెడలఁ జేరవలెన్ నిను, పుస్తకట్టి పోపించుచుగండు నీ యమలు చేయదలంచడు, నీకు లొంగినా నంచును, వింత లోకువలరా యొసరింతువు జార శేఖరా!
- డి. అమ్మకచెల్ల! కంచు వదునైవది నీ మది యెంచెటింగి, నా నమ్మతి యెల్లఁ జంపుకొని, పాద్య మపాద్యము నెంచ కీవు నన్నెమ్మెయిఁ దిప్పుకొన్న పటులే తిరుగాడుచు నుంటి, నిట్లుగా నమ్మతిఁగాన, నెన్నడును నన్నెడఁబాయకుఁ బ్రాణనాయకా.
- చ. "వలవదు నీదుచెల్మి, మగవారల నమ్మగరా" దటంచు నేఁబలుకఁగ, నమ్మయించు వలుబొనలు నేయును నాదునమ్మతిన్ బలిమిని బుచ్చుకొంటి, విట్టుపై గద నీదు నిజం తెనుంగఁగా వలె నగకాడ, "నమ్మి చెడువారలే" రనుమాట నిల్వరా.
- డి. అసలు పుట్టనట్టులుగ నచ్చికబుచ్చిక లాడి, యెన్నియో కాగుచేసి యావంతు నెబాను! మొగంబును జూపవెతి నో

యీ సరసుండ, మోసము సహింపను నీవిటు కృష్ణవేషమున్
వేసిన, భానువేషమును వేసి బడన్ నినుఁ గొట్టెదంజుమీ 75

చ. సరసుండవంచు ఓన్ గని పసంకొనఁచితిఁ గాని, నందులం
దిరుగు పదారవిందములు నీవన, నెందుకు మోహమొందుదున్!

దిరిగెడికాలు నీ దయనఁ దిట్టెడు పట్టిది నాదునోరు, వే
గిరి మరుదొంచి, ముద్దుల బిగింపుము నాపెదవుల్ మనోహరా.

ఉ తప్పిద మీపు చేసియును దప్పులు నావయి మోఁపి చప్పునం
తెప్పక లేచివారి సరిచిత్రముగా! నిను నేను వేడుకొ
న్నప్పుడె రాఁ జలంచితినో పట్టుగ జెట్టుగకూకు చున్న, నే
నొప్పును నీవె ముందుగఁ బ్రియుండ, ననున్ బ్రతిమాలికోవలెన్

ఉ. ఏమిటి నేను తప్పు ఘటించితిఁ గన్నుల నెఱచేసి నె
మ్మొము ముడించి పోవుటకు! మొక్కునఁ సంకెటికోపమా! యిదే
బ్రేమకు లక్షణంబో! యిటు జెచ్చొనరించిలఁ దాఁళఁజాల, రా
రా మఱి యల్క పెండికొడుకా! బ్రతిమాలితి నేనెముందుగా

ఉ. ఆడుది యల్గినం బునుమఁ జామెను దేర్చుటయి, నావయిన్
నేఁ డిటు నీవె యల్లుటయి నేను నిను స్ఫురిమాలుకొంటయుం
జాడఁగ వాడవాడలను సుందుకు లందఱు పవ్వకుందురా!
మోడిని కూని రాఁ గదర మొక్కి-ద నిదు పసిండికాళ్లకున్

ఉ. అట్టె విశేషమోహమున నాడుదియు స్వగవాడునుండ, గన్
కుట్టును ముండదైవమునకుఁ మన యిద్దఱిప్రేమఁ జూచి, యి
ప్పట్టన పవ్వదేశముల బటఁగఁ తేసిను నిన్ను దేవు! డే
నెట్లు భవన్దియోగము సహింపఁగఁ జాలుదురా మనోహరా!

ఉ. లేచిన దాది ఓద్రోకయి లేచినగాఁగను నిన్నుఁ గూర్చి యా
లోచనయేకదా! కలలలో నినుఁ జూచుటయేకదా! నినుం
జూచిన దాఁక తాళనముఁ జూడగ నీలఘటిల్లివంతనే
వే చనుదెప్పు, క్షేమమును వెంటనె వ్రాయుచు యోయునాయకా.

- చ. ఉదయమునుండి రాత్రివఱకుఁ బియ్య గుఱించి నేఁబడిం
బదిగఁదలంచు చుండెదను, బాపమెట్లుల్ పలకాఱుచుందున్
గద! యొకమాను నే పలుకుగా బుబాబులీకు నన్ను నీ
పుదలంచు చుడున్, తలఁపన్ పయివితలలోన మున్నునున్!
- ఉ. ఆ పయిచోట కుల్కు జనరాఁద్రునుఁ జక్కనిమాయాఁగ్రునుం
గాఁపుర ముండ్రు, వారలు వగల్ కురియింతురు, లేనిమావామున్
జూపును, రిచ్చకంబులకుఁ జొత్తును, వారలమాయ లంచు నీ
శేవగిడిం దగుల్కొనక యిచ్చటికిన్ మరలంగ వత్తున్! 85
- ఉ. ఆ నెక, రా సనాదరణ మానల, పాయభిమాన, మాప్రియం
బానయ, మిన్నియున్ సతములంచుఁ దలంచుచు పొంగుచుంటినే
గాని, హతాత్మకాఁగ మన కాఁపుర విట్టులు తెల్లవానం
చే ననుగన్ దినంబులిక నట్టుల చాటును నామలగ్నభా 81
- ఉ. కన్నులనీటిచే కఁగి. కాటుక రేఖలు నాడుచెక్కులం
దున్నవి నీవు నిర్దయఁ బ్రియుండ ననున్ విడనాడివంత నుం
డి, న్నిరతింబు నే బడిన నెవ్వగ నియ్యవి లేఖశామఁ దె
ల్పు న్నయవంబులం దెఱచి, పూర్ణకృపం దిలకింప నాదెగన్
- ఉ. కోరినపూరుష్టుండు సమకూరెను, గోరిన యట్లతండు నా
గూరిమిఁ జూచుచుండె, రమణుల్ మిడియెవ్వరు నాకు సాటి యం
చూరక నేను గొండపమునుండఁగ, నన్ విడనాడి నీవు నా
కోరికతెల్ల నేలకును గూలించినాఁడవు నిర్దయాత్మకా 86
- చ. వలచితి నిన్ను, నీ వలపు వాంఛ యొనర్చి గడించితిగ నినుం
గలిసితి, నీవునక కలియఁగా సుఖవార్ధిని ముని తేరితిం
జెలుపుడ, జన్మ సార్థకత చెందితి, పినెడఁబాసి తంచుఁ జం
తిల, వలనాఁటిసౌఖ్యమె మదిం దలపోయుచుఁ దృప్తిచెందెనక
- చ. పోరితి వారు వీరనక విశ్వము నీకొఱ కట్టి నన్నుఁ బో
విడిచితి నా? యొకప్పుడును వీడఁ పటన్న బ్రహ్మానాక్యముల్

విడిచితివా! సగాజరులు విన్నను సిగ్గుల వన్నభీతియున్
విడిచితివా! నరే, విడిచిపెట్టము దోసెను నీళ్లు నాకు నై.

మ విటరాయా, ముటమాయమాటలను వేవేలాడి మున్నీవు ని
న్నెటులో రూపుగఁ జేసినాడ, వడినేడేవయ్యో మూన్నాళము
చ్చలకా విన్నటు వీధిఁ బెట్టితి? పెదకా జంక్రెవనుం బుట్ట లే
దటరా! యప్పుడ ప్రాత్రవీరత చెడి యాహ! ప్రాత్రోతయ్యవా

ఉ వేళ లభింపదాయెనని, వీలుఘటిల్లక యున్నదంచు, ని
ల్లానికి కోవనుంచు మిషలన్ వచియించెద వేర గా వయిన్
కాళి వశించె వన్న ది ని ఎద్దిర నీకపుడొక్కచొక్కపున్
బాలికయే తిలప మయిన్ గ్రహింపక మానుకొందువా!

చ మఁని నొరంగకొ మిగుల మకున చూడనో! భక్తి గొడ నీ
వనుల లొన్ననో! హృదయపద్మముగల నిన్నె దేవుఁగా
ననుదినమున్ స్మరింపనో! ప్రియో ఎనుఁకాయుట కేమిదోష మే
నొనరించితిన్ ప్రమాద మెదియో ఘటిల్లిన సైవఁజెల్ల దే!

చ కుతకము గల్గె మున్ను ఎనుఁగూతుల కాతిమి యెల్ల నిప్పుడ
ద్భుతముఁజోయె నో ప్రియుడఁ దూరపుకొండలు చేరుచై నఖ
క్షతముల నున్నుపాయుటనో! కాక తిలం దివగారెలందఁజే
దు తగులు నట్లుగా ననుచి శోచెనో నామధురాధరంబునా

చ ఒడఁబడకుండ నే లిగిసియున్న దిసంబుల నాదు పొందు కై
పడఁగను రాని పట్టుపడి పల్కరువన్ బ్రతికూటకొంటి, వి
య్యెడ మొగమైనఁజూప విదియెమిఁ యక్కఱ తీవంతి, న
క్కడప్రీయు లన్నపాట పగకాడ, యదార్థము చేసినాడవా

ఉ. నొచ్చు వలంచు నీ పెదవి నొక్కఁగవైతిని, నొచ్చువచ్చు నిగ
గుచ్చి కవుంగిలించ మదికోర్కులుతీయఁగ కాల మున్న దం

చిచ్చ యడంచుకొంచుఁ జరియించుచు నుండఁగ, నింతలోననే
తెచ్చ వియోగ మయ్యయ్యె, విధిన్ మఱియొప్పుధిఁదిట్టదుం బ్రియా
మ, నరసుండు సరిగాఁగఁ బెక్కుసతులకా సంప్రీతి శ్రీకృష్ణఁ డొ
క్కఁడుడే నల్పఁగఁజాలె, తక్కింతుల కక్కార్యంబు కక్కంబై “య
ద్దఱ పొండలర! మద్దువ” ద్వవివ, మున్ దర్పంబు వీవాడి య
ద్దిర! నేడింటిభయంబు నొక్కమివగాఁ దెల్పంగ నెట్లావుదున్
మ, ఎలమిన్ నీవిటులుండ, నేనవతి యో యేరాలొ యానూని క
న్నులలో నిప్పులు పోసికొంచు మన పొందుంబాపె, నీకొగిటం
గులుకం గోరియొ! దాని నాయును రికం గొట్టన్వలెన్ నాధ! నా
వలెనే యద్దియు నీకు దూర మయి తీవ్రగ్గాని పొండక వలెన్!

కా. నీవింకొక తెమిఁద రంగువడి దానింగూడి యుప్పొంగుచుకా
వేవేధంగులకింద మీఁదఁబడ మీన్నేచ్చావిహారంబున్
నేవారింపగనుగాని, యొక్కటి మదిన్ విక్కంబుగా నెంచుకొ
మ్మావంలైనను నీకు నాయులును లేదన్నటులుండక వలెన్

ఉ వింటిని వింటి నీకీపుడు వేడుకకత్తెయొకర్తు కొత్తగా
వంటవనుయ్యెనంట! యటులొటను వన్నడఁ బెట్టి కంట నా
యింటికి రాకయుండ వనియే మొలలోఁ జెయివెట్టియాపెనో!
వెంటనె యాధలం బనుభవించెద, పుండర నీపుకూర్తుడా 98

ఉ, ఓరి, వసుం ద్వశించి మఱియొక్కతెకుం దగులాట మెరివా!
కూరిమి మీరలిద్దఱును గుల్కుడలంచితిరా! సరే మిమున్
దూరము చేసి, నానవితి తుశ్యదఁగించి కలంపకున్న నా
పేరును బెట్టి నన్నిఁకను బిల్వకురా సరివారి శోవలకా. 99

ఉ మంగళ మేను నీకుఁ బలుమారును గోరెద, నీపు నన్ను నే
భంగిఁగఁ జేసివన్ సరియె, పాలనుముంపుము, నీశ్యముంపు, మా
సంగతితోడ నాకొకప్రసక్తియు లేదు, శుభాంగ, నిత్యమున్
మంగళ మాతనీకు, జయమంగళమున్, శుభమంగళంబునున్. 100

బాబులు రెండుభాగములు సంపూర్ణము.

సరసోక్తియుక్త
కృష్ణ శతకము

గృంథకర్త:
సెట్టి లక్ష్మీనరసింహ్వము.

— స ర సోక్తులు. —

— (౦) —

'రామాయణము అంక్ష, భారతము భాగము'

'బాగుమా, లాశితే, కాని పూకు సంఘము పెడతె'

'బూతులేద చతులేద, కాలెత్తవమ్మా కర్ర నెడితాను'

శ్రీ రస్తు.
సరస్వోక్తియుక్త
కృష్ణ శతకము.

(శ్రీ) మణికళిత్రీ, సర
సీమహాపత్రీ విశాలనేత్రీ, వి
వ్రాతకృపారసంబంధ బ్రీ
జాంబవత్తుః మిమో నన్య భూ
భారము వృద్ధి కాగ, వది
పాపగః గృహ్మణ వై జనింపవే
'సేరి వచ్చివన్ కడుల
నేను కోడన దించునో వలెన్',

క. హరిహరి! 'గాడిద మొడ్డయె
గరుడస్తంభంబు' గాగ గాడిద కాళ్లన్
శిర మిడ ముదేవుం డది
యటచిన నీకారి గల్గు నని శ్రీకృష్ణ

2

క. ప్రియమున దేవత కన ని
న్న, యశోదకు నేగతిం దనూజుండవు నీ
నయితో! "దెంగులు గుట్టను
నియుఁ బ్రి దివాణము' దరు విధమున గృహ్మ.

3

ఉ. అంగవ లెల్ల గొడ్డు ముసలమ్మ యశోద కుమారు గాంచె పం
చంగవలాయతాక్ష, నిను జూడగ సాగిరి యద్భుతంబు హె
వ్వంగ 'విచిత్రవిపు'నకు చన్నులు పుట్టగ విపు నందు, పం
చాంగపుత్రావృణుండు సారులు జూచుచు వచ్చి నట్లుగన్.

ఆ. వె నీదుబొడ్డు తమ్మివి విించి యుంట నీ
బొడ్డుకోయ, నతని మొడ్డ తెగునో
"బొడ్డుకోయ, బోయి మొడ్డ కోసిన యట్టు"
లనుచు జంకె దాది యబ్బనాథ.

5

తే. ౧. కంసుపంపున నీన్ జంప గా దలంచి
యరుగించిన పూతన యాదిగాగ
వసురవితతి నీచే గూత నొం! ౧౫
బోయి పెంచుకొను' టిదే నోయబాక్త 6

తే. ౨. చక్కని యెఱుగి యై వచ్చి చర్చిగడప
పూతనను నీవు గూల్చి బెన్నూతి వగుదు
మడిసె 'ఇల్లా' యెడిగోని ముగ్ధుని,
నిప్పుమాడ చుల్లలుగం చొప్పున వా 7

మ. ప్రకటం వా సుడిగాలిచందిమున నీకొత్త కొర్రు చం
పతియన్ నొంపున దురాత్ముడు త్పాత వ గా కా పూ
గతములే గప్పెను, 'దేంద్రున కొడుకు పెంగనలే నెగనలే
డిక బూ పెన్ను పాడుచేసె నను టిలెకా దామోదరా'

ఉ. గా. పైవకాలమున బ్రతు గొల్లవెలందు లుట్ట
వే గ గంబు డెట గల వెన్నును లోక మదవొం
క్రొలగ నికు ద్భృగల గుం గద! 'ఇల్లా' నొం మూక య
ల్లానికి నొక్కనొం? గదా! నవనీతిహరా నాత్పరా 9

ఉ. పైవన యట్టి గొంపమలు వేసి బిగము లెరుగెను
పట్టున నిపు నీజనని ఎక్కనె యున్నను కాల మాయ
నుట్టిని' "మద్ర ముద్రలె నుండగ, ముగ్ధుని లోక
ఎట్టి రిలన్నమాటయి పోగరుడధ్యక్ష యెయి క్తబా
చ దుడుకదనంబునకొడవ గొంతుల మీగడ లీపు పూర్తిగా
గుడిచి పరున్న బెల యగ్గ యడలిమూలకి గుద్ద దానిని
పుడదచెనత్' ౧౫
దడకను దీయు వాతిమ తప్పెను మోచద నందనందనా 11

ఆ వె నీదు చిన్న బొజ్జ నీకొకము లెప్పు 12
పట్టె ఆత్మపూకు ప్రతిగింజ,
మానుమొడ్డ దొడ్డ మంచులొడను
వల్లంజె, తల్లి యరయకృష్ణ.

చ. మనులమనమ్ములందు సిరి ముద్దియందు కిప్పు గిలన్ సత

సరసోక్తయైక్త కృష్ణశతకము

మృగము మనుకట్టి పొంగు నిను మూఢతకోడ యశోదిహీట బంధన మొనరింప నెంచెట దాన భయంపడినాడనే హరి
“చిరగిరీపూకు చెరువకి నీ జనువు గినునే” యొ కప్పుకన్

౩. కాకాసుల్ నిను వేసవే బరిమాన్యున్ బృంది యంతుంటచే
నీ కేళిరమయంగు లందొకాండే నిన్నా ఖలల్ దాఁకలే
కాకల్ గర్జనయూర నేనును శక్తిం, కాకియే నెంచి తా
బూతుం బొచ్చు’ నటస్ససామెత తిక్ మామీదన్, మాధవా
౪. నిరం బరమాణుసమానుని

దెన కుక్షిచి నిలఁఫకొనఁగఁ దఁచి ఒకుండు మి

గ నహా! గం పంతాపూ

కునా గాదివిమొక్క చిక్కుకొను నెమరారీ!

15

౫ కరంబు దిగిన యెడలను

శరంబును దగ దటన్న సామెత యె

కుం యేమయ్యె ఒకు డ

కుంటితిగతి ఎన్న కోల కూలిసవేళ

16

౬ వదిలు నున్న బోని మార్చి నెదం న నసి కాళియు

పెరుగుగొంగ, వాంతల లల్లను నిచ్చిగ నీవ కాళి

జదివగ లేదె నీవు! సర సంబునగు నొనుండుకో జ

న్న దిగి కన్న వోపుట కనుంగొన న్నదే! కోడి పా.

17

— ము ౩, ౪ కి ౬ —

ఈతిపండ్లకు బెల్లె నకలగ పైపైములు లేని

తీత లాడ గల్గిదజానది నీవు మజ్జ గాళియ

డిశిముల్ ఎఱుగంగ దంగఁగ నెంచు న్ నడిపట్టి యా

హా! తుదన్ పగనొన్ శేషర యాన యోగరుడద్వజా

18

౭. గింకకు నీనున్ దిగి కేవలకాలని నిన్ను బిల్చి, నీ

తళుకు మెఱుంగు చెక్కిలి ముదంబున నొకి, స్తనద్వయం బు

• సలమునఁ గ్రుమ్మి, రాధ రతి సల్పఁగ, అవ్వకు దూల తిలిన

ట్టలు, మనుమండు నేర్చిన యటులు గనులెరు గు మాధవా

- ఉ. మాధవి, ఎక్కడలో నులకనుంచముపై నిను వేసికొంచు తా
తాధలు కన్నటంబడియె, గొఱుమునుం బువులొన్ను మీఁద ని
న్నే కపురీడిఁ జేర్చికొని యెఱుఱు మన్మథశాఖములు గనన్
రాధికి కచ్చ నుచ్చయును, త్రేకను జేయు యటన్నవైఖిన్
- ఉ. కోంచెచ్చాయ మగఁ దిసికుం డగుదుం గని దీక్ష రాధికిన్
దంచెను చిన్నికృష్ణుడు ముదంబొనఁ గూర్చును నన్నచార్త చా
టించి యల్లు ధాత్రిఁ బ్రోయిల్లెను పూకను పుచ్చచేసి వా
యించుట" యన్నవాట కిదయే యగు కారణ మన్రథారణ
- చ. హు విరహంపునోప్పులకుఁ జాల్పకి మోసముగన్న గోపికల్
కటకట! నీను ప్రకటఁబడఁగాఁ గడుఁ గోయి, వస్త్రహీని లై
తిటుకునఁ దికుఁ గన్నడఁగఁ దదియు జంకరి "మంత్రసానిముం
దటచె యుపస్థ దాచిన" విధంబున గోపవధూమనోహరా 23

- తే. గీ. 'నదిని వెల్లడి చేయెన్ నాకు మ్రొక్క,
చేలముల సత్త', నది నీవు చెప్ప, గొల్ల
పడఁతులకు "పూకుగోఁ గుడు, బాచగారి
వైద్య" గాను నల్లు లాయె నోవారిజాత్ర 23

— ర త్నా వ ర్ణ —

- "అ మృదువుజాతరన్ మానినచో నాపద వాటిల్లు పటంచున్
నమ్మది ధయపడినే" "పూకు పెండ్లికి పెగరకటకపుకంఠాబా
నుమ్ము, మొడ్డపెండ్లికి ముఖలింగపుసొన్నాయిను" మృదులుదియే
నమ్ము" డని నీవు గొల్లలన్ మాన్పు, నగము నత్త లేదే శౌరీ
- తే. గీ. వజ్ర కంఠంధమున తొల వాన కురిసి
తుదక 'నన్ది, నికొడుకు గందోళిగాఁడె,
వల్లిమీఁద చేరిని వేసి పల్కకుండు
నను నలులెచేసె, కృష్ణ, నీ వదిగెనత్త! 25
- తే. గీ. నవజనాధ నీ ముగముసాం పువకు వలచి,
పడఁతు లెందఱో నీపయిఁ బడిరి "మొగము
తేట పూకుకు చేటను మాట గలదు,
ముగముతేట మొడ్డకును తేటగుటకొరత్త 26

ఉ అన్వలినాట మూచుకొన రా ముగరాజుల కేమి! మొట్టక
బుప్పులచుట్టఁ జెల్లొంది పోవరు నన్ జరిగూడ యుండినా
డ వ్యసనాఁపుంబు సగా తువంపుల మీకఁగ్గెనా
ఒప్పునులూ? యన్నను ప్ర జప్తమడలే వనిరా మావరా? 27

తే గీ నొలతిలు శివమున నీ బుల్లివండు
గడిచి, పోయెంబడి నావి కొటికి యను
కాల సుఖ కర్మ పానము, మా
వడిచి శివపాన మన్ కరుణ మార్చి 28

చ ౨ తిమిలంబు గాఢమునఁ జైబడ వచ్చిన గొయ్యన్నమి
పై గవసూచుచున్ ముదయువక యముకాతిసూముండు వ
చ్చెడు గాదె నీవును! యంగ గొప్పమొడ్చిశ్చే
వుల కరిమయ్య గాఢము వరు పోక సుందరగోపబా కా 29

ఉ ఉత్సాహులై గొల్లెతిల యొద్ద వరుండి భి బుం గవన్
బుద్ధియు వెలతి వారని మా మయిన్ గం లూ గా గుణం
లిద్దఁ జంగునె యేర్పడి నీకహా? వాకఁ జూచినన్
బుద్ధియు, గుద్దఁచూ గుణయచే మది కన్నది క్షుణ్ణి
క పెరిగి గొల్లల నెన్నచి, 30

మోగితి వా గోవరనిల! మహి వే కేలా!
ఇరు గమ్మ వండి ఎట్టి గ
పొరు గమ్మయు బెంపులు గాల్గి యి వాన్ 31

త వె 'ఎత్త దేవళంబు, పై నీడ లింగంబు,
నందు గొది పాడె యమ్మ' మగను
నాదు శిశ్నభక్తుల కటంచు గోపకాం
తలకఁ జెప్పదువుగదా? ముక 32

కా. కాలిందితిల సైకతింబుల రతల్ గావించి నీరొ ప్రిడ
ప్రీతిల్లం దుడువంగ నీయరుగదా దేవాంబు లంగట. తి
ద్దూకుల్, దృద్ధమరాంఘ్రిచిహ్నులు నొంచుం గావు. నశ్రీహరి
దాశ! 'అంతుమగండు వీవు నుడువం' డా చుల్లగం బాచుచున్

ఉ. నేడుకళాశ విప్రు వనవీధిఁ దొలంగి చనంగ, గొల్లపూ
బోడులు నీదు నేవమున బూనుచుఁ గొందఱుఁ, గొందఱింతులై
కీకమునర్చివారట! హరి, విరహంబున నేమిలాభమో!
బోడియు బోడియుంగలియ బూడిదరాలు నటం చెఱుంగరా!

ఆ. వె. బృంద యందుఁ దిరిగి పెరుగనిన్ సాధింప

నేగ కొం! కంపి నృపశివేతి

కాఁ మగఁడు పూకుపైది గుద్దివయ్యలు

నీకునీలఁ జెఱను నిలిపె గృష్ణు

35

చ అవయము గోపికాజన సహస్రమునోడను రాసకేళికోఁ
దనరుచు బృంద నున్న నినుఁ దా మధురన్ వధియింపఁ బిల్వ బం
వీర యల కంఠు డీలై గదఁ వెల్లున గల్గిన కొర్రు తీసి గు
ద్దను దిగ గొలుకొంటుని నీ దప్పన మిద్దె మదిర్చినాయుధా. 36

తే. గీ. అదనునకు చస్త్రకంధమా ల్యాదులు లభి

యింపగ గ్రహించి కుజ్జకో నింపున రమి

యించి, కంఠుని బరిమార్చ నేగితి హరి!

ఆదవిగో చెంగి యాకున దుడిచి వట్టు.

37

కా. ఓరీ బాలకా, వజ్రకర్కశమిదీ యోరస్థలం బైవ గ
న్లోరా పారక పొం యంచునిను చా నూకుం డనన్, వానితో
నిరేక్షేక్షా, పూకు పూకెడుచు, పైవిగ దోసె డన్నట్టలే
రారారావు లొనిర్పి పోరగను రా రా, యంచులం గూల్చువా.

తే గీ దుష్టుగు వారు నీకు బంధువులెయ్యెన,

నవని గూల్చె వాఁ మేలై కొడుక,

మెల్లగా చెంగరా యన్న మిన్న కుండు

నట్టివెరియి గలడె కం సామరారి.

89

ఉ. గోకులభూమికిన్ మగుడగొబ్బున రామిని నీదు రాకకున్
రాకకుఁ గల్వలట్లు ప్రతిరాత్రియొఁ జూచుచు మవృద్ధప్వర
వ్యాకులలైన గొల్లజవరాండ్రకు వక్కట! మిక్కిలంబుగా
పూకువఁబోలు, బుట్టనలుపుతో గలిగెన్ మధురాపురీచరా

తే. గీ. మిగల నులుగుజ్జ గాన నిత్యైలత మేన

సగువభాగంబు కంటెను దిగువకుఁబడ,

నాదే మిగునాయరానికి నడుచు బోక్క-

టంచు సెగ నెత్తవేకుట్టు వజ్రవాధి?

41

చ. భువనతరులైన మాగధముఖప్రతికూలవృషాలపాలిచే

దివదివగండ మాటను మదింగని, రాధ వరాధరావృతం

బసయము గోలు చుండువట! అత్తనుదెంగిన నాయువెక్కువో

వనియెడిమాట నిక్కముగ యాదవ శేఖర, రాధికావరా. 42

ఉ. ఇక్కడయుద్ధమేల, జయ మేటికి! వీనిని నాడుకెక్కడ

వక్కను బోలె త్రిప్పి ముచి కుండుని శిర్పిన వచ్చు, 'గొట్టగా

వక్క-అలేదు, తిట్టటయు వక్క-అ లే, దని వట్టి వట్టలన

నొక్కి-నయెట్టు కాలయవ నుక వదియింపవే యో చతుర్ముఖ.

తే. గీ. పెంచి యిళదు రాధిక నీకు పెండ్లి చేయ నిమ్మ; రాధిం,

కానీ యాకన్న సిల్లదొడగ, పెంచుకోదియె యిత్తు

పొడిచి వట్టి లీల దయమారి, యోవనమారి ముమ్ము. 44

చ. రమణుడ, వన్ను జేకొనగ రమ్మని దుక్కిణి ప్రాసవంప, నా

కమలదళాక్షి నాకరణి గైకొని, యచ్చులిదిచ్చుయన్న మీ

నములను నున్నగా గొరిగి సైతము వచ్చితి వార విప్రు గో

కు మనిన, చన్ను చట్టుకొడు కుర్రతనంబునుజూచి శేకవా. 45

ఉ. చేప దలిర్పంగా దవదు చల్లెలిఁ జైద్యున కిత్తునంచు నం

భావని దుక్కి చేసినను, మాగధముక్యవృషాలు రద్దీవన.

శేవలకొరి వీ వగుటఁ గేవల మిందిర యొక దుక్కిగ

దేవిగఁ గొంటిఁ గాదె హరి! దెంగఁగఁబోయిన, ఆచులబ్ధునా!

తే. గీ. చాలురా చాలు, కావమీనలను గొఱుగఁగూడదని బలరా

ముండు, కోవవడఁగ అట్టె వదలితి రెండివత్తిట్టు, నగము

పెట్టి మేనత్తవాని యన్నట్టు కృష్ణు 47

చ. తమిఁ దవయన్న మీన మొకతట్టువఁ బోయెనటందు దుక్కిణి

రమణి విచారముండు వది కృష్ణులు వచ్చుట యెంత యింతు బో

న్యము నొనరింపవే! మగఁడుచచ్చు నటంచును మొట్టకొరగ అం

కుమగఁడు చన్నులట్టి పిరుకుంగదా యింగజరూప, శ్రీవతి 48

ఉ. దక్కగపోయె నుక్కిరి వృథాగ నటంచును జైమ్యుఁ దేద్యుఁగా,
మిక్కిలి నుక్కిరుఁలువడె మీనము దక్కక పోయెనే యటం
చక్కట! ఇల్లు కాలిన దటంచు నొకం డొకప్రక్కనేద్యు, నే
తొకడు నుల్లకాలెనని యొక్కెడ నేడ్చినటులు, జనార్ధనా
మ. తపశక్తిగ దిననాథునిం దనిపి సత్రాజిత్తు మూసిక్యముం,
గొడతే, నయ్యది సత్యకేంబెదవిరంగుం గల్లుటంగోరి, దెం
గును నీపూరక తెచ్చుకొంటివిగదా! నూ దెల్లనానున్న నూ
దను దెమ్మం చడుగన్ మతేమియగు! నో దామోదరా శ్రీధరా
తే. గీ. ఓ పృష్ఠీకేశ, దెంగఁగానొప్పుకొనదా, మొడ్డనీకొమ్మనదా
యగ పోలిక సత్య పారిజాతంబు శేషున్న ప్రాణములను
విడుతునన్న, దెచ్చితివది పుడమి కదిర! 51

తే. గీ. తాను వేడఁగా వరకవధం బొవచ్చి తనిన మోమోటమును
లేక, యమరతరువుఁగూర్చి వజ్రనీలో పోరొనర్చె కృష్ణ
బద్ధ గడవ మొడ్డనుజూపు టున్నదెగదా! 52

తే. గీ. గర్జమున బాటుఁ దధికుతోఁ గలనుకొరు కొవఁగ, నీచేత
బాహువులు కూలెగృష్ణ! గొప్పకందొప్పికాలుచుకొవఁగ, వేగి
నంకితరువునుమంటయు నన్నయల్లు

ఉ. చేతులు వేయి నీకగుటచేతన మేటిమగండ పాదె! వృ
ద్ధీతల మం దొకించుకయు దెంగఁగఁజాలని యట్టి మొడ్డె యా
రా! తెగ బారెడంచు విన వా! యని యుల్లస మాడి సాగునన్
కాతకరాధి నొందితివి పారసలోచన, పావమాచనా 53

చ. నినుఁ గని, శంఖచక్రములు నీవలెనే దరియించి, నీగతిం
నిపకను వాసుదేవుఁ డను నామము కడ్డను పోషిడకుంకిలన్
మును తెగటాతె, నన్నివలె పూరుడుపిట్టయు గుప్పె నిట్టె జో
చ్చియెడల పూని బ్రదలయి చెచ్చెఱ, జచ్చునుగాదె యచ్యుతా
ఉ త్సాహ

చిట భక్తితోడి నిన్ను భీష్మములు కొలచి క
న్నటి మోదమున రవంతియైన దా ననుంగమిం,
దిట నభను నీ బుర్రాణపూరుషా

పుట్టుకుంక యే మెరుంగు సోటునందు గల నుదినో?

- కా. పంకింబున్ విడు, నూరుతల్పులను గావచ్చెంజమా, నిన్నిఁగఁ
ద్రుంతున్ వే శిశుపాల హేతవుర కాతులు వీనకో, కంఠకా
యంతలు కంతులు పుట్టుజమ్మని యవంతా, నీవె వారిందివగా
గంతులు మాపని వాని పశ్యేరమునన్ ఖండింపవే వింతగన్!
- చ. మచ్చరమార నిన్ను బలు మాఅననూన మొనర్చుచెడ్డుపై
దెచ్చర పశ్యేరం బొకటి చేతను గైకొని నీవు వేయగా
నచ్చెను వార జచ్చెనుగదా! గ్రహచారము చాల కుష్మచో,
కచ్చెను గల్లుమొడ్డ భుజ గం బయి చంపుదు గాదె శ్రీహరి.
- చ. మిగులగ గల్గియిత్తు వని మిత్తుక రాగ, కుచేల, నాకు నీ
యగ గొనితెచ్చితే యడుకు! అంచ భుజందిరి వార కృష్ణ! ఇ
ల్లెకురుచు దెంగుచుంటి, విపుడేమియొసంగదా! యన్ను మెప్పుగొ
ల్పగ, తలగుడ్డ యిత్తునని భావనచేసితి నన్నయట్లుగగా, 59
- ఆ. వె. పిడికె డడుకులిచ్చి యడుగుల వొర్తించుకొని, కుచేలు జొందె
గొప్పతనము "ప్రాత డబ్బులిచ్చి, పత్రము జనుగంగ
దెంగు టిదె, కదాయ నంగజనక! 60
- ఆ. వె. అల్ల సురేంద్రభాండవము వన్నీ దన్నంబగ నోరి నిన్ను దా
దొల్లి సమాశ్రయింప, నరు తోడనుపాయ మొసంగి, భాండవం
దెల్లను గాల్చ నీ వతినిని కీయగ లేదె యనుష్ఠ! అత్త పూ
కెల్లుడు దార పోసె నను వట్లుగ నాయె గదా గదాధరా!
- డి. పుట్టము లొల్పబుట్టములు పుట్టగ నీకృపచేత గృష్ణ. కిం
కెట్టాలు మానభంగ మిపు డీ మెకు నే నొనరింప జాలుదునో!
పెట్టిన యంతయున్న యదె పెండిలికూతుర, యన్నయట్లు క
ప్పట్టె నటించు కొరపు దుపాయము తోడక మాన శ్రీహరి.
- డి. హెచ్చుగ వద్దు, పాండవుల కేపుగ కొక్కొక్కయారలెక్క-నే
యిచ్చిన జాలు కొరవ పతి యని సంధిని నీవొనర్చగా
వచ్చిన ఖిశరించి చెడె వాడు మొనల్ చెడి మొడ్డచేతిన్
వచ్చినబుల్ ఘటిల్లెను ది బాకరవిక్రియ, యోత్రివిక్రియా.
- డి. తల్లి నవోదయంజోకడు తల్పుత్రోహో.డు, నైన లోకము.

దల్లరి బావ గంను, వరకాసురు, దుర్గంవని? కృష్ణ, బంధువులం
దెల్లర గూల్చగా వరుస వికగీతలు చెప్పుట బ్రహ్మ
తల్లిని దెంగు వట్ల పిన తల్లియు శవ్యవమానయే నుమి.

ఉ. తాతలు తండ్రు లన్నిటను, దమ్ములు పుత్రులు తోడిబారు బా
మారి లెదుర్చుటం 'దొలిన మర్తనె గూడ' యు లన్న నీతిగా
చేతుల విల్లు పూనుటకే! చిత్తము గొల్లని నవ్వపాచిన్
గీత లువవ్యసించి మది భేదముఁ భాపితి పార్థసారథీ.

ఉ. దొంగతనాలునం బనుల తో'తలకుం బసిచాండ్ర జాల్తు లం
టంగనుగట్టి యల్లరి యొ సర్పిన నీకు నృపాలకోటిలా
సంగర ముద్భవిల్లు నటు నల్పుట శ్రొత్తయే! పానిపావకన్
దెంగులు నేర్చుగా వలెన! దీపజనావన, భవ్యజీవనా.

తే. గీ. ఈపు కురుయర్థమున జక్రమే లైవనియు, శాంతపుమిది
కత్తిరిచే చక్రహస్త! మాటలకు నాతుల కభేద' మాట,
మాటయంటివేయి! నిల్చుకొన. నీకైన వశమె.

కా. "భంగిందెల్లద్రోణుగూల్చి పడె నశ్వత్థాసు' యంచంతమా
తందం బ'వ్వని ధర్మమానుసకు బోధంజేసి, నత్యంబు మా
ర్చంగా నాతిడు బంక, నీవతనితో, కాత్త్రప్రకారంబుగా
దెంగం, బుట్టును గుక్క-పిల్ల! లవ లే దె! ధూర్తగోపాలకా. 68

చ. గదగొని భీమసేనుడును గాండివముంగొని క్రిడి నిల్వగా;
కదనమునందు నీ వెవుడు గాచెడు పాండవసేన గర్జు పాం
దొడవుట జేసి గల్వగ నుయోధను డూహయివచ్చె నద్దిరా!
ఇదె కద, బుద్ధవమ్ముకొని యేటను బడ్డ విధంబు మాధవా.

క. తోలుతటిజన్మమునందుం తెలియలగు సుభద్ర సతిగఁజేకొంటిగదా
బరిర! మరుమే! నీకక తలకిమ్మడు, గుడ్డబావ, కాండవకృష్ణు

ఆ వె. వనజభవునికై నవన్దించరాని నీమహిమయందుమాధమాననుండ
నెంత పొగడనేర్తునెన్! దోమదెంగఁగ నెంతపాడుకారనెంత! కృష్ణ

ఉ. నాకొలదిమది నవంశంబై కప్పడు నీదుమహిమసంతయు నిలువం
జేకునన, పిల్లిపూకున రోకటిఁదూర్చి నట్టి యాపువఁగృష్ణు! 72

క. అత్యుడ, వీశ్వరేశ్వరుడ, న త్యధికుడవు, నిన్ను గొల్వబ్ర

జ్ఞాన ద్యుమతినేర్వ. రటులయ్యును బూర్వముగానిభక్తితో
 డిద్దము మీ నొప్పొంది నుల్లము నీకిది, గొల్లగిల్లినై
 వేద్యము పెట్టి, లరవిందదళాక్ష యెటుల గ్రహించెదో

క. ఘనఁడ వగునీకు నేమదివనయంబును నల్పు సేవయల్పమయివఁగై
 కొనుమా, కొండఁతటి దేవునకున్ సిందంకవత్రి పోల్కినిగృహ్ని

చ. కమలదళాక్ష సేవయిని కాంక్ష మదీయమనోబిష్టప్రమా
 నము పివుడే నమర్పణ మొనర్పఁగ వచ్చితి, కావవాంఛిత
 భ్రమరనమాకులం బగుటఁబట్టి గ్రహింపఁగ మానదేమొ పు
 ణ్యమునకుఁ బూజొసంగునెడ, నాతులుగల్గుట కల్గి నట్లుగా

క. ఆత్మనొసంగు వాఁకె వరమాత్మా! మాక్షమని నీకు నర్పించితి నా
 యాత్మను, మాత్మేపైనా మాత్మేలవదాయటన్న చొప్పిదియొకదా

క. చేతమున దైవభక్తి ప్రభుతం బగునేళ నిన్ను బోలినదైవం
 బీతటి నాకులభించుట, అఁచులలో దేనవట్టి నట్లయ్యె హరి 71

తే.గీ. ఎన్నడో నీవదధ్యాన మేను నలుపుచున్న, ప్రతినిమిషంబును
 నన్నుఁబోవదాయ ర మృందు ఇచ్చుట డబ్బుగాని,
 ద్రొబ్బుటొక జాము నరయ, నో లో యజ్ఞాక్ష 78

క. దానతపోజవలములు, నమ్మేనివనిత్రత, యవస్థ మినహా కన్యా
 దానంబు రీతి వ్యర్థములే, నీవదభక్తిలేనియెడలన్ గృహ్ని 79

మ. జనులీలోకపు దుచ్చుసౌఖ్యముల నిచ్చంగోరి లుదాహరణ
 ర్చితులైన మహిమంగ, వారలకు నంతం బందు రాకుండఁ ద
 ప్పును జమ్మక్షయమొకసౌఖ్యవయములే మహాత్మ్యలికింబాకునా
 కి న ముప్పావల కమ్మి చిక్కవడు భంగిన్ దేవకీనందనా 80

తే.గీ. నీదు సేవచే నాకు జనించుపూర్వ గణము చెడఁ, తెడవోర్కలఁ
 గలిగెడిఁ దురితములచే అవ్యతీయ గంధంబు తాత
 బుడ్డకున్ సరి యనియెడి పోల్కిగృహ్ని 81

చ. అనుపమతావకాంక్షియుగ కాధికచింతన కావబుద్ధి నె
 వ్యసమున బుట్ట డట్లయిన, మామకచిత్రమహాపు మందునే
 మునిగెను, గొడ్డుపూకుఁకు మొడ్డలు దండుగ యన్న యట్టిరీ
 తిని, పురుషోత్తమా, నను మి టంగరుఁగించి, యథాళి కావమే

మ. “ఇది నాయుండియవగ్గముటగుటచే స్వేచ్ఛన్ మెలంగింతు,” నం
చు దలంపగను, బావురే! విహితు డంచుననిన నెక్కించుకొ
న్న, దిగంజారుచు గుద్ద దెంగ నను చం దావన్ బడింద్రోసె ను
నృదతక నన్న మదిండియంబులు, ముకుందా, రమ్మకందాస్పర్శ

— స్వ గ్ని నీ —

దెంగుచున్నన్, నదా దెంగుటే, మాని వే
యంగ, లింగండు తె య్యంచు లొంగం దీకే
భంగిగా నిల్చు నీ పైని నాయాత్మ! నే
“దెంగనా, మాననా దేవకీనందనా!

క. ఏటికి నిను దలవగ నభు

కోటి దొలతు న నడిచిగుడు గొంటివయో! మో
మోటుమునకు బోవగ, గడు
పా తెరుగన! పావ వే మ దభుముల జక్కి?

68

— ర త్నా వ రి —

మ. భవబంధంబుల యందు జక్కువడి నే బావంబులం జేసివన్
భవదీయాశ్రితరక్షణత్వలిరుడే పాడై చవన్వీతు పా
వివిశేషంబుగ నంచు విడకుమి వన్ పెండ్లాముపై గోవము
దృవిలిన్ చుల్లగ గోసికొన్నట్లు యశో దా, శ్రీయశో దాత్మజా,

ఆ.వె. “గుడ్డివాని శివుడు మొద్దమీదన లోక

మెటులొ, యటులె జ్ఞాన దృష్టిలేని
నాకు బావమందె లోక మయ్యాంబికే
యిదికి బోలెజూపు నొనగు గృష్ణ.

89

యాదవాస్వయాంబోధిచంద, చండాభనిర్మలయశస్సాంబా
నాదు మానసంబున బుట్టిన యజ్ఞానము పోవుట దుర్లభమా
“గూడకు రాసిన యారికతప్పుడనే గుంజినన్ వడల” కరుణీకన్

నీదయావ్రవాహమున నపుడు నానిచి, యేగతి దొలగించెదనో!

ఉ. చాల నఫహా నామనము న్వల్పు దొడంగగ, నింద్రియంబునన్
నీలగు నంత దోడువడి వెంటనె వర్తిలు తీర్తమంపుటి
ల్లాలెప్పుడైన నూరువెడ లంగనె, యూరిని గల్లుచుల్ల ల
గ్బాలకు సారితావడుల భంగిని వచ్చును గాదె యచ్చుతా.

ఆ వె. ఒడలు సోమరితన మొందింప నుదిపావ

చింతగొలుప, నీదు సేన మరతు

కుక్క గూడ పట్టుకొని లాగ, ఆత్తయు

సిగను బట్టిలాగు పగిది గృష్ణు.

91

ఉ. అంబుజనాథు వందు మన మా, వినయంబునుబూను, మన్న న
త్యంబుగ ధూర్త లక్షణము దంచును బూనదు దెంద, మేమిక
రత్నంబొక సాక్షుకాగ్ర సమాదిగ యన్నసహించదమ్మయ్యాం
బం బొనరించు న న్నలు కృ పన్ వినయం బొనగూర్చు క్రిహరీ.

కా. ఊహితీతము నీమహత్త్వమది య త్యుక్త్యుష్టమే యైనను
సాహంకారులు దేవతాధముల మా హత్యంబై వర్షింతు రెం
తే హర్షంబున! మాచకమ్మ చనుదో యిం గాంచి సన్యాసిగా
దాహ! చంకలు గుద్దుకొన్న గతి సత్యాచిత్తసత్యవియా. 92

తే. నీ నీకు నవ్యదైవతిముల కే కరసిని

వారికి గలుగంగ నేర్చును! బూతుపిల్లి

గడ్డకు మరి గాడిద మొడ్డకు నెట్లు

సామ్యముగు వార్తికయన యో జలజనయన.

93

ఉ. ఇచ్చనుగోరు బాంధితములెల్లను దైవతధేనువట్లుగా
నిచ్చలునిచ్చునిన్ విడిచి, నీచులు పైఁబడి బాధపెట్టఁగాఁ
జొచ్చెడి క్షుద్రాదేవతల జూచి భజించెద రో ముకుంద, పా
లిచ్చెడి యావు నమ్మి నయిశేషుచు దెంగడియెద్దు గొన్నటుల్

ఆ. వె. ఆతనుజనక పావతరిఁ బాపుకొన నీచు

సేవలేదె, క్షుద్రదేవసేవఁ

గాసిలంగ నేల! కత్తిలేదే యాక

కొఱకు పూకుకాల్పుకొనగనేల!

తే.గీ. దేవదేవ, చిన్నాను లేవు, సాతి

కలునులేవు! సింధను నీశ్వకార నన్న

భంగిత్తుదదైవముల గొల్వంగ ముక్తి

యారు సిరి యారు మదిత్తోభయే ఫలంబు

96

ఉ. ఏ కడనేనిరాద్రగూణమే వహించిన ఘోద్రోదేవతా

నీకములన్ భజించినను నిక్కముగాఁ దమకాద్రోభావమే

కాక మ జేమి చూపుచును! కంసవిమర్శన, యోజనార్థనా

పూకునుబూజనయుటకుఁ బోయిన నిత్యనచూపు వత్తిటిగా

చ. అనన్యకర్తృవన శ్రీతటనాని బోచెడి నీకునల్ప పూ

జ నలువఁ, దృప్తిగాంచు, పువచారకతంబుల క్షుద్రదేవతల్

పినరును వంతనంపడకు, పెట్టనివోయని యమ్మగండె పి

త్తనీరుగ గెండుచుండును గదా! మురళీధర. రామసోదరా

క. నినువమ్మితిగావున, నా

మనమున నుగూణములకొఱకు, మాటికి నెదుకం

జన దో కాన్తుభధర, యా

“ప్రసికల్పవరీక్ష” కాగఁ జాలదుటనువ్విం.

99

ఉ. నా మన సెట్టి దుర్గుణగణంబులతోడను విండియున్న, న

న్నోముఁడు ల క్షి నీవుఁ, దనయుఁ దలిదండ్రులునోలె నెంతయుం

ద్రేతు, న నా ర తింబుమియువీడకయుండెదఁ “కుక్క- పెంకి” నాన

స్వామి, నృ సిం హ పుణ్యపురుషా, దయావయోనిధీ.

న ర సాక్షి యుక్తి

త్రై కృష్ణవర్ణము

నం పూర్ణము

ర సి కా భి లా ష ము

గ్రంథకర్త:

కవిసారథాను

శ్రీ నాథుడు

పీఠిక

పుర్యోగసిద్ధులచే రచించబడిన గ్రంథము లింక నెన్ని యెన్ని యొక్కడ యొక్కడ నడచియున్నవో యెవరి కెంతో ఈ ప్రకాశమాసమున మాబంధువులలో నొకరి యింటున్న నవివాచమునకు సింహాచలపుటడివారమునకుఁ బోయి యుండి యొక్కడనొక ప్రైవేట్ గృహమునం బ్రాంతతాటిసూతుల పొత్తిమలను దివగ వేయుచుండ నాకు “రసీ కాళిలాను” అను నీతిని పాఠము లభించినది కవియెవరో తెలియక. “విధివా టము” కూడ దీనితోఁ గలసి యున్నందున శ్రీనాథుఁడాయని యనుమానించి, కవితా శైలియఁ గల్గువాఁడౌనుమయ్య శృంగారరసవిస్తరతయొ నాయనమానమును బలపఱుకఁ గాఁ జేసెననునది, గద్యము లేకపోయినను దుదివద్యము వక్రంధమగుటచోల్పి, యం దు “శృంగార శ్రీనాథ” యను పేరర్పమగుచే శ్రీనాథుని గ్రంథ మేయని సిద్ధాంతము లే నీతిని, గ్రంథమంతయు సావకాశముగాఁ జదివిన వెనుక 38, 39, పద్యములవలన మిగిలిన కొంచెము సుశోభనమును నిర్మూలమైనది. శృంగారమున్న విషయముగాఁ జూడ వలయుననిచ్చెన్ని విషయవిశాసములకు శృంగార భూయస్యమగు రీత్యుక్తము దుద్దిగవని వినితమే. కావున దీనిని బ్రచురింపఁగూడదని యెవరు నిశ్చయించినను, శ్రీనాథకవి యంతటివాని గ్రంథముల లోకమున వెల్లడియేయుటకుఁ జేయఁబోవుటకు నొకరియొక్కము కాదని కలఁచి తుదకుఁ బ్రచురింప నిశ్చయించి వికాశపట్టుమునందలి శ్రీకారవాడుకుటు ముగ్రాక్షర కాలాధికానలగు మ. రా. రా. విన్నకోట అప్పలనరసింహ శ్రీకృష్ణగారికి జాప వాని వానిని వామే ప్రచురింపఁ గోరి తీసికొనిరి. దీనిని వచన వివిధ యొకడు రచించి ప్రచురించినచో మిమర్శకు లెల్లు మాసిందియుండలీ చేవునికే తెలియును!

శ్రీనాథుని విధివాటకము లోకమునఁ బ్రచురమయ్యెని సీరికాళిలానుము కానం దులకుఁ గారణము లేకపోలేదు. ఇందుఁ గిది యందేగించిననాయక గొప్పరూపాయుంటి దనుట నిశ్చయము. 3 వ పద్యమునందలి “యందేగి మూసంతు” నను మాటయు, 49 వ పద్యమునందలి ‘ఫోగినియని’ ననుమాటయు దానికి నిదర్శకములు. శ్రీనాథునికి కోరిక తీరేనట్లు కాని తీరిం ననుమానమున్నట్లు కాని యొక్కడను గనఁబడెను. ఈయె యెంతయో! యొక్కడితో కన్యకాదని 21 వ పద్యమునందలి “పురకాంత నిన్ను” ననుమాటయు, కారచింత గలదని 19 వ పద్యమునందలి “భుజంగుల పాలె”, ననుమాట యు వెల్లుచున్నవి. ర సీ కు డ గు శ్రీ నా థు ని యితిలాను మేమయ్యెనో?

“విసాఖ్యశామం”దని సార్థకవిడదము గాంచిన శ్రీనాథుని కవిత్వముఁ గూర్చి నేదిక్కడ కేలుగాఁ జెప్పింపవలసిన యవసరము లేదు. అయిన గది దీని తెట్టి వయసున వ్రాసివాడో యాలోచింపవలసియున్నది. ఈతడు యాతన దశను శ్రీలోకాంధ్ర విచ్చలవిడి దిరిగెనని చెప్పుచును. అకాలమున నే నీధివాంఠిమునందలి పద్యములఁ జెప్పినదియు వాడుక, రసికాభిలాషముకూడ వచ్చుటచే అయినచో నది నూనూగు మీసాల నుత్త యాతనమున నే విరచింపఁబడియుండును అయిన నొక్క కాభమున్నది. శీత పద్యమునఁ “గవిసార్థశామని” పదము వాడఁబడి యున్నది తొలిదదము కృంగార్జనమధము వ్రాసిన వెవకనే యీతనికి రాయలయొద్దఁ బాదుకొల్ప బడినట్లుండించును. ఈపద్యము తరువాతఁ గలంపఁబడినదేమో!

రసికాభిలాషమున శ్రీనాథుడు తెచ్చిన కల్పనలను గొన్నిటిని బూత్వకవు లోఁ గొందఁ జీటివల నుపయోగించిరి, అందుచేత వారిలోఁ గొందఁజేయింపైన నీగ్రంథ ముండెనని తొందచున్నది ఎందఱు శ్రీనాథుని కల్పనల దొంగలించిరో, యెందఱికిఁ గ్రొత్తగా వాతని యూహలే తట్టినవో వడువరులే నిర్ణయించుటకు వానినిక్కడఁ జూపించుచున్నాను.

1. తూచివంచి తిమ్మకవిని నడిపితిలోఁ గొంగలించిన వృద్ధశక్త్య

“చ. చతురులలోన తెంతయును, జూల వలించునె నేను కాగలిం

చితి, నిటుమాటుమో మిడగఁ జెల్లునె యొరసి కాతంపు.”

యన్న పుడు

“అ

జ్జుత మగునట్టి బంగరపు, బొంగరపుంగవఁ బోలు నీకుచ

ద్విశయము తొమ్మువాటి యట, కిచ్చున దూపెనటఁజూచితిన్”

అన్న ప్రతి వచనముయొక్క సమయనూర్తి తెంతయుఁ దా! ఇందలి 29 క పద్యముఁ జూడుడు.

|| తాను బ్రక్కనుజేరగా మొగముఁ ద్రిప్పి పన్నుండిన శక్యసూర్తి కావరింగడన్న

“చ. జరలించాధరముం బయోధరములు, నల్లకైలికంబు ల్మనో

వారలోలాక్షణం చూప కవ్వలిమొగం, త్రెనంత నే మాయో నీ

గురుభాష్యక్ష ఘనంబుఁ గ్రొమ్మడియు మాకుంజాలనే? గంగక

ద్దరి మే లిద్దరిఁ గీడు నుంగలదె? యుద్యత్రాజు లించానవా!”

అను పద్యమునందలి భావము దీనిలోని 40 క పద్యములోనిదే, ఇందు “సోందర్య గంగార్పుని, యని చెప్పి యుండితి కనుగుణ్యముగా భావమంతయు వడు పుట విశేషము.

iii “సీ. బింబోష్టియని నీవు, పెనఁగ రావఁ తులంబ!

సాంకవగంధి యాపంకవాక్షి”

యను రసికజనశిరోధిరామమనందలి పద్యము చాలవల కిందలి 8 క పద్య మునుబోలును.

iv రంభాద్యప్పగన కాంతవామయలు తారాళకాంకాది ప్రబంధముల శేషింపఁ బడుటకుఁ బూర్వమే యిందలి శ్రీ క పద్యమున నట్లుపయోగింపఁ బడినది

v మనుచరిత్రలోని “మీటివయంక నీచ్చు చనుమట్టు” లను మాటయు విజయవిలాసములోని “మీటివ విచ్చు చనురోయి” యనుమాటయు గ్రోర్చిది కా మి యిందలి 6వ, పద్యము తెలుపును.

vi. ఆలాగున నే జగతి పెంకటి యుపకారి కంబరారి’ యన్న విజయ విలాస పద్యభాగము దినిలోని 11వ పద్యముననున్న “యుపకారింతుగుండ కంబ రారి” యను ప్రానిని తాచి ప్రాణఁబడినదా య నీపించును,

నాకు లభించిన ప్రతి మిగులఁ బ్రాంతదైవందునఁ గొన్ని యొడలఁ జేసికొని పోయినది అట్టిపోటులఁ బోయిన మాటలను నేనే పూరించితిని. అట్లుకలుపఁ బడిన భాగము లేవో శ్రీవాధవిరచితభాగము లేవో తెలులవలన దెలియుట నుం ధముగాన వానిని నేజుంపేటుగా నూపలేదు.

దీని ప్రతి ముఖియొక్కరియొద్దైన నున్నచో నాకు బంపినయొడల రెండవ కూర్పునందైన నిందలి లోపముల సుకరింతును.

వికాఖపట్టణము.

పెట్టి తక్కినగసింబాను ౧ ఎ.

1. ఆగష్టు 1908

దుక్కిణికిల్యాణ శాటకగ్రంథకర్త.

మొన్నిస్సేవియన్ కాలేజీలో నుపాధ్యాయుడు.

రాజమహేంద్రవరము

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

మే మెన్ని వారులా వారి నిక మూలగధమును శ్రద్ధతో జదివినను
 శ్రీవాసుడీ గంధమును రచియించియుండఁ దనియు విషయాపకడయు పడుచు
 తనవృత్తి గర్వముచేరి నొడ తెలుగి తిరుగు భూర్జుమిలు జెంపి తనదువ్వం
 దిశ్యము పిఁయు పిపర్జముల పిలయుండవచ్చునీయు మాకుం నోచుచున్నది.
 ఇట్లు మాకుందొదుటకు గల కారణముల గొన్నింటి నీ క్రింద వివరించుచు
 చున్నారము గ్రంథాంతము వలె గద్యముగాని గ్రంథారంభమునందు కవి
 వంశాదులు కాని శేవులదా? అందుచేత నవ మూహించితి కవిపేరు కనుగొన
 వలయు పగుట స్పష్టము చివర వ కిలంబడులో శేర్పడు శృంగార శ్రీవాడ
 పదముల చేత శ్రీవాసుడీ గ్రంథస్థుని తన మూహించవగదా? అట్లుహించు
 నిలలేదు— శ్రీవాసుడు శృంగార శ్రీవాధుడని యుక్తిడకు బ్రనివీలేదు— శృం
 గారమువాడు శృంగారవివాదు తెలుగు చేతనుచు వైష్ణవులలోను నదైతుల
 లోను ననేకులున్నారు— వారిలో పెరియిన శ్రీవాడవాడును కలవాడేక
 డుండవచ్చు— అతడే ఈమర్కము బద్ధమూలముగా బయటికి వెట్టింది

యందడిచుచు. అంతియేకాని కమలవాగ్ధామాత్యశ్రాత్రుడు. మరయామాత్య పుత్రుడు నగు మహాకవి శ్రీనాథుఁ డీ గంధర్వశాలకు, అదిగాఁ జేసివానిని గ్రంథము లన్నిటియందీ తన అక్షరగ్రంథమునకు లక్ష్యపద్యములను వీసికొనిన యిప్పుకవిగాని కూచిమంచి తిప్పవామాకుఁడుగాని యడివము మూరకవిగాని వంటి యితరలాక్షణికు లెవ్వరు గాని యీగ్రంథము పేరయినఁ దల చెట్టుకుండుటకుఁ గారణమేమి? ప్రాచీన మహాపుల శిష్యులకిం దెలియని యీగ్రంథము నేఁడుకొత్తగా శ్రీనాథునిదని యొకరు చెప్పినంతమాత్రమున జరు లాక్ష్యకొన వచ్చునా?

ఆకారణముల నటుండనిచ్చి ఇందు పర్వంపఁబడిన మంశమును విచారించుచు, రచితుడు వివాహితయై భక్తితోఁ గాపురము చేయుచున్న యొక కులకాంతిని మోపించి నఖిఖిపర్యంతము మామె యక రాతరుకముల వర్ణించి యామెతో గూడినట్లు కృష్ణములఁ గాంచి యాప్యప్నములఁ దలఁచుకొనఁచు విరహతాపము నొందుచు నామె చక్కఁదనముదలంచి యూట బూచుచుండుటయే యందలి విధానము. పరకాంత, కన్యయైనఁగాదు వేరొనిభార్యయగు దానిని కలచి, మంచినటులకు సిగ్గుకడక వైచెచ్చు బూతుపద్యముల వ్రాసి శ్రీనాథుఁడు విరహతాపము పొందెనని చెప్పుట పరమభావతోత్తముఁడు వైస్థికుఁడు నగు శ్రీనాథునికీర్తి పొడుచేయుట, శ్రీనాథునికే గాదు, సోపకృష్ణములు తనవని యెవఁడు చెల్పుకొనునో వాని కప్రతిష్ఠ మేగాని ప్రతిష్ఠ కాదు, అందుచేతనే కవి గ్రంథమునందు మొదటవైన చివరనే తనపేరు విస్మయముగ వేసికొనుటకు సిగ్గుపడియును మఱియుఁ జక్రబంధమువలెన్ని క్రంగార శ్రీనాథపద ములు కేకల మొక పురుష నామమును దెలియఁజేయపు కృంగార శ్రీయనగా కృంగార లక్ష్మి. దానికి నాథుఁడు కృంగార శ్రీనాథుఁడు గ్రంథము దున్నది విభజనగుటచేతనో మఱియొకచేతనో కవి గద్యవేసికొనుట మానివచ్చును తనపేరు కేవలవిషయగాఁ దెలియఁ జేసికొనుట కిష్టపడునా? ఇప్పుడదకపోవుటచేతనే తానొక కృంగారవామెకుఁడ నను మానము మాత్రము నూచించెను అంతేత వది మొక ముఱుచ్చునిపేరుగా. గ్రహించు టకు నిలులేదు శ్రీనాథునకుఁ గవికార్యభాయి లింద మున్నదనియు నావదమించుఁబ్రయోగింపఁబడుటచే నతఁడే వీనిని రచియించెననియుఁ దీరికగాఁ వ్రాచుటచెడిది. కవిసార్వ భౌమ లిందదననేకులకుగలదు. కూచించి తిప్పవామాకుఁడుకులేదా? ప్రతివీరియు నాలగుపద్యము లల్లివతోడనే తాను కవిశిష్యుఁడ ననియుఁ గవిహంస్యము దననియు బాప్రకములలో బ్రయోగించు తానుచుండును. కావున కర్తవ్యము శ్రీనాథున కానో వీరియట కదియొక కారణముగాదు.

ఇందుపద్యములశైలియుఁ గవిశిష్యచాతుర్యము నిండుక కోణించిమాతము, కల్పన లక్ష్యదనోగాని తరచుగాఁ భాగ్యముగాలేదు శైలియు శ్రీనాథుని శైలిలో

సంతమాత్రము లోలక. శ్రీనాథుని గడుతుకవస్త్ర పోడ లిండెక్కడను గాన
 రావు, అదియుండుగాక యీగ్రంథ మామనికుఁ డెక్కడో రచియించెనని ఘట్ట
 యగ చెప్పుటకు తగిన యువాచారములు కొన్ని కానఁ బడుచున్నవి. పదసేవ
 పద్యమువంటి 'తయూని గోత తగు' నను పదమున్నది. తయారవృద్ధి తురక మాట
 గాని తెలుగుమాట కాదు. ప్రాచీనకవు లెవ్వరును ముఖ్యముగ శ్రీనాథుడు
 నిర్మింపకము ప్రయోగించినట్లులేదు ఇట్టి నలుబదిమాడవ పద్యమున 'భయిదు
 బాహుపాశములఁ గట్టచే, అని యున్నది. ఇదియును శ్రీనాథుని ప్రాచీనుల
 ప్రయోగింపని హిందూస్తానీ పదమే పంకొమ్మిదవ పద్యమువంటి 'నాకుంగూడ
 నాభాగ్యమెట్లుల నేనాటికి గల్గు గురొయని యున్నది. నాకుంగూడ, ఇట్టిక్రయో
 గము లాధునికుల గ్రంథములలోనే గాని ప్రాచీనులగ్రంథమువంటిది గానఁబడవు
 ఇందు 'గూడ' యను పదము సముచ్చయరమగు 'త, వర్ణకమునకు అడులుగ
 నాభునికులు ప్రయోగించుచున్నార చుట్టినాడుగ వర్ణముగో లట్టిలివానఁట
 నుని యున్నది, లట్టిలికాడ నని యుండవలయుగాని నాను యని యుం
 డుట యసాచవు ఇటు శ్రీనాథుడు ప్రయోగింపడు. ఈపుస్తకము నందలి
 యేఁ బది పద్యములలో నిర్మి వింశం గొన్నియున్నవి గ్రంథవిస్తరణభీతిచేక నివటకుగా
 వారింపఁ యుంటిమి, పూర్వోదాహృతము అయిన ప్రయోగములందట్టి మాడ నీగ్రంథ
 మెక్కడో నరీనుఁడు రచించి యుండవచ్చునుగాని శ్రీనాథాభులగు ప్రాచీన లెవ్వరును
 రచించియుండరనియుక్తులు లోఁచుచున్నది పెట్టి లక్ష్మీనరసింహునాకుఁ బ్రాసిననీతి
 లో శృంగార మన్న వివృతాంతముగఁ జూడవలయునని చెప్పు నిప్పటి యాంధ్రులకు
 శృంగార ధూమ్రముగు చుర్రకును రుచింపమి వినిపింపు యుక వోటకు, దీనిని
 నరీనకవియే యుఁడనుచుంచి ప్రచురించినవో విచగ్గుట తెల్ల మాసిందియుండుకో
 దేవునికే తెలియు ని క్కొల వోటకు ప్రాసించి. ఈనాటి యాంధ్రులలో తెవ్వరు శృంగా
 రమన్న టిదు పానుకుఁ జూచుటలేదు- శృంగారము పేరుపెట్టి యిచ్చకచ్చినపద్మిలూ
 కులు ప్రాసినవారి కల్పముల నీనాటి వారు వివృతాంతములగఁ జూచుచున్న మామనిశ్చ
 యమే శృంగారరసమునకు నాగరికులు జనువ నీగ్గువడు మృగువు దప్పిన వాక్యమునకు
 భేదము తెలిపికోవలేక యీ లక్ష్మీనరసింహునిట్టి పెట్టివ్రాసె ప్రాసించుట మేము
 తద్దయు వి వాంఛించు చున్నదము-కాళివాసాదులగు సంస్కృతకవులు కవిక్రయమువాక
 పింగళి మారన్న మొదలగు తెలుగుకవులు శృంగారరసమువర్ణింపలేదా? అశృంగార
 రసము నీనాటి కూఁపులాడనిందుకు నేనా? త్రువఁబాటునం అది తలవఁచుకొనవలసిన
 బండలూకులకు వద్యముగోని రసము శృంగారరసము గానేకదం. ఇట్టిగ్రంథముల
 నాదరించుట నాన్ద్రమామిలో వివర్తనములం బెంచుట, ప్రాచీనుల రచించి

న తమకృత్యము నిది వంశముగాను వర్తించు రచించినవో వింగ్రహముగాదు మూఁకులకు మూఁకులదాక్షిణ్యములే యగును అట్టి లక్ష్యపరపితముగాను తాము నీ కి నో గ్రాసిన ముక్తి పతివ్రతము లక్షకొని శ్రీ గురక్షి యాగ్రంథమున నిగాంతమునని తెలుగుగా ముద్రించుచు నేను నార వేంకటకవి భూచియించి తిన్నపిది, ఆ భక్తవికాసితానుమాకు మొదలగు హామయలందరు పద్యములకుఁ బెక్కు వలేని యీమాటల వచింపము నోనుండి కొన్ని కల్పనల దొంగించి నాగని వాచక సాహసించిరి ఈ గ్రంథము మూల వడగ దొక్కటి ప్రకటింప నామామే కాదు యీ సాహసమును గూడ నే గురవలయునో తెలియకున్నది ఆనాఁడు శ్రీగ్రంథ నుండి తొలగించి నారకటకంపై సమంజస్య నో మూగ్రంథము నచించి మంచి కల్పనలు తోము నీగ్రంథము ముగిసి యుండునన్న బాగుండుగ గ్రంథము గ్రాహితులకు నేగొన్ని కావుల ను తిథిలము కాగా పెట్టి లక్షల సంహారు నారకటకంపై ద సామాన్యము నాను జూరించితి నియు తెలులంబు నములు తెలియకు గనుక పట్టామలకు గుర్తులు గ్రాయ దని నీ కి నో తెలి యుండ మాటునీగ్రంథ గ్రంథ మంగంతు వొక్క తెలియే కనలకుమన్నదిగాని కీర్తన శైలిలు ముగించుట కీ కి రిక్తితెలిం దెలుపుట కిం దుదాహరింపవలసిన స్వగుణమున పదములు లేకుండుటచే మానితిమి

ప్రతి విమర్శనము

రసికాభిలాషము—శ్రీమదనందనాచార్యుల 1907 సంవత్సరం ఆగష్టు నెల సంచికలో ప్రబంధమునుగూర్చి వ్రాయడం బడినవిమర్శనమందు శృంగారవైషణ్యముల రచియించిన యిహోపనిషత్ శ్రీవాహుల దేవరసికాభిలాషము రచియింప లేదని వాదించు బడినది అందులకేబడిన హేతువు లెంతయుక్తియుక్తి ములో యాదిగువ వివరింప బడుచున్నది.

1 చివర చక్క బంధముగా శృంగారశ్రీవాహుల మేర్పడుచున్నను మారయా మత్స్య పుత్రుడగు శ్రీవాహునికి శృంగారవాది డనుపనిషత్తిలేదు గనుక నీతడు చేయకది యిది చక్కబంధములో వారక్షరముల నామమే యిహోపనిషత్తులయందుగాని యంతకంటె పెక్కువగా గాని తక్కువగా గాని వేరు పడదనుట బంధవిషయము చేయు వారకందవత్తుల దెలిసినవిషయమే కావున శ్రీవాహులపదమునకు ముందు యాదక్షరములు చేర్చబడవలయును, వైషణ్యమునకు శృంగార వైషణ్యమని చేరుపెట్టియుండుటచే శ్రీవాహునికి శృంగారపక్షముమీగుల సభిమానమైనదని ఘట్టముగదా! అదిగాక తానువ్రాయుచున్నది శృంగారధూయిత్వము తాత్పర్యపరిష్కారముడగు శృంగార నాయకుడను. అందుచేత “శృంగారశ్రీవాహు” యని వాడియుండలూడదా? కక్కిన కారణముల వలన శృంగార వైషణ్య గ్రంథకర్తయే రసికాభిలాష గ్రంథకర్త యని తేలుచున్నయెడల శృంగార శబ్దమున్నదన్న హేతువులేతనే యనుచుందురు నూరునా? శృంగార శ్రీవాహులపదమునకు శృంగార శ్రీవాహుడు, శృంగారనాయకు డని యర్థము క్లుప్తమయ్యున్నదని విమర్శనమందు తెలిపిబడినది. అట్లుతననామమును స్పష్టించుటయే శ్రీవాహుని యభిప్రాయమేనా అట్లు యుండుననియే శ్రీవాహులపదము మార్చినే యని కాక ముఖ్యతరము మీద శృంగారశ్రీవాహులపదము యిచ్చింపబడినది. అదివిమర్శనముల తిలకించినా? కారణమేమని యూహించి లేక తెలుగుదేశము లోని శృంగారమువారు శృంగారశ్రీవాహు మొదలగునెట్టి పేరులవారిని వైష్ణవుల యందు సవైష్ణవులయొక్క పెదతలము గూరుచుండినచేత వీరికి ముఖసత్రిమును జూచుటకు సాధకము లేకపోయెనా? పోషకవి మల్లన్న యిచ్చ చేత విన్నయెడల వీరిస్థైర్య పోషకులువారుపోషకవి వారు వైష్ణవులయందు వైష్ణవులయందు తెలుగు దేశముందు గానకయ్య చున్నారని వ్రాయుచున్నా!

2 కవిసార్వభౌమ విమర్శన రసికాభిలాషమున బ్రయోగింప బడిన ప్రవాహుడి రచించినది తెలియక లేకుండు మీది వద్యమునకే శ్రీవాహులపదము

సహితము బ్రయోగింపఁ బడినచే ఈరెండుకు గలసి యాగాఁబించినచో, నీగ్రంథము శ్రీనాథుని దన్న యూహాపరింత బలముగానా! ఆసంగతిగూర్చి విమర్శకు లేల సన్న సన్నగా మారుటం దీని తమవాదమునకు విరుద్ధముగా మండువానిని విడుచుటయూ విరుద్ధలక్షణయే! కవిసార్వభౌమవిరుదము మనోమలకుఁ గలదిట! శ్రీనాథునిని గూర్చియంచి తిమ్మన్న కవిని గాఁ బయితరుల కెవ్వరి కున్నచో విమర్శకులు పెరిపిచ్చిన వింకము. కవిసార్వభౌమవిరుదమును శ్రీనాథనామమును గలిసిప్రయోగింపఁ బడుటచే మనముకూచి మంచి తిమ్మనను విడిచి శ్రీనాథునినే తిసికొనవలసి కచ్చుకగాదా! ప్రతికవియు నాలుగుపద్యము లన్నితోడనే తాను కవిసార్వభౌమఁడనని పుష్కములగాఁబ్రయోగించు కొను చుండునట! ఈవిమర్శకులు నాలుగుపద్యములు అన్నియండికేమో! కవిసార్వభౌముల మని పుష్కములగాఁ బ్రయోగించుకొనిగా! పోనిండు. విమర్శక సార్వభౌములమని యొంక కెన్నికొంచురా? వారు గాఁ పోయిన, నట్లు ప్రయోగించుకొనిని వారిచేయుల కొన్ని పెరిపిచ్చెదరా! వాగను కొను ప్రబంధ పరమేశ్వరాంధ్ర కవిశాపితామహాది విరుదములుగూడ వాటాగునే యిట్టివల నుపయోగింపఁబడెనా! మరియొకటి గ్రంథము దున్నీతిబోధకమగుటచేతనే మరెయెండుచేతనో కవి గద్య చేసికొనుటమానినందున మరి యేవిధముగాఁ గూడ దాని ర్మ్యమును దెలియజేయుట కిష్టపడి యుండదని టిది నిర్ధారణ చేయుచున్నార టిది గద్య చేసికొనుట మానెనని యెవ్వరికెదెలియును? ఇప్పుడేం లభించిన ప్రతిని వ్రాసికొనినవార గద్య టిడిచిపెట్టి యుండవచ్చును. గద్యచేసికొన లేదు పో, రసికాభిలాషము గద్యముననర మున్నగత పెద్దగ్రంథము! టిధివాటమునకుఁ గనియేగద్యచేసికొనుట దున్నీతిబోధక మని మానెనన్నచో, గూర్చించి జగ్గకవి తన చంద్రకేగూ విలాపము టినితిబోధక మనియే కొబ్బలు దానియందుఁ గద్యచేసికొనును.

iii||శ్రీనాథునిగ్రంథము నన్నిటియండి తమలక్షణ గ్రంథములకు లక్ష్యపద్యములఁ దీసికొనిన యభ్యుకవి మొదలగుంక్షణీకు లీరసికాభిలాషము చేగమునఁ దలపెట్టు కుండు టకుఁ గారణమేమని విమర్శకులు ప్రశ్న చేయుచున్నారు. వీరకు నీగ్రంథము మూలమును శ్రద్ధతో నెన్నియో గారులు చదివింతు! ఆపును. ప్రబుద్ధిహితము దెబ్బదిఁదుకొంటుండు మాయని చదివినచు దెలివలేని విద్యాధిపతి యెట్లు పనికివచ్చును? శ్రీనాథుని సిద్ధివాటకము లోనుండు బ్రమరమయ్యుని వీరసికాభిలాషము కానందులకు గారణము లేకపోలేదు. ఇందుగనియందేసిందిన నాయక గొప్పరాజుల యింటిదనుట నిశ్చయ! మగ వీరకలా శుద్ధముగాఁబడెనుపండి యుండగా. వీరి కుళంకరింక ననికాళమేది! అదియేల విరుచుండైరి! చూచినచో నేల యిండింపరైరి! వ్రాసినది తిప్పగాఁబూచి యెప్పుడు చేసికొని గలకత్తి కచ్చినకెయకనే విమర్శముల గూర్చుచుట మంచి కే నా పోనిండు కా రణ ము తె ప్పు ట డ లే దే య ను కొం ద ము

అయినను దమలక్షణ గ్రంథముల చెప్పక వ్యాజ్యము పద్యము సువాచారము మునివంశనే
 పూర్వగ్రంథముల గూర్చియును మానము పడుటకుడునా! ముద్రాజ చక్ర, పండితా
 రాధ్యచరిత్ర. కాలిహాసన సత్వరి, పల్నాటిపీఠ చరిత్ర, యుగగ్రంథమునంది
 మాత్రము వారువాచారముల వైఖాని? ఆ మాత్రముచేతనని క్రివానునివి కావనును
 న్నామా? భావరాజయము, విజ్ఞానేశ్వరయము, మర్కండేయపురాణము, ప్రభోధచంద్రో
 దయము, తువలయాశ్వచరిత్రము, భినుమతివర్ణయము మొదలగు నన్నిగ్రంథముల
 నంది యిప్పుకని మొదలగునారి పద్యము లువాచారములు మానలేదు? లాక్షణికులు
 తమకవసరమైన లక్ష్యముల బూర్వప్రకరణము వ్రేంటినుండియు దీసికొన కలయునా?

పైలి క్రివానుని పైలితో శిరమాత్రమును బోలదట! క్రివానుని యేపైలితో
 బోలడు? వీధివాటకమంతుల పైలితోడనా? కృంగారవైషమ్యమందలి పైలితోడనా, హర
 వింశతిమంతుల పైలితోడనా? పిక్కుకనియే కేతుకేతు త్రాయము లప్పుడు వ్రాసినయ
 దల గదిత్యమనకు కేతుకేతు పైలులు వచ్చును. కివిబ్రహ్మణును పేరుతనకు వచ్చుటకు
 దగినట్లుగా భారతభాగము నాం దీకిరించిన తిక్కయజ్ఞ సామయాజి కా పూర్వము
 రచించిన గిర్విచవోత్తర రామాయణమునలాచిసి, పది యాతదిదా యావించును. కివి
 రాజమనోరంజనము పిల్లలవసుచరిత్రముని పేరు వసువంత ప్రాధమ్యగా రచించిన
 కితువై ముల్లన్న చిక్కరినమొంది వ్రాసిన యనియద్ధ చరిత్రమును బాచిసి, పదియోత
 నియాయవించును, చాతుర్య మంచి = కమునలదిపదనిమొత్తుడు గారెవరును
 విజయవిలాసమును విరచించిన పెంకిటకవి యంతకు పూర్వముచేసిన పారంగధరచరిత్ర
 చూచి, పది యాతదిదాయనవించును ఈసంగతులను మనస్సుపండించుకొని యాంబి
 వనో విమర్శకులు పైలిపోలదని వ్రాసియుండదు. రసికాభిలాషము కృంగార వైషమ్య
 దులకరి సుస్మృత భూయజ్ఞముకాదు గాని కొంతవరకు వీధివాటకచరిత్రమును బోలు
 చున్నదనచ్చును, వీధివాటకము వ్రాసినవకుసుమకును భిన్నమైన ప్రాయమున వ్రాసి
 బడి యుండినవో వీధివాటకపైలికంటె గూడ వీధిపైలి భిన్నమైయుండవచ్చును. క్రివా
 భువి అడుగుండవచ్చుచోడ లిండక్కడ గావకావట! క్రివానుని గడుగుండినపునోక
 దల కేమిగాని వైషదాయలయండిన్న గడుగుండ వచ్చు చోడలేవో రసికాభిలాషము
 నంది లేనివో దృష్టాంతములతోఁ జూచి, తమవాదము పోతువులతో నిర్ధారించియు
 కొవక వర్ణిమాటలమాత్రముచేత గాలక్షేపము చేసిన యానిమగ్గుల గడుగుండవచ్చు
 చోడను మాత్రమొకైనను మొత్తవచ్చును. ఆలాగుననే కల్పన తెక్కడో
 కానితరుగుగాఁబ్రాధమ్యగా లేనది కిదుమాటమాత్రముచేతనే స్థాపిత
 కాంచుచున్నాడు! కాదన్నవాడు కరణ, మన్నులు వ్రాసిన

యీవ్రాతలవలనఁ బ్రయోజనమేమి? రసికాభిలాషము శ్రీవాధునిదని
 పోతువులతోఁ జెప్పినను జులూపాఞ్చానఁ గూడవట! కాని యాదిమర్కటలేమి చెప్పి
 నను, జెప్పినంత మాత్రముననే యొప్పుకొన వలయునుగాబోయి 1. 2. 26. 27. 50
 పద్యములు దప్పు రసికాభిలాషమునందు గల్గునలలేదపద్యములు కీరు మరియొన్ని సారు
 అమూలములు చేరియున్నను జూపగలరా? వానిలోని కల్పనలు మాత్రమే ప్రాథమముగా
 నున్నవని వీరియభిప్రాయమే, లక్ష్మీనరేణకావృత కారణసహితముగా వీరు విరూపించి
 నగదా తిరిగి యేమి చెప్పుటకైన నీలుండదు!

రీ. రసికాభిలాషమునందు శ్రీవాధుడు ప్రయోగించి యుండవలయును
 ప్రయోగము లున్నవట! ఈసంగతి పోల్చుకొనుట కవయోగించిన కుక్కగ్రణాదినిమరి
 తొంత యుపయోగించి వీరు ప్రసంగతి కూడ గ్రహింపలేకపోవుట చిత్రముగా నున్నది
 శిథిలమైన పుటల గ్రాస్త్రగా బూరింప బడిన భాగములు కుండరికిరింప వలసినయి
 వలయు లేకుండ కులభముగా పోల్చుకొనగలుగుట కష్టములు నెల్ల వీలైనవరకు
 వాధునికప్రయోగములే చేయబడియుండగా “మాబుధికి కూడ గ్రంథమందంతట
 నొక్కపైరియే కనబడుచున్నది కాని వేరేమి నెలలు కనబడుట?” నని వీరువ్రాసిన
 నదియంతిహాస్యస్వరముగా నున్నదో చూడుడు. అథునిక ప్రయోగముల సూత గలు
 టచే శ్రీవాధునిగ్రంథము కాదని స్థాపింపఁగలిగితి మని వీరుసంతోషించుకొని కాని గ్రాస్త్రగ
 బూరింపఁ బడినభాగము లున్నవే, యీ వనిప్రయోగము లందలి వేరూ యనుసం
 యము కూడ వీరు పొందలేరే. పాపము, కమయ్యై యత్రువాత ముతకొనిన వీరుయు
 త్సారమునకు భంగము కలిగినందులకు విచారించ వలసినదే “బజ్జలి నాను” అనునది
 కేవలమసాధు కవి వ్రాయుచున్నాడు. “ఉన్నాడను, అనుదానికి ఉన్నాడు,
 అనునది రూపాంతర మయ్యెట్లే, బజ్జలివాడను, అను గానికి, బజ్జలి నాను” అను
 రూపాంతర మున్ను మశాంతకము గలదు. ఆమనికప్రయోగములు గలవు. కాకనీ
 నహో మనోరమాపత్రికాధిపతులచే రచింపబడి మనోరమయందు ప్రవేశింపబడిన ప్రసన్న
 యాదవపాటమున 31 వ పుట చూడుడు. అందు “బ్రంకి నావు” అనురూపము
 బ్రయోగింప బడినది ఇది పాదునైన నసాచునైన బ్రకృతాంశమున కొక్కటియే
 శ్రీవాధు డిట్లు ప్రయోగించియుండ దన్న వానితో నిర్వివాదవముగ సేకీభరింప కచ్చును
 విమర్శకులు కష్టపడి యుదాహరించిన ప్రయోగములం బట్టి చూడ, సిగ్గుండునందు
 గ్రాస్త్రగా బూరింపబడిన భాగములే నవీతుడు రచించినట్లు తోచును కాని గ్రంథమెల్ల
 శ్రీవాధుడులగు ప్రాచీన లెక్కరయప్రవాసి యుండురని తోచవలసిన యంశరములేదు.

రీ. శ్రీవాధుడు పరమభాగవతతోత్రముడట. నైషితుడట ఇట్టిగ్రంథ
 మును వ్రాసివుండ దట యాత్రకారకు వచ్చెడి పకలకాకుల నాకులను

చాగ్గిసిన సుంకులకాంభోళి కవులెల్లను నిష్పటింపవలె బూతుగా దోచు నీమాతృపు
 కృంగారమును వాడియేయున్నాడు విమర్శకులు గ్రంథంబు కోసని చాలకయో చదివినది
 మరచియో కాళిదాసుడులగు సుంకులకాంభోళి కవులెల్లను నిష్పటింపవలె బూతుగా దోచు
 మొదలగు తెలుగువారు కృంగారరసము రసికాభిలాషమునొనున్న దానికంటె దక్కువ
 గా చాగ్గిసినది చెప్పనాపాడించిరి. ఆశుదాని నోటిలో సుంకులకు నీగుల్మల నుద్బించిన
 నీయాన పొగియిచ్చుననునే విందించుకొను మన్నమాటులు బెట్టి కాళిదాసుని కృంగా
 రము మీరి దుదించినది. పురాణకవులగు విశ్వమిత్రులు వారిమాటకేమిగాని పృథ్వికతి
 ప్రద్యుమ్నుల భుజగమము మొదలుకొని వారిరత్యాదులను విజృంభించి వర్ణించిన సింగళి
 మారన్న కృంగారము మీరి దుదించినది శ్రీకృష్ణుడు నఖిఖపర్యంతము నొక్కొక
 యంత్రేని విమలవందనకేసి రతిగ్ధవము సుంకులకు మానని తక్కిన కృంగారగ్రంథంబు
 కవుల కృంగారమెల్ల నీరిదుదించినది కాని యేమెఱువు చేతనో పాప విారకాభిలాష
 ము సంగతి కృంగార మన్నమాతృకము నీరికేదల కంటగించినది చేరు పెట్టుట ఎందులకు
 గాని నవీనులలో సుంకుల సుంకులైనవారు భుజిగముచేసిన కృంగార రతి కాభిలాషము
 లోని దానికంటె దీనిసోదో దాని నీవిమర్శకులెంత గూడవలెను? పూర్వవాక్యంత
 కవుల గ్రంథములు సర్వకళాకాంక్షానియ పుష్కలకు గూడవలెనుమించు చున్నారే.
 విద్యార్థులు తలవంచుకొనినైన బహువనే చదువుచున్నారే కృంగారధూయిష్టులు
 తలవక వైజయంతివిలాస విజయవిలాస ముఖప్రబంధముల నాగరిక ప్రతికాధిపతులును
 ముద్రింపించి ప్రచురించు చున్నారు. అవిషయకృష్ణులు చూడ నీవిమర్శకులెల యూర్గ
 లెఱుంగి క్రినాధునిదన్న మెఱువుచేత రతికాభిలాషమును మూలనడగ ద్రోక్క
 ప్రకటించుట యొక పాపాసము కాదుకాని, యీవిమర్శకులకు దేలిసియు దేలికైనది విమ
 ర్శనము వ్రాయుట పాపాసమే. వెలుగుముందు లాగొంపక తొందరపడి వ్రాసిన
 యీ విమర్శనమును చూడగా నిది విమర్శకాశీశాసనచేత కొడలెఱుంగక యున్నభూర్త
 విమర్శకుడెవ్వడో వ్రాసియుండవచ్చునని తోచుచున్నది. విమర్శనైతికతలకును తుదా
 పాఠంబునన మృదులతయన పద్యములు రసికాభిలాషమున శేతులే నీరిక నెన్నియోసా
 చులు చదివినను లాభింపవలెనుట కిది విమర్శనము లాభించి యుండినయెడల 1. 2.
 3. 10. 17. 26. 32. 45. క పద్యములు అదాపరించిన వస్త్రములేదని తెలిసికొనక
 పోయియుండునా? అందు లెంతవైతికతలకును కీర్తిగన నదాపరింప బడుచున్నది.

- ఉ తుత్తరీతామయములకు మలచిత్ర శ్రీమతి వశోకం గారి
 చక్రిరీతిని తాంబూల రసపాత్రపూర్వకముగా నీ
 గోష్ఠిలక్ష్మీనాథ నిర్మల గను * మత్త కొలిది పాడు కొచ్చె నో
 యుత్పలగంధి! ఎలవళియ * ధూమకేరంబులనిర్మలశాసా! 16
- ఉ శీమలవల్లభ * పయ * నీమెయి చామయ గార మంగ గం
 గాయము వాసరస్యకులు * గామ్యదయంబున నిశ్చయం దితిన్
 మాయలే! పూర్వభూమిని ముఖా! నిమగ్న శ్రీనివాస
 మాయమనోజగదాపయం * మానిని! పన్నితక కేళి నీయమా 17

విశాఖ స్థలము

1వ సెప్టెంబరు 1907 నం

పిల్లి ప్రి రిపింబాము

శ్రీ రస్తు

ర సి కా భి లా ష ము

శ్రీ పుత్రసతీసన్నిధి

రూపవతీ! మదవతీ! మరుగు తనపూవు

దూపులనా? నీవాలు

జూపులనా? నన్నుగొట్టదు న్నాశించుకా?

నీ॥ కొదమతుమ్మెదచాలు ♦ నదలించగం వాలు

కప్పదో రగుమే ♦ గొప్పవోడ,

వెన్నెలలం జల్లి ♦ నిలసిలుజాగిలి

గోములో దను నే ♦ మ్రోములోడ

బదను వెట్టిన మారు ♦ గొణముల స్త్రీలు

నేపులో దను నా ♦ ట్టాపులోడ

దొగరు మెండుగ బంకు ♦ దొండపండు నుంకు

కావోలో దను కే ♦ మ్రోములోడ,

నే॥ ౧॥ సుదేవేళను మేడిపై ♦ జల్లగాలి

కొఱకు విహరించు నిన్ను గ ♦ గొన్న యంతి

నీవయిన కగు దృఢముగా ♦ నిలిచియుండి

నాకు వశము గాకున్నది ♦ నామనమ్ము ॥

2

ఉ॥ సుందరి! పంట నొక్కటను ♦ జొక్కపుమోవి సుధారసంబు, చే

తుండుడుకారఁ బట్ట బలి ♦ తంపుజను ల్వెలియేన్గు కుంభముల్,

సందిటఁబట్టి నిల్వంగను ♦ సన్ననికొ నల మిన్ను, గాన నీ

‘వందనివ్రానివంకు’ వని ♦ యాసను మానదు డెంద మయ్యెయో!

చ॥ పిడికిటఁ బట్ట నిట్టలులు ♦ బిట్టుగ మిట్టి పడంగఁ జొచ్చునీ

దుడుకుజనుంగనం బలెనె - తుళ్ళుచురాహృదయంబు గూడనొ
క్కెడను నడంగ కున్నయది, యియ్యెడ గుబ్బల నాదుఱొమ్ము నం
దడఁగఁగఁ బట్టి యుంచు, తగి - నట్టివె యాయ్యవి జట్టు వట్టఁగన్॥

సీ॥ చెలువ! నీచక్కని - చెక్కిలి నొక్కి మ

క్కువ నేను నొక్కించు - కొనుట యెపుడో?

రమణి! నీ మధురాధ - రమ్మును గొఱికి మ

క్కువ నేను గొఱికించు - కొనుట యెపుడో?

కొమ్మ! నీ ఱొమ్మునా - ఱొమ్మునం గ్రుమ్మి మ

క్కువ నేను గ్రుమ్మించు - కొనుట యెపుడో?

కాలత! దీ నెమ్మను - గొగిటం జేర్చి మ

క్కువ నేను జేర్పించు - కొనుట యెపుడో?

ఆ॥ వె! తెజవ, నిన్ను రతులఁ - దేలిచి నేను దే

లించుకొనుట యెపుడో? - లేమ, న్నను

నీపు ననెమధేద - నే విధంబుం లేక

యుండఁ గలుగు తెప్పు - డొక్కొ యింక?॥

ఉ॥ కాముఁగు మనసలిని - గల్గిన దై ర్యధనంబు నెల్లనో

కొనులి దొంగిలించి యిటు - కుంజనుకొండలసందు వందుఁబా

నీ మెయిఁబాఁతి పెట్టెనుగ-దే ననుఁ జూచుకొనంగ నీయు మా

నీమను, సంశయధ్దులఁ - జేతులఁ గ్రుమ్మెద, గోళ్ళఁ ద్రవ్వెదన్

మ॥ “అహహా! నీ కచ మంగజాతగుణము, - స్థానంబు చంద్రప్రభ

నృపాతాళంబు ల్పవనాశ్వముం గెలిచె, ‘న - న్ననీ నన్న బాధింపనా

కువాను బూని రిదె గిరిశసమవ * త్నీజా, తమోవేణి! యో

యహిరోమావళి! ప్రవరమ్మ, నినుజా-మ్మా నెమ్మదిన్నమ్మితిన్॥

సీ॥ నీ కురు ల్నిముర నే - నేర్పు ఎంతకె హేమ

నాన! తుమ్మెద నన్ను - గాసి పెట్టు,

- 1 నీ పల్కుల నిన్వన - నేర్చుదన్వనె గంకు
మదగంధి, చిలుక న - స్పృదర - జేయు,
నీ గళస్వర మెన్న - నేర్చువర్యంవమె
రామ, కొయిలనన్ను - రా పొనర్చు
నీ నెన్నడలఁ జూడ - నేర్చుదాకఁనె ఘన
వేళి, రాయంచ న - నెత్తల ముంచు||

ఆ|| వె|| మరునిరాజ్యమునకుఁ ♦ గరుణ న స్పృహ
మిక్త కాఁగ నీవు ♦ చేయువలకె
మరునిబలఁగ మిట్టి ♦ మాడ్కిని సన్ను బా
ధించు చుండు నో ర ♦ తీ విలాస||

చ|| మదనుధనుర్గుణంబు ♦ మార్గణపాళి పయి ఘనుస్సు పై
మది నుదయించునాదువగ ♦ మానఁగ సంగడసంగరంబున
నృదవతి, నీదుకొప్పొడిసి ♦ మాటికిఁ బుట్టకొనంగ, నీమొడ
ల్పదిగ నల్గురి, నీపెదవిఁ బంటను సారెకు నొక్కఁ గోరితిన్||

ఉ|| మత్పరితాపమంబుజన ♦ మంచితవక్త్ర, న్నశోకపల్లవాం
చత్పరిభాసితాంఘ్రిని, ర ♦ సాలసమాధర, మల్లికాంగి, నీ
లోత్పల నేత్రి, నిన్నుఁ గనుచునన కొలందిని మోచ్చజొచ్చెఱో
యుత్పటగంధి, పంచితః ♦ మానుశరంబులనిగ్గురో కదా|| 10

చ|| కవు లెలుల నన్న నేమి? యువ ♦ కారి యగుం గద కంబరారి? ని
నృపునిట బిగ్గఁ జేర్చుకొనఁ ♦ గా నుబుకుం కలయట్టి నీదు చ
నృప నడిభాగమం దిముడఁ ♦ కాఁ గడుఁ గప్ప మటంచు నెంచియే,
తవురగఁ దూపులం బటిపి ♦ తద్దయు గ్రుచ్చెడు నాయురగలిన్||

చ|| విరహపువేడిచే మిగుల ♦ వేదనఁ బొందుచు నున్న వాడ, దు
ష్కరముభరింపఁ నీనగవుఁ ♦ గిప్పురముం, జనుతమ్మి మొగ్గులుం,
గరకిసలంబు, లూర్పవలి ♦ గాలులు, బాహుమృణాళిము, వ్విరం

- తరములు మేరక జేర్చిన గ - దా ముగుదా, యుపశాంతిగల్గెడుగ!
- చ॥ బిగువును బింకముం దనర - బిట్టగ లోపలఁ గ్రుమ్ములాడు, నా
పఁగ మఱింత శ్రుతిపడు, - బైకిక భేదము లేనియట్టులే
యగపడు నీదునిబ్బరపు - టబ్బరపున్నిగుబ్బ, లాడునే
నగ ను? “మర్ధంబ గుణ - నర్ధి, మట్టులు చేయనీయునా॥
- ఉ॥ తాకముడి న్నడల్చి కడు - అంపిలు నీ బలితంపుజన్నుల
న్నా కర నందుఁ టుమని - నం, కరవం దవి ఎట్ట రంమకో?
కోకముడి న్నడల్చి కులు - యంగసైము గముకొంట కష్ట మే
మో? కమలాక్షి! “సూక్ష్మమున - మోక్షము” గల్గినరీతిగానగుగ
- వ. కనకాంశిలకంబ, కుంఠమివరా - గంబుం బయిం బూసికొం
చును మే ల్సాధన చేయు బ ‘ల్ల రిడిము - చ్చు, గ్గాన నీ నిస్తుల
స్తనము? ల్చాలఁ దయాయుగోనె తగు, కీ - తంజిక్కునే? కంఠకం
బును విప్పంగ నొకప్పు పట్ట గల నేమోచే బ్రయత్నించెదన్॥
- తా॥ కాంతా! మీఠినయంత విచ్చునులే - కన్పట్టును నీదు చ
స్పృహ ల్బు, కొనంగ విట్టి వడున - న్నా! నాలిముచ్చుల్లదా?
యెంకో సిగుఁ బాలుగా బడుటకో - నే యున్న యల్లండియు
నున్నెనె దము నెన్నరేని గర బి - ల్చుం బట్ట రండిం చహా!
- ఉ॥ నీ యలశవ్వు, నీ కచము - నీ మెయిచాయము నారయంగ గం
గాయముగానరస్వతలు - గా హృదయంబున నిశ్చయించితిన్,
మాయా రే! పుష్పభూమివి ము - మా! నీను జేరినివారి కెల్లను
స్వాయు మినోజితాపములు, - మానిని, నన్నిక జేర దీయుమా!
- చ॥ పొలితి! నిమమోవిఫలి - ము ప్పచనాంబుకణంబు, లూర్పుగా
లులె నిరతంబు గ్రోలుమిను - లోపల చేలువంబి చూచుచు
స్ఫులితపుగుబ్బగుబ్బలుల - పై దవ మే నొనరింతు; గూర్చియ
గలముగ నీవిమోక్షమును - గలగ జేయుమ నాకు నీవిక॥

మ. కలెక్టర్ పుష్పలుకానిక్రొమ్మలకి, నిక్కంబిర్ది చూగారుచే
 మొదట్లో పయిట్టపుట్టలగుజామ్మోనీకుచమ్మోలబ్బ
 గులచాకాననచెమ్మోవలనోనా - కుంఘాడనాగ్యామె
 ట్టలకెనట్టిగల్లుకోయెఱుగకి - బుల్లేదనంబొంద

చ ఈమె నేను జక్రపాల ము-ందు నెంతో ముచులు లున్నను
గటకట మధ్యభాగినుడి - గట్టుచే నిలుపేద యయ్యో నీ
కిలకట లు - కాను వరి - రువు కావున గాధ పోయెద
గట్టిని ఎచులుల గ్గు యు - గొను నున్నది ముమే ౭ భుదీ

మ పరకాంత నిన్ను బట్టి ట్టగా - నాని చుట్టములు నా
 రము ఎంతోనని దానక - తొవక్రమం దొడం
 దిగు, నీ చుట్టములమురిచినక పర నిన్ను
 మరక గాన ముగ గుణ - గుంబు గొంపుమా!

సీ స్వ వా నీ కప్పు - గొల్పించికొని గ-

రమ్ముల ఎ.కె. - రాజన దు

గమ్మ ~ నీమ్మకు - గమ్మా నుధను బో 0

మీట గల్లి - సుందర నా మీ

గుల్కు - నీ కచ - కుంభముల స్తోత్ర

నునిచి - మునుషసి - హరి : నాదు,

సమక్షానీ కాను - ఎన్నును విసవ కె-

న్నగడను బట్టి ఘ - నుండినె దు

తో 6 నింక గాయను నేల? నీ - వెపుడు నన్ను

మదనకదంబున స్నేచ్ఛి - మమనిరాజ్య

మునకు బటంబు గట్టేదో - పొందు నాది

జన్మ ముఖం నారకత ని - శ్చయము గాగ!

2

చ. భ్రమగొని మోవిబింబమును - బంటను నొక్కశుకుండ, జన్ను కుం

భమ లను గోళ నిచ్చెమెయ - వచ్చిన గేసరిడింభకుండ, సు
 భ్రమమున వేసేరృమును - బట్టకొనంగ వినాయకుండనుం
 జామి, యిటునీదుపొం దొదవు-చో నిరతమ్మును బ్రహ్మచారినే॥23
 శా॥ ఏలా యో బలుసోయగంబులకు దీ - వీ! జాలముం జెయ? ఇ
 నే లీల నిర్వరణభి నీదుదును? ని - న్నేలాకునం జీమదుకా?
 జాలిం జూపకయున్న మృగధరా - నారమ్ముచే ముగ్ధదం?
 దేలింపం గదె గుబ్బకుండలను గుం - డె న్నోపి నన్నీయెడన్॥ 24
 నీ॥ నలుదిక్కులం జీక - టులు గ్రమ్మ గబరీభ

ర మ్మును నోలాహ - లమ్ము చెదర,

మిగుల బొంకంబుగా - బిగిగబ్బగుబ్బ ల

న్వలిచే న్దుకుంభము - ల్వలికి దోప,

నడ్డంబుగా గాహు - లను నట్టి వేలుపు

మ్రాకులే గొమ్మలు - పైకిలేన,

నెల్లెడ న్వెన్నెల - ల్పుల్లుదు జిజునగ-

వనెడు చంద్రప్రభ - జనన మొంద

తే॥ 1॥ వరుగు నిట్లు నీ సౌదర్య - వారధి రతి
 మధనమును నొనర్చి యధర - మధురసుధను
 జొందు లెక్కడో? యో జగ - న్నోహినీ! భ
 వత్సరూ లీక యది పొంద వశమె నాకు?

25

చ॥ కనికర మించు కేనియును - గల్గినదానవు కా నటించు ని
 స్సిన గలనా? దినంబు లల - నా, కల లందున నైన రాత్రులం
 గనబడి నన్ను దన్నుదువు - గా? పది వే లదె, “లేని మామక
 నన్నుగడు గ్రుడ్డిమామ యయి నన్నయ” మన్నది యన్న దేకడా
 నీ॥ ఎదురొత్తు కులుకు గ - గ్గడ మెత్తు పలుకును
 నలరెడు రతిసమ - యంపువెరవు,

జెలగేగు కుసులు ను - యెల్ల రూగుసులును
నింపగు పుసుమాయి - తంపుహుపు,
నర డిందుచాపు జం -దర చెందురూపును
దనరు చున్న సురతాం - తంపుదెజవు,
విడగాలు పైకపె - మృడి జాటుకోకయు
దగి శాన్పుపై నుండి - డిగెడుముసుపు,

తే॥ గీ॥ గలలలోపల బలుమాలు - గాంచి కాంచి,
కాం ఓదీజ నిచ్చుమణి - కొగలించి,
యంతలో నిద్రమేల్కొంది - యంతో వంత
గాంచు చుందు నిన్నాన కో - మించు జోళి!

27

చ॥ కల నొకమాటు నీపు జవి - కదరియింపక జల్లుబయ్యెదం
దొలగగ్రోయ నిక్కుజను -దోయి ఖచిక్కునగ్రమ్మనాయుర
సలి నవిదూతి చిక్కువడి - చచ్చిన రా వట! నూత్నపార్వతీ
శేలనలెనల్లయుందు ఎట - చోద్యముగా మన మెల్లకాలమున్

చ॥ ఇక మఱియొక మాటు నిను - నే విరియారగ గొగలించగా
జికపిక లాగు నీ చనులు - వీపున దూసిన వంట! నేవికా
వికను 'విదిత్తిపుద్గిజునే - నీపున జన్నులు పుట్టె! నంచు దా
నికీ వెడనవ్వు నప్పుచును- నిద్దుర లేచితి, నంద జ్ఞ మనన్ 24

చ॥ మఱియొక మాటు వెల్లకిల మంచముమీద బయండి వంట! నే
దొజగగ నీదుపయ్యెదను - ద్రోయగ బుస్సున నూగుటారు పా
ము, రపిక నిప్ప వాడిమొన ముక్కులతో జనుజక్కవల్లనుం
గజవగ వచ్చెనంట! యది - కన్గొని భీతిని మేలు కాంచితిన్ 31

చ॥ ఎలమి మ ణొక్కమాటు మన * మిర్చురముం బసిపార మైకం
బలుముసు నాటలాడు నెడ * బాలరొ! నీదు నితంబునకత
సలములమీదికొ ననెడ * సన్ననిపుల్లను నేనుగాంచగా

- గలుగమి నీదుకోడి యిడ - గల్గినిగ్రుడ్లట చుమ్మి నీచనులో! 31
- 32 "తీయనిమోనితేనె కగు - దొంచెను నా రనుచీసబాటు దా
నో యెలనాగ, దూరమున - నుండగనే కని వెన్నెకు న్వడిం
బోయెను బీతిచేత బల - చుం గల దయ్యెను పోసిరి, ము
ట్ట" యని నేలుకొనినది న - చొక్కతటి న్వినువాయనవ్వగ
- 33 వేటొకస్వప్న మందు నిను - వెనుక నేను గవుంగలింప వే
మాటును నాశరీరమున-మారుడు నాటిన మోహబీజము
నీటనిచెమ్మటం దడిసి - లేచె గనుం బులకాంకురంబు లై,
నాటును బోలి యప్పుడు నాటిసవాడట పాని గ్రమ్మియు
- 34 ఇమ్ముగ నవువాదరస-మెల్లెడ నిండిన నీదుచెక్కుట
గ్దమ్ముల నామొగమ్మై సుర-తమ్మున నేగని, వేటి యెచ్చరో
య మ్మెయి నిన్ను ముద్దిసి ర-టుండును బట్టగ బోవ నీకపో
లమ్ములె చేత జిక్కినట్! - లజ్జగా నట నీవు నవ్వగ! 34
- 35 "జక్కట! తాము చక్రవిజయంబును కొందిన నంచు నీ చను
ల్ని యిచ్చ నిట్టిపీడుచును-నీల్గుచు నున్నవి, చేత జిక్కిన
న్నొక్కడు" -న్ని 'గోళ్ల గన-కొక్కడు వాగుతనంబు గాని నీ
గొక్క? రజె?' యంటి విక-నొక్కకలం గలహంచగామిని! 35
- 36 ఉపరితి నీవు నల్లసి * యొకకల స్సలుచంగ బూన నా
విపులలగుడు మందుగడు * వేడుకతో వలరాచబిడ్డ డి
ల్లపుడును ద్విస్వకొంగరము * లట్టులకే కనుపట్టి నీదు పొం
కపుజనుదోయి, జాలెనలె * గన్గొన నయ్యెను నాగు మాయురే!||
- 37 హామారత్నమ! నీ వివొక్కకల బుం * భావంబు గావించుచో
రా మై నీ జడలోననుండి సుమనం * తానంబు రాల స్మృత
జ్యముక్త ప్రసవాశుగంబు లని నే * నాకంఠముం బొందగా
ల సన్నీ చనుడాలులం గరములం * బెట్టంగలేదా కలన్?|| 37

మ: మగలా గీ డొకస్వప్న మందు నొనరిం - ప, నేను సొంపారై
తగయం జేతుల రెంటు నీడుచనుడో - యిం గట్టిగా బట్టగా
నగి, గోవర్ధనమందరంబులను శ్రీ - నాథుండు నే డొక్కసా
రిగమోసంగమనీ, డంచుబల్కితివి ను - ప్రీతాత్మవై నాతిరో 38

మ: పెలియా! యెన్నియొ యింద్రజాలముల నే ర్చెన్నీ చనుల్పందనం
బలదంగా హిమనంతము, ల్పసుపు పూయన్మేగుపు ల్కరింతుమం
బొలయంగా నుదయంబులు , స్వగమం - బొప్పగగా నంజనం
బు! లిటనం, 'గవినార్వభాముడవెచూ - బొ మృంటినన్నంగలన్

మ: పొలయల్కుంగలలోన నీ వవలిమోముం గాగ బచ్చుండ, 'నీ
బలుచన్తిప్పలు మోముదామరయు ద్వి-ప్పశ్చిణ్ణుల నైకత
స్థులుం గొప్పనునాచు లేవె మఱి? , నీ - సౌందర్యగంగాఝరిం
గలదే యీదరి మేలటన్న? , దని వ - ల్కం గోపమున్నానవా? 40

చ: పడతిరొ! పూవుముల్కులను - బల్కలు మాండలంత పెట్టగా
నడలుచు నిన్ను జేర నను - నద్దిర! నీ బలితంపుగుబ్బలం
బొడుచుచు బాధ పెట్టుటకు - బూనితి నిద్దియె ముల్లు వుచ్చి కొ
ట్టడచివచంద, మన్న నగ - వా? తగవా కలలోన నేనియన్? 41

ఉ: చక్కని పెన్గొడ ల్విగుపు - జన్మొగడ ల్కురిపెంపునెన్నడ
ల్గిక్కున గాంచి, స్వప్నముల - గంతునిదంతి వలంచు నెంచి నీ
పుక్కరినాకు నోడము - డోడుటయు స్సమకూడు నంచు నో
చక్కెరబొమ్మ! విన్నతమ- సంగర మందు జయింతు వేమటున్? 42

ఁ: నీదు కిరోజనీలముల - నీ యధరాధర పద్మరాగము,
నీదు నఖాళివజ్రముల - నేను హరింతు నటన్న గూడ నీ
ల్గి దని కర్కశ స్తనశి - లామయ మా బిగువుగవుంబిం
క్తైదుగ బాహుపాళముల - గట్టవె న స్థల లందు నుండకీ? 43

సీ: ఘనమేళి! నీ కొప్పు - గగనంబు నుం డెల్ల

నున్నది నిండ యెం - చొక్కమాటుల్
 శశిముఖ! నీమోము - చంద్రిక ల్బల్లె న
 ల్లిక్కులు దంచు శే - తొక్క మాటు,
 నగకుచ నీ చను - ల్లగతీలము మోయు
 చున్నవి యంచు నిం - తొక్కమాటు,
 మమగ్రాతి! నీ మేను - ప్రమదాపనుల నెల్ల
 నున్నది యంచు మ - తొక్కమాటు,

ఆ వె! మఱియు నింక బెక్కు - మాటులు ని బలు
 తోకుగన్ను లెల్ల - తొలకులందు
 జెలగు చున్న నంచు - జిత్రంబుగా నేడు
 గలత యందు గంటి - గలువకంటి

44

నీ తొగటిని గననీడు - నగుమొగం బాదిని
 గనిపించి కిగులము - ల్గానిపించు
 గవలము ల్లన నీడు - కరిముల దొలుతను
 గనిపించి కిగులము - ల్గానిపించు,
 గిగులము ల్లన నీడు - కెమ్మోచి మొదటను
 గనిపించి తేనియ - గానిపించు,
 దేనియ గన నీడు తీయవల్కులు ముందు
 గనిపించి యమ్మతేనియ గానిపించు,

2

తే! గీ! నమ్మతము గనంగ నీ మంద - హాసముజ్జిత
 మమున గనిపించి తొగతేడు - హులున్మ మో
 గమ్ము గనిపించు. నీ రీతి - గలలలోన
 నెటుల జూచిన గనిపించు - పీచె నాకు!

45

నీ! రంభ గూడినభంగి - రాగింత నీ తోడ
 లచుర కి నిమిరిన - యటు లెన,

లేఖకాభిలాష

హేమ గూడిన లీల - సంతక నీయెడ
 లాశక్తి స్ఫులియించి - వట్టులైన;
 దార గూడినరీతి - దలతును నీకోళ్ళ
 వర్తితో ముద్దిడి - వట్టులైన;
 హరిణి గూడినమాడ్చి - పనుకొండు నీచూపు
 లనురాగమున జూచి - వట్టులైన;

తే॥గీ॥ స్వప్నములయందుగాన న - చ్చలపారద
 టంచు , పొందు నేరు భా - వించుచుందు;
 గానిచో నీకు నవ్వరః - కామినులకు
 “హస్తిమశకాంతమ్ము” ను - మా మమాంగి

46

నీ, కూర్మబంధమున - కూడుదునో భామ!
 సింహవిక్రమము నా - సింతు లేమ!
 గజబంధమున రతి - గావించు మదవతి!
 యేణబంధము మది - నెంచు యువతి!
 ధనురాఖ్య బంధంబు - నొనరించు మరుదంతి!
 యధోచంద్ర మొనర్తు - నందు నింతి!
 శ్రవరబంధంబున - రమియింతు గరియాన!
 మాయూరమున నుంచు - మనసు చాన!

తే॥గీ॥ కలలలోపల నీదు మీ - గాళ్ళ గొను
 జన్నుగవను, గన్నుగవను - గన్నుబొమల.
 నెన్నుదురు, ముంగుల, బలు - పెన్నెలులను
 గాంచి యాబంధముల నీకు - గాంక్ష యనుచు.

చో అబలరొ! కామకాస్త్రపుర - హస్తము లెల్ల నెఱుంగువారిలో
 బ్రబలుడ నంచు నంది బహు - భంగుల నవ్వలజేడు కూడ బూ
 గుబురుల బాట పేసె నిది - గో! మణిసీపును నిస్తులస్తన
 స్తబక యుగంబు నా యరము - జాకగ దండలవేయమామెడన్.

నాగపాళ బంధము

చ॥ అవరగ భోగినీముదిత - వైతనుచు న్నడ జూడ దోచు, మా
స్యముగ భుజంగుడన, - మది గనంగ దళం జనివారమే చుమీ!
శ్రమ విడ, నింక నోము నను - జానుగఁ జెల్వగునాగపాళబం
ధమున రత్నండ్ నో మహిళ, శాళన చుమ్మిక నీ భువిం జెలీ

చక్రబంధము

కా॥ కన్యా' శృంగిరయానబంధురకుచా! - కల్యాణసుక్రీరామా!
ధన్యా' గావకళాధురంజరి! కళా - తంత్రాసమానాచరా,
జన్మేరమృదృతైత్రీ సుందరకటా - త్న, యిద్దియే ధర్మమా?
మాన్యాత్మాకడు బాధగల్గె, నను లే - మాటన్నరా జూడమా!

ర సి కా భి లా స ము

సమాప్తము,

పెట్టి లక్ష్మీనరసింహ్య కృత

స ర స చా ట్ట వు లు:

తే॥ గీ॥ పుష్కలశిరమమై మోము - పోలిచేనెమ్మి?
క్రుగుల పేరి మబ్బులు దగు - లొనియె నడ్డ,
నాకిమిన్న వాతోడ ని - న్న మగలాగు
క్రుగుకమున నల్ప దానిపై - కొన్నయపుడు!

తే: గీ: కను, ప్రియా, తలనయళి యీ - యీకలువపూకు

జంగలం గని, యందు మ - రంజయెడ

గిల్లె నెంతొప్ప నం చుల్ల - సిలుచు, నది

గోళి నిదుర పొందె గలు - కుచునచటనా

౨

ఉ: "ఇంతలు చన్ను లండ మఱియెవ్వరి గూడెదు భాసురాంగి యే

రాంతిమునందు నున్న జవ - రాల, ద్రవం బడి వెక్కిరియులా

గింతియ గాక, నీ వెఱుగ - వే మరు డిచ్చిన దారి చొప్పున నీ

విర భయంబుమై నుడగ - నెల్లిద మాదువు, మాట లేటికి॥"

ఉ: "నక్కడు, దోవ నేల? తరు - శీకులరత్నమ, యింక నీవయిం

జక్కె ఘనంబు నీకు, విను, - చిత్తజడండ్లము జప్పరించెగో

చొక్క బరానిమద్యముల - చూడల బాటిలు వేడిచేత బె

పెక్కడతేసి దాని ము - నింటను దూఱిచి యీదరించెదో॥"

సమస్య - చన్నుల వంక జూపె జల జాగ్యవిటుండు తొంగి పోవగని

ఉ: "త్రొన్న నవిల్లుగేలి గవ - గూడగ నియ్యెలతోట గొనికిన్

ని నిల్చు జేగుదె మృదుచు - నే గలు రంపితి నంధ నాచెలురే

తిన్నిగి సవ్యంబున క దే! చనుడంచుచు నున్నాన్ ॥ ౨౦ ॥

చన్నులనంక జూపె జల - జాగ్య ఎడంక తొలంగి పోవగని॥

సమస్య - యో నిరతంబు జయు ను - జొందకు పాపము బొందు

బుణ్యము॥

ఉ: మానక 'రామ, రామ,'యని - మాననందు శీవుండు నిర్మమున

భ్యాము జేయుచుండ, నల - తారక నామము జిత్రమందు శ్రే

ద్ధానియమంబులొప్ప గనుదాను బునశ్చరణంబు నందొ, వేయో

నిరతంబు జేయుచు - జొందకు పాపము, బొందుపుణ్యము॥

సమస్య - 'భగమును నీవు పెట్టగను - బానముచేసినవాడనే' యన-

ఉ: దగ గొని దుస్ససేనుని యె - దు గల నెత్తు గోలు భీముడం

తం గుడవతి గినుంగొనుచు - 'గ్రానెడనంటి, ద్రావితిన్ ము-

కనుకదృశ్యమును వీని రుద్ధిరం బనివన వివక్షే; వివంబు దు
 ర్భగి మును నీవు పెట్టగను బావము చేసినవాడనే' యనగా
 సమస్తం దెంగనప్రవ చాల దంచు రమణి దేర్చుక రతిక్రీడలగా
 కా-అంగంబుల విటుబాహ్యునంగమముగా - పంటంగ రోచేడ 'నా
 భింగేల్పెట్టడ' వేది యెందో సరిగా - వీక్షింప లేనే' యనం
 గం, గాంతండు పకాలు మంచు నగుచుం - గన్తోయిచత్వారము
 దెం, గనప్రవచాల' దంచు రమణిచె - దేర్చుక రతిక్రీడలక
 సమస్తం- రంభ త్రికోణమధ్యమున రత్నము భాసె నదృశ్యంబుగ
 యి జంభవిరోధి కోడిని ని ? కాచగు లాతని వంతునన్
 దంభము మాని రంభ-మరు భామమునం దల లుంచి మొక్కుగం
 రంభమునందు నూడి, యెంత - రత్నము లోపల జక్కి సందుచే
 రంభ త్రికోణమధ్యమున రత్నము భాసె నదృశ్యంబుగ
 కి ధనకాంతము గల గణికా
 కనకాంగులతోడ జత్త - కార్తి దిగుగు స్త్రీ
 కుసకాలను దక్కిడన్.

తనకోలనా తూచి. సరిగ - దూగగ వచ్చుగా

౧౦

చి భగవతి తెచ్చు చున్నవుడు - కాటి సుధాలవమే పొగాకుగా
 జగతిని బుట్ట వొందెనను - సంగతి సత్య మటంచుదా మెఱుం
 గ గలుగు చుండ్రుగాడె గణి - కామధిరోవనుధారసంబు ద్రా
 గగ గమించు నట్టి విట - కాని, ద్రట బుట్టుడి చుట్ట వాసనగా
 యి విత్తులనుండి చెట్లు ప్రథ - వించుట యున్నదిగాని. పండ్ల యు
 త్పత్తిని బొందు టబ్రము గ - చా? వనమాలినుతుండ స్త్రీలకున్
 మౌత్తట మందు జన్మవుడె - రెం డినుమమంతలు విత్తు లుంవగా,
 గ్రొత్తవయస్సు నాటి కవి - రూ పగు గుత్తపు దబ్బుమడ్లుగా
 కి మదను డను స్వర్ణకారుడు

పదకము చెలి తొడలి నడుమ - బాగుగ నిడి, యే

యదుకుం బెట్టెనా? పగిలిన

దది సీల బిగింపు లింక - నవరర మయ్యెనా!

ఈ మొగములుమాగమందునొక - మూడుదిసంబులుదక్క - శ్రీలక్ష్మణ్

మిగిలిన యట్టి రోజులను - మెచ్చొడవించును వీడ్కొత్తదిగిన;

భగములు మూడు రోజులనె - చావము! తద్విధ మైన వీడ్కొత్త

నిగిని ధరించు చుండు: విధి - చేసెను దాద్యశవక్షపాతముగా!

ఈ ఏతటి మన్మథుండు తన - యింటి వయిన్ నునులేట్ల కాపుగా

రాతిరియుం బవల్ నిలిచి, - రా గమకించు భుజంగతండమున్

'హా! తను, 'హాతు హా!' తనును - 'హా! తను! చయ్యించిచేతక

యాతులు గాగ మాటికివి - యాదిహాకారము లోపమా గదా

ఈ గీ! మారు దాత్మదండంబును - బూరుషుల ప

రంబు గావించి నిజమది - రము రమణుల

వశముచేయంగ, నయ్యది - వచ్చి యిండు

జొచ్చు: సలవాటు మాన్పుట - సులభమగునా?

ఈ చిత్తవత్సలండు సంభవము - చెందిన మన్మథుడందు నిల్వగా

నొలైడు గల్గె గర్భశవ - యోధరభూధరకర్ణాంబునం,

గ్రొత్త నివాస మేర్పఱుచు - కొంటకు నూరుల కేగి యచ్చటన్

బెట్టెడు కొంప నుండియును, - బిండు సతండు సమస్తవీర్యముగా!

ఈ గీ! ఊరుల నడుమ మన్మథు - దుండ నిల్లు

కట్టకొనె; దానిపై దొలు - కాకు శవ్వు

తతి వ్రబలి ద్వారముల గవ్వు - దండములను

దొలగ ద్రోయండనుచు బురు - షులను బంపు!

చి! భుసతర కార్యముల్ నలుప - గల్గ బ్రయోజకు తైనవారికిన్

తెనుక సహాయు లుండును క - నీర మొకిర్వరయేని; బ్రహ్మదే

వుని గతి స్వస్థి నల్పుటకు - బూనిక కోర్కెము పెన్నవండముల్

తనరుట గాక యా పనిని - దా నొనరించగ నేర్పు జక్కగన్

మః నెలకుర్ ముప్పది జీతముం గొనుచు నెం- తేస్వేచ్ఛగా నున్న వే
శ్యుల బియ్యాల, దవర్ధజీవితములం -దా కిరిగులం జేసి తు
ష్కిలుబియ్యేలో గని మొక్కల ముడు - చెంగాడో యాకారమే
విలువం దెచ్చు నటంచు మాటు దివు- బియ్యేలుబియ్యలుగా
(విద్యు (ట్రాఫము) - భగము బియ్యే (B A) ఆక్రంగు
(Acting) భాయము కానిది, ఆకారము - ఆయన్న యక్షరము,
(గూరము)

ఉ! లోహములం గదాని, యిహ - లోకపు గింజలలో బటాని, జ
హ్వారదావ్యకాలం - దారచయంబున జీయున్, జగ
న్మోములందు సాని, కవి-పుంగవు లంచు శకావధాని, స్త్రీ
దేహమునందు మోనియు బ్రతిష్ఠను గాంచెను ప్రేక్షక భవిత!

క! జాకెట్ ను గల వాచీ
పాకెట్ ను శేయి పెట్టి, - "పడతీ, వాచీ
లేక్కి ను టిక్కిళ్ళులు
నీ కిట్టులు కలిగె ?" నంచు - నెయ్యం దిడిగెన్!

జాకెట్ (Jacket) స్త్రీలుతోడుగునొనునాబ్జుసాకెట్టు
(Pocket) జేబు వాచి (Wach) జేబుగడియారము)

ఉ స్త్రీ చనుల్ మితంబు లయి ప్రీతిగొల్పును, బట్ట రాని బొం
జా యిన్ విలుల్ నిరస - పం బొనరింతును వానిన్ అనిన్
బొనుచుజేతబునొని - గాలకు లాడుదు, రట్లు గాక పుట్
బొలుచు గాళ్ళవన్నగ గ - డంగును, రెండరు గల్ల నండలున్
బాలు (Ball) బంతి అనిన్ (Tennis) పుట్ (foot) కాలు
ఉ! కాముకు కుట్టువాండ్ర చెలి - కాడెయగెన్ మగవారిచేతతో
గోటాని లారయర్, రవిక - కుట్టు పుట్టు క్కనిమించు, నట్లు లే
భానుల నంక బూనువులు - బ్రాంతిమెయింగను లెత్తిచూడ రెం
దానులకన్న బట్టనులు - ట ప్పనిమించును జవ్వాచవ్వానన్!

పెంటాలోమ్ - (Pentaloem) పరాయి బట్టను - (Bottom) గుండి
చి దొరలను నున్నగా నుగువు-దోవగ, మీరము గడ్డము- మరో
త్వరగను పేవు చేసికొను - భర్తల గల్గిన భార్య, "అక్కటా!
హరిదల ముచు, బూడిద యటంచును, మాకి నేల? మీదురే
జరులను దెండి," యండను, హాసస్మృతులొచ్చును వారుపొంజనన్
(పేవు (Shave) క్షవరము, కేజు (Razor) మంగలికత్తి)

చి క్షవరము కాంచెడున్ సివిలు - సర్విసున్న ప్రవేశమైన వా
రి వడపముల్ భువిర్ మిలట - రీ పని వారికి మీర లెవ్వమం
తునితియు యుండు నూనశిర - దారుణసంగర మందు నుండు న
ట్టివి గనుకన్ భంగములకు - శీకుగ విరాసము లుండు చెంపలన్
(సివిలు సర్విసు, (Civil Service) యుద్ధసంబంధము కాని

కొలుపు మిలటరీ - (Military) యుద్ధసంబంధమైన కొలుపు,

కా తెల్లనీమపున బట్టకె చెలియ వాంఛింపగ, "సతిపూర్వపున్
వల్వకావులే?" నంచు భర్తతను సం- ప్రశ్నించె, నింగిమం
కెల్వినీకీ భార్య, "పూర్వపుది కా-దే, నగ్రోత్తదివచ్చునా?
మొల్యం బొలును మీకు పీనిసులు తే - పున్ మాపు సంతున్!

(మాపు (Shop) దుకాణము వల్వా (Vulva) యోని

పీనిసు (Penis) శిశ్నము పూర్వపున్ వల్వకావలెన్ ఘనుకటి
తకపు బటయో కావలయునని భర్త యడిగెను, పూర్వపు యోని
కావలయునని భర్త యడిగిరి స్థితి ఇంపు చదువుకొన్న భార్య యొక
యర్థములేసి, యొకసక్కెము చేసినది.)

చి తేదితను నేర్చుకొన్న గోకికం గనుచుకొ రసికుడు, "చెప్ప మొ
క్క విషయముకొ మొగంబును భంగంబున గల్గిన దెద్దియన్న న
య్యవతి యెటుంగదయ్యె, నత - దుత్పల పద్మముఖాక్షరాని నా
ల్లవదియు తేర్చిదన్ భగము - గాదే గణం? బనివల్కె-నవ్వెచున్

- ' ఆడగ బొంగరాలు గల - వంచుచు బిల్చులు లోనికిం బడా
 తేడుల మేనంతులు గొని - యేగి, యటం జనుబొంగరా లేడం
 గాడెనుట్లు మోపి, గసి - కన్ మఱిదింప గడోయి" యంచునం
 గూడెను వానితోడనొక - ఘట్టిత నేర్పుల నెల్ల నేర్పుచు॥ ౨౯
- ఈ ముప్పదియేండు నాకు, బదు - మూడవ యేడుది మాదుచెల్లి మే
 విప్పడు బూటకూళ్ళ నుతి - కిక్కినవారము, దబ్బకాయయో,
 చెప్పడు, నిమ్మకాయో, తమ - చిత్తము వచ్చిననుండు, రాత్రికిం
 దప్పక రంధ్రమున నవని - తంతు వొకరుక గాటవారు॥
- ఈ మంటల బావనక్క కడు - వంగుచు ఇద్దర చ్చేయ విస్తటం
 జంటిమొనలే వందె, బడిన - "జాలును, మాడినయూవడెంబులన్
 రెంటిని రెండు ప్రక్కల న - లే యిటు వేసితిరే" యటం చనెం
 గొల్పెతనంబుగాగ నొక కిట్టడు, ప్రక్కకు గన్ను ట్టుచు॥
- ఈ "జొమ్మున నాటి పీఠునకు - రోసతి చన్నులు దూసెనో యనం
 ద్దీప్త్యకపిండ్రు, జోమదవ - తీ, పరమాద్భుత మొప్ప నీ యురో
 జమ్ములు జొమ్ముచుట్టునకు - సాగుచు పీఠన నిట్టటున్ సమా
 నమ్ముగ బ్రాకుచుం, జనుమొ - సలే వెనుపూసనొ డిశానంగదే!
- ఈ తగ్గక క్రింజునుండి ను - తాకునుగా నెదుర్కొత్తు లొత్తియున్,
 బిగ్గ గవుగలించియు, న - భీష్మము తీతక మిండగాని దా
 దిగ్గున ద్రోసి, పైకొని, ర - తిన్ సివ మెత్తిన బాలరండకున్
 విగ్గడలంగ గుం డవుడు - వెల్వడె నూరు ఫిరంగి గుం డటులో
 (విగ్గు Wig) ఆడువేషము వేయునప్పుడు వేసికొను తల
 వెంట్రుకలతోడి టోపీ)
- ఈ "పూర్వసువాసినీ, భగము - పుష్కలరోమమయంబు నీకు, నా
 శరద్విని లింగ మట్లుగ నె - సంగెను నీదు శిరంబు, సంతకుం
 బర్వన నేగి వాడి గల - మంగలిక త్తిని దెమ్ము, దానితో
 సర్వము జక్కనా, నిచటి - శవ్యము లచ్చట బెట్టుట కదా!"

- చి కనుగవ యంట చెల్ల, బలి - కంబున గన్ గల శంభుజెప్పవోళ్ళ
జనుగవ యంట యా విధవ - చావయెడన్ నరిపోవ, దామె ను
నన్ని శిరమే రతిన్ విటజ - సంబుల చేతుల నుండు జ న్నటుల్;
స్తనములజాగళ్ స్తనవి - ధంబున బొందిన వామె కందుచే.
- ఉ ముట్టుకోడ గూడి, యెల - ప్రాద్దు నింటికి నుండుగొందులన్
గుట్టగ బోవు నట్టి యను - గుం జెలికాని నొకండుగాంచి, 'పున్
జెటికి నైనటుల్ రుధిర - సి కములైపవి నీదువత్త్రముల్;
గట్టిగ మారసంగరము - కల్గినదా?' యని నవ్వె విగ్గరన్!
- చి వెలదిరొ, రంభ కన్న, విరి - విల్లుని పొల్తుకకన్న వన్నచి
న్నెలు గల యన్నుమిన్న వని - నిన్ వివయింతు నటన్న, నీభగ
నల మెట ప్రచ్చియున్నదొగ-దా, యని జంకుదు? నీమొగమందునం
ధాలసెడు నంత నున్నదన - మున్నదె చెప్పమ నీ భగంబునన్!
- మి శివదీక్షాపరురాలు జంగ మది తా - శ్రీ వైష్ణవ స్వాముల
గవ గూడంగ దొడంగ వారలకు లిం - గా లుండుటు జేసి, వై
ష్ణవులున్ దాని స్తనద్యయం ను గనుచుం - 'జత్రాంతింబయ్యె, నిం
క వృధాకంక య దేల?' యంచు గలియం-గా సాగి రక్కాంతతో
- ఉ అంగజకేళి, గోరియొక - యన్యవధూమణి శయ్య కేర, జ
న్నంగవ బట్టుచుం, బెదవి - నొక్కుచు మక్కువతో, విటుడు నీ
విం గడకోర్తి, రోమచయ వి స్మృతయోనిని గాంచి నంతనే
మంగలిదావాని యంగనయె - మంచి దటంచు దలంచె నాత్మలో!
- ఉ జామి ఫలంబు గోయ వెల - యొకరుక జెట్టు నక్కగా,
భూమి విటుండు నిల్వబడి, - బోటిరొ, జామిని రావియాతు నా
కీ మెయి గానిపించె, వన - నింతియు గాబర కచ్చపోసి. 'పో.
నీ మొగ!' మంచు బల్కెదన - నచ్చెల్లు లెల్ల బకావకననగన్
- ఉ కొండలు నుంచలించె, నిది - గో! గగనంబు వడంక నంచునూ
దండి నున్నయట్టి వృష - ఇంబుల వాడు రతంబు నందు లై
నుండిన భామ చన్మ-ప్రమ-లూగుచు నుండుట గాంచి వల్కు, 'బ్ర
హ్మాండము లల్లాడు రతి - యవ్వడు,' కనె నామె నవ్వుచున్

ఈ చిన్నులు లేని యట్టి వెల - చానను మింపడు, “గుండెనీ నా కున్న పె యున్నదో నెలకొని - యెందు కదన మజియెట్టులున్నదో?” యన్నను, “నీదుమూతి యటులయ్యది పూర్తిగనుండే, నమ్ముమా కన్నము కద్దు, మీసమును - గో దని నవ్వెను వేళ్య వక్కువన!”

ఈ “పాళిక కొమ్ము పెట్టినను - భామిని యయ్యది పూయగుంగదా? పూకిను దీర్గముం గలువ - బోవగ నేమగు?” నన్న జానో “లోకులు వ్యర్థమండ్రు రతి - లో దెగబారెడు దీర్గమైనదే; నీ కటువంటి దున్నదే? య - నెన్ వెలవన్ని బిగ నవ్వచున్!”

ఈ ముద్దులసానిచెల్లి మొగ - ముం గని నవ్వుచు మిండగాడు నీ యుద్దము దెచ్చి చూపగదే - యన్న దడగ్రజ ‘యద్ది కొద్దిగా బ్రదలు వేసె నోప్రియ’ భ వన్ముఖమందు గొనంగ, నీ కిద్దఱ మోము లున్న యటులే కన నా నని నవ్వె గెవ్వనన్!”

ఈ చందురు నీ మొగంబునకు - నాటిగ బల్కెడి వారు దానిలో గందును గాంచ లేదా? గ కికామః - నీదు భంగము సాటి నే యిం దగు, నంచు జారు దన - నచ్చెలి, యందలి సార మెల్ల నీ కుతి దెలియంగనా, వగు న- గున్ విబుధుండ వనెన్ స్మితంబుతో

ఈ ‘కాళలో జూచితి’ రసిక - రాజుని జూచితి! గాని కెట్టిగా చూ! జగ మందు విన్ను నెనరున్ సరిపోలయ మీరలే బృహ ద్భీజము పేరిబొండ్లమును - బెట్టి భంగమునకున్ భయంబుల బూజ యొక్క’ రంచు వెల-బోటి వదించెను వృద్ధవైశ్యతో!

ఈ బహ్మిక డొక్క రోపదతి - బ్రాహ్మణ మునువేసి, ప్రేమతో నిచ్చె నమూల మైన తన - యెల్లధనంబు, బడంతి వానికింతి బచ్చనెగం దగిల్చె, నల - బచ్చు, “మొదలచెడి మొద్దచేతి కిన్ కచ్చె,” న టంచు నేడ్పు నెగ బాధకు గచ్చును కేయిదూర్చుచున్

ఈ "నాయది నాకు; ముప్పదియు - నాకుము; చెల్లిదియునాకు" నున్న
 స్తోయిని నెఱచేసె వెల - తొయ్యలిపై సరనుండు; "తల్లి ము
 న్నియులు మాకు మువ్వరకు-నిచ్చెను; నాదెయనంగ బోకు మో
 నాయకి! యిట్టి," నంచు వెల - నాతి నినుత్తుకుజేర; నాతనిన!

క. "వనస తొననుండి తొలగి

చిన దానన చెలియ, నల్ల - చీమల నెల్లం?

"జనుడెంచు నేమొ మగుడగ

ననంటిపం డీపు పెట్ట - నటవిటకాడా."

మ! తలక్రిందై తపమాచరించుచును గాం - తారత్నమా, నాకడం
 గల డర్శిద్దుతరూపు, దాతని వి - విక్తం బొసలిం బెట్టగా
 వలయున్, వీకడనున్న కొండగుహ నీ - వాకి"యంచుభుక్త్యాంగు
 డిలకించెన్ విటు, దామె "మాని నడినె-త్తిన్ నోరుదద్దా?"యనెన్,

సర్వకాటుప్రణా - సంపూర్ణము.

పూర్వ కవుల చాటువులు.

౬|| చేతికివచ్చువస్తు పెడ * జేసితి, వాస్త్రులు శత్రులైరి, యే
రీతినినైన గార్య మొన * రించెద నన్న నొనర్ప నీవు, నీ
చేతికి సాగి నంత పని * జేసితి వింతియెశాని, యింక నా
యా తొక పైన బీక గల * వా? గ్రహచారము! దుర్విచారమా!

౭ | కూటమినొక్క నాటికి తిరి * కోణసహస్రములన్ జెకల్చు నీ
ధాటికి ముజ్జగంబులును * దట్టకమబ్బులు మంచుకొండలుగా
సాటికి నిల్వగా గలవె, * చాలు శ్రీమంతుమి జ్వంభణంబు, నీ
పేటికి లేవ జూనితివి? * యీ నడిజామున నోవజావరీ!

౮|| ఆ కాంతామో యువరతి
కాకాశము వణకె దార * లల్లల నాడెన్
జోకె దగిరులు కదలెను
భీకరముగ దమము చంద్ర * బింబం బుపెన్!

౯|| నుదరీ! నీ కుచగిరు లిటు
కదళి వక్షా గూలినట్టి * కారణ మేమే
చెదరి గిరు లైన గూలవె
కదసి వడిగ్రాండ ద్రవ్య * గా! చెలువుందా!

౧౦|| పట్టితి రెండ్రుచంబులు
పెట్టితి మఱి తొడలగుండు * పెటపెట లాడెన్
వట్టలు గంటలు వేయగ
గట్టిగ గొట్టితిని జాల్లి * కంజగ మిగులగా!

౧౬|| ఊరులు బట్టి రా దిగిది * యున్నతమైన కువద్యయంబుపై
చీర తొలంగ దీసి సతి * తేనొని బిగ్గన గొగిలించి తా
గోరినకోర్కె దీర్చుకొని * కోమలి పొందక యున్న యట్టి యీ
సౌరును దెల్పుడి మరత * సౌఖ్యము తెందిన జాణ లందఱులకి ౬

౧౭|| ఆ కనకాంగి పంగివొని * హంసలరీతిని ము గ్గొనర్పగా
వాకిట నున్న యొక్కచిట * వద్యుడు గాంచి తడియ యోనిపై
కోక దొలంగ దీసిసతి * గూడి హుటాహుటి దెంగుచుండగా
తాకెఱిగంగుండు వలె * దుడ్డు లతాంగికి బొడ్డుక్రిందికి ౭

౧౮|| అంగన లేంద తైవగల * జందఱుపూకులు గల్గువారె నీ
కుంగల నై నగాని సరి * నూడిన జాణలు లే రటంచు నిన్
దెంగిననాకు దెల్పి రది * తెల్లము శిశ్నము గల్గినందుకున్
దెంగిన నిన్ను దెంగవలె * తెం పలరంగను నీలవేణికోకి ౮

౧౯|| గీ|| పిన్న వయసుది పై నెక్కి * పెదవి నెక్కి
యల్లతావున చెయివేసి * మెల్లదీసి
మదనమందిరమునను చా * నదుమువొనియు
వత్తివలె నున్న ముదిమికి * మొత్తుకొనియె ౯

౨౦|| కోరిక లుప్పరిల్ల మది * గోరిన యట్టి కళావిశేషముల్
చారుతరంబులన్ రతుల * సల్పగ నేర్చిన యట్టిజాణ యీ
వారవధూశిరోమణిని * సంతలు వేనుక దెప్పితీయుడి
మీరును మీరుమీరె మఱి * మీఱును మీరును మీరలందఱున్ ౧౦

౨౧|| గీ|| వన్నగం బాడ నక్షత్ర * పరత్తి వీడ
గగన మల్లాడ కులగిగు * లలసి యాడ
చంద్రుండలమున తల * సోప మైదువ
నువర్తి యొనర్చె నప్పడ * య్యుత్పలాక్షి ౧౧

౬౩ మాత్రును శత్రు దీని కొక - మైఖన ముక్కడజేతు దీని యొ
 ధావనశక్తి మానదు పు - తావము సశ్వదు ముండమోత్రులన
 బాపుమటన్న మాపిటికి - జూపెదనన్నను యొర్చి నిల్వ దీ
 పాపపు మేధాదండ మొక - పట్టన శాంతిని బొంద'దీశ్వరా! ౧౨

౬౪ ఇంగిత మెఱుగని తోతును

దెంగిన నవకీర్తివచ్చు - దేహము నొచ్చుక

పింగుకు పదశము వట్టును

గంగాధర దానివూకు - గాడ్డలు దెంగా!

౬౫ జంగమురాలి బట్టి నొక - జంగము వంగక బెట్టి యెనిల
 లింగము బెట్టి క్రిక్కి యద - లించుచు నొక్కక తాకు తాకు
 లింగ నమశ్చివాయ గురు - లింగ మహేశ్వర జంగమయ్య యో
 యంగజభంగ సాంబ గురు - దా యను దాకిన తాకుతాకున!

౬౬ నీతి యొకింతలేక ధరణీరలి నెవ్వడు ద్రోహి లేదశ
 హేతువు మాని నమ్మి చెడి - హేనత నొందిన రాకు శేన యీ
 చేతన ముండగా నివుడె - సిగ్గున గుద్దయు నోరుమూయు ని
 చేతులు పెండునాకు దయ - చేసిన దేవుని సన్నుతించెదన్!

౬౭ కాగల కార్యముం తెరువ - గా యవనీశులు కొండతెన్నియో
 పాగి యుబద్దముల్పలికి - భంగియెవరప్ప దలంచు చుందు రా
 తాగుదు మాన్వచాలయ స్వ - భావము వెల్లడి యాటెగాని సు
 భాగవువేళ నడ్డువడు - సోమరి శవ్వము లడ్డుపోలికన్. ౧౬

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

గృహాధిపతి శ్రీమంతులు - సుప్రార్థము

